

הישיבה השלוש-מאות-ועשרים וארבע של הכנסת האחת-עשרה

יום רביעי, כ"ח באייר התשמ"ז (27 במאי 1987)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:02

א. דברי יושב־ראש הכנסת במלאת עשרים שנה לאיחוד ירושלים

היו"ר ש' הלל:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

חברי הכנסת, היום מלאו 20 שנה לשחרורה ולאחודה של ירושלים. ביום י"ט בסיוון התשכ"ז, 27 ביוני 1967, קבעה הכנסת בחוק כי "המשפט, השיפוט והמינהל של המדינה יחולו בכל שטח של ארץ-ישראל שהממשלה קבעה בצו".

שר המשפטים דאז, יעקב שמשון שפירא, שזכה להציג את הצעת החוק בפני הכנסת, פתח בדברי הקדמה קצרים הראויים להישמע גם היום במלואם, אך אסתפק בכמה מובאות קצרות מדבריו. אני מצטט: "אדוני היושב־ראש, מדינת ישראל אשר שכנותיה חרשו עליה מזימות עוד לפני שבאה לעולם, שהותקפה מחדש לפני שלושה שבועות, יצאה ממלחמת מגן זו כאשר עטרת הניצחון על ראש צבאה — צבא-הגנה לישראל."

— — —

"הטעון קביעה — לצורך הצעת החוק שאני מביא עתה לפני הכנסת, החוק לחיקון פקודת סדרי השלטון והמשפט — הוא שצבא-הגנה לישראל שחרר מעול וזרים חלקים ניכרים מארץ-ישראל, לא דווקא רצופים, הנמצאים זה למעלה משבעים בשליטת צה"ל — — — אי-לואת ראתה הממשלה צורך להציע לכנסת שתחוקק את החוק שאני מביא, הקובע כי המשפט, השיפוט והמינהל של המדינה יחולו בכל שטח מארץ-ישראל אשר הממשלה תקבע בצו".

הצעת החוק — בעצם מחזות של שלושה חוקים העוסקים בעניין זה — נתקבלה בכנסת, והממשלה, שהיתה גם אז במתכונת של ממשלת אחדות לאומית, החליטה להחיל את המשפט, השיפוט והמינהל על ירושלים רבתי, ללמדך כי באותה ממשלת אחדות לאומית ידעו להבחין בין העיקר לבין שאינו עיקר, ידעו להתלכד, להחליט ולפעול בנושאים התובעים הסכמה לאומית רחבה, וכן ללמדך כי ראו שיש להעלות את ירושלים מעל כל בעיותינו וויכוחינו, שהרי היה מדובר לא רק באיחודה אלא גם בייחודה של ירושלים.

או כמו היום ידעו הכנסת וממשלת ישראל כי בעולם הרחב, אף בזה הידירות, לא השלימו כולם עם רעיון איחודה של-העיר, כשם שקודם לכן לא קיבלו כולם את היותה בירת ישראל. אך אחדותו המוצקה של העם כעניין זה ניפצה לרסיסים יחס שלילי ועיון זה.

ב. הצעה לסדר

אפרים שלום (המערך):

אדוני יושב־ראש הכנסת, מדי יום רביעי מצלמת הטלוויזיה הישראלית כל מאורע לא חשוב, וגם כל שטות — סליחה על הביטוי — כאולם המליאה. ואילו דווקא ביום

אפרים שלום (המערך):

אדוני היושב־ראש, אני מבקש רשות להערה לסדר.

היו"ר ש' הלל:

בבקשה.

היו"ר ש' הלל:

אני מודה לחבר הכנסת אפרים שלום על הערתו לסדר עבודתה של הטלוויזיה ולא של הכנסת. שמעתי את הערתו, אני בטוח שהיא נשמעה גם באזניהם של אלה שהיה עליהם לשמוע אותה.

ככל זאת נעבור לעבודתנו האפורה, ואני מציע שנעבור לסעיף הבא בסדר-היום.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, האם יש היום הודעת ממשלה בעניין שני הרוחות שהוגשו?

היו"ר ש' הלל:

הממשלה לא ביקשה למסור הודעה, ולכן נכון לעכשיו אין בקשה כזאת לפני. אם תזנה בקשה בהמשך היום, אני אתחשב מאוד ברצונה של הממשלה, ואאפשר לה למסור הודעה היום.

ג. שאלות בעל-פה

ידוע לכול שמאז חודש יוני הפעלנו את תוכנית המשכנתאות החדשה. התוכנית הזאת נותנת לכל עולה משכנתה הנעה בין 40,000 ל-35,000 דולר, על-פי גודל המשפחה, כאשר ההחזר אינו גדול מ-150 דולר לחודש. מחוץ למרכזי הערים ניתן לרכוש דירה מיד שנייה בערך במחיר הזה ובחלק מהישובים בארץ — ומדובר ביישובים טובים — ניתן לרכוש בהרבה פחות מזה. גם באזור חיפה אנחנו יודעים מה הם המחירים, כי רכשנו שם מאות דירות לעולי אתיופיה. עולה שירכוש דירה במחיר שהוא פחות מהסכום המקסימלי ישלם כמובן פחות מ-150 דולר. אנחנו מביאים בחשבון ש-20% עד 25% מההכנסה של משפחה צריכים ללכת להוצאות דיוור, ומשפחה שבה שני בני הזוג עובדים יכולה בוודאי לעמוד בזה.

אפשרות אחרת שהצענו היא, שכל אדם שיצא ממרכז הקליטה יקבל סיוע בשכר דירה. מהחודש הבא יהיה הסיוע בשכר הדירה 135 דולר לחודש, פלוס 20% בגלל עלויות המחירים. אם כן, אם האדם עובר, הוא יקבל 135 דולר פלוס 20%, שהם כ-160—170 דולר. הולך יש לו אפשרות לקבל סובסידיה לשכר דירה למשך שלוש שנים.

אין בעצם שום הצדקה שבעולם לכך שאנשים ישהו במרכזי קליטה תקופה ממושכת. למצב הזה היתה רק סיבה אחת, והיא: זה היה פשוט כדאי, זה נתן מגורים חינם לחלק גדול מן האנשים.

אציג עכשיו כמה נתונים כדי שנדע על מה אנחנו מדברים. אמרנו שעולי אתיופיה במרכזי קליטה מונים 800 בתי-אב ויחידות משפחתיות. 770 נמצאים שם עד חצי שנה, והם צריכים להיות שם עד חצי שנה. 490 נמצאים שם בין חצי שנה לשנה. עוד 700 גרים במרכזי קליטה בין שנה לשנתיים. העולים שאינם מעולי אתיופיה, הנמצאים במרכזים מעל שנתיים, מונים כ-300 משפחות.

במין שעשינו ראינו ש-300 זכאים לדיוור ציבורי, והם יקבלו אותו. חייב להיות גם מאין שלכל הפחות ידורש מהאנשים חשלוש פחות-אז-יותר מקבל על הדעת בעד שהות מתמשכת במרכזי קליטה. מהאנשים ידרש — בהתחשב במצבם הסוציאלי, במשך השהות ובמיקום מרכז קליטה — סכום גבוה יותר על שהות מתמשכת במרכז קליטה. אני חושב שזה צודק. המדיניות היא שהאנשים יצאו ממרכזי קליטה. לצער, הפכו חלק ממרכזי קליטה, בעיקר בערים הגדולות,

ירושלים, במלאות 20 שנה לשחרור ירושלים, שהוא כעניי יום חג ויום קדוש, אין כלי התקשורת מציגים זאת.

אני רוצה להביא בפניך את מחאתי, ואולי גם אתה תמחה על כך באמצעות שלילת אפשרות השידור מכאן לתקופה מסוימת, על-מנת שאחת ולתמיד יבואו הרבנים לידי ביטוי.

היו"ר ש' הלל:
תודה.

יהושע מצא (הליכוד):
היום המליאה מלאה והם אינם מצלמים.

רב שילנסקי (הליכוד):
כל הכבוד לך, חבר הכנסת שלום.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
ישר כוח.

היו"ר ש' הלל:

אנחנו עוברים לשאלות בעל-פה. השאלת הראשונה היא של חבר הכנסת יצחק ארצי אל השר לקליטת העלייה. בבקשה.

285. העלאת שכר דירה במרכזי הקליטה

יצחק ארצי (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, כ-3,000 עולים במרכזי קליטה, מהם רבים השוהים בהם בגלל העדר סידורי שיכון, הופתעו מהחלטת הסוכנות היהודית להפעיל נגדם החל מ-1 ביולי אמצעי לחץ על-ידי העלאת שכר הדירה במאות אחוזים — לדוגמה, מ-26 ש"ח ל-350 ש"ח לחודש, במבשרת-ירושלים.

אבקש מכבודו להשיבני:

1. האם תואמה ההחלטה עם משרדך?
2. מה יעשה משרדך למציאת שיטה הוגנת שתעודד יציאה מן המרכזים בלי להטיל על העולה גזירות שהוא לא יעמוד בהן?
3. כיצד תמנעו הוצאת עולים ממרכזים כל עוד לא תוצעה להם הצעת דיוור מתקבלת על הדעת? תודה.

היו"ר ש' הלל:

תודה. אדוני השר, בבקשה.

השר לקליטת העלייה י' צור:

אף שמרכזי קליטה אינם באחריותנו, ההחלטה הזאת תואמה במשותף, ואנחנו סבורים שיש לה צידוק מלא וראויים בה מאין הכרחי ליציאה ממרכזי קליטה.

כעת אמסור לכם כמה נתונים. במרכזי קליטה בישראל נמצאים 3,060 בתי-אב ויחידות משפחתיות, כלומר, גם רוקים 800 בתי-אב ויחידות משפחתיות הם עולי אתיופיה. זה סידור בפני עצמו. בביקת התיקים ועל-פי מיון שנעשה במשותף על-ידי משרד הקליטה, משרד השיכון וצוות משותף של משרד הקליטה והסוכנות היהודית התברר, מתוך 2,260 העולים שאינם מאתיופיה, מתוך 2,260 המשפחות והרווקים, רק 300 זכאים לדיוור ציבורי. הרי אמר, כל עולי אתיופיה זכאים לדיוור ציבורי, אבל מבין אלה שאינם עולי אתיופיה זכאים רק 300 לדיוור ציבורי.

היור"ר ש' הלל:
תודה. אדוני השר, בבקשה.

השר לקליטת העלייה י' צור:
חלק גדול מהשאלות של חברת הכנסת גלור-תעסה אינן קשורות לשאלתא ולכן לא אוכל להשיב עליהן כרגע זה. בנושא השיכון אני יכול לענות, ואביא דוגמה כדי שיהיה ברור על מה מדובר. אדם השווה יותר משנה בדידה של שני חדרים במרכז קליטה ערד מקבל 130 שקל לחודש.

לחבר הכנסת ארצי, מרכזי הקליטה אינם באחריות, ולכן אינני יכול להקים ועדות. יש ועדה, שהוקמה על-ידי הסוכנות היהודית, כדי לאשר הנחות לאלה שאינם יכולים לשלם את מלוא הסכום.

לחבר הכנסת צבן, סיכמנו עם שר השיכון שבמקרים של משפחות כאלה, ייעשה "מיקס", כלומר, זכות של ישראלי חוזר פלוס זכות של עולה חדש חלקי שניים.

יאיר צבן (מפ"ם):

אני חושב שזה שגוי.

השר לקליטת העלייה י' צור:

אנחנו מאוד מקפידים ורגישים — — —

יאיר צבן (מפ"ם):

מרים גלור-תעסה (הליכוד):

סליחה, אדוני השר לא סיים את התשובה על שאלתי.

השר לקליטת העלייה י' צור:

סליחה. עניין המטרו' הוכרע על-ידי ראש הממשלה בעבר במוסד לחיאות. כעת יש המלצה שלנו המלווה בפנייה לראש הממשלה, להעביר אותה בישיבה הקרובה של המוסד לחיאות, שאמור להתכנס בחודש יוני. אני מקווה שהעניין יאושר.

מרים גלור-תעסה (הליכוד):

ומה עם ה-26 שקלים לחודש?

השר לקליטת העלייה י' צור:

את רוצה תשובה על שאלות ששאלת עכשיו? מה, אני פה כוועדת חקירה? אני יכול לענות אם משפחה מסוימת זו או אחרת קיבלה או לא קיבלה?

היור"ר ש' הלל:

אדוני השר, זה ממילא לא במסגרת השאלתא בעל-פה.

אנו עוברים לשאלתא בעל-פה הבאה. חבר הכנסת דן תיכון רוצה לשאול את שר המשטרה, בבקשה.

286. הסתה בירושלים — דירקים בסכנה?

דן תיכון (הליכוד):

אדוני השר, במהדורת "השבוע, יומן אירועים" — היום קוראים לזה "יומן" — שהוקמה בטלוויזיה ביום שישי, 22 במאי 1987, שודרה כתבה הדנה במכלול היחסים שבין יהודים לערבים בירושלים, זאת כחלוף 20 שנה מיום האיחוד.

בכתבה הושמעה ותורגמה לעברית דרשה מפיו של המואזין במסגרת אל-אקצה, שעיקרה הסתה נגד המדינה.

לפיכך הריני שואל:

1. האם הממשלה ערה למה שמתחשק מדי יום שישי?

2. האם תוכן הנאומים ידוע לגורמים האחראים?

לשיכון חינוך, ואני מקווה שיחר עס העובדה שאנחנו ממיינים היום את המשפחות הזכאיות לדירור ציבורי, ישתלב גם המהלך הזה במדיניות הכללית.

היור"ר ש' הלל:

תודה. חבר הכנסת ארצי, בבקשה.

יצחק ארצי (המערך):

אני יכול להבין שהיה פער עצום בין שכר הדירה הריאלי לבין התשלום שמשלמים במרכזי הקליטה. אבל אסור להפעיל את העלאת שכר הדירה כאמצעי לחץ עיוור. צריך לבדוק את מצבו של כל אחד ואחד, משום שגם העלאה של 139 שקל לחודש והכשורה שבישרת עכשיו, אדוני שר הקליטה, שתהיה תוספת של 20%, אינה משתווה לשכר הדירה הריאלי. יש גירור עצום בשכר הדירה בגלל הקטנת ההיצע והגידול בביקוש. גם המשכנתא אינה שווה למחיר הריאלי של הדירות, ולכן נשאר איזה פער שאינו ניתן להשלמה על-ידי הכנסתו הועומה של העולה הנמצא בראשית דרכו. לפעמים מדובר אפילו בשני בני הוג עובדים, שאחד מהם נשאר בדך מחוסר עבודה.

לכן אני מבקש לדעת אם אתה מוכן למנות ועדה, שבה יהיה גם נציג ציבור, שתבדוק את המקרים אחד לאחד. לחלופין, חוקם ועדת ערעורים לגבי אלה הנדרשים לשלם סכום גבוה מדי או נאלצים לצאת ממרכז הקליטה: זאת כדי שהצדק ייעשה ולא תהיה כאן פעולה שרירותית של לחץ כספי.

היור"ר ש' הלל:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת מרים גלור-תעסה. אני מזכיר לכם, שכל שאלה נוספת היא במסגרת של דקה אחת בלבד.

מרים גלור-תעסה (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, אדוני השר, אני מבקשת על כל מה שיכול להאיץ את העברת העולים לדירות משלהם, אם בשכר דירה ואם בדירה ציבורית שהיא יותר זולה. אבל הייתי מבקשת לדעת מהשר, אם חל שנוי בקשר למגבלת המטרו', כאשר העדיפו את העולים מדרום-אפריקה על פני עולים אחרים וגם על פני זוגות צעירים?

שאלה שנייה: עולים שהגיעו לפני שבועיים מברית-המועצות התלוננו, שמשפחה בת ארבע נפשות הגמצא במרכז קליטה מסוים מקבלת 400 שקל לחודש בלבד. האם זה נכון?

שאלה שלישית: נודע לי שעולה יחיד מארצות מצוקה מקבל 26 שקל לחודש דמי כים כשהוא שווה במרכז קליטה. אני מבקשת לדעת, אם חל שינוי לאחר הרינו בועדה? תודה.

היור"ר ש' הלל:

תודה. חבר הכנסת יאיר צבן, בבקשה. אני מזכיר — דקה.

יאיר צבן (מפ"ם):

אדוני השר, אתם מטפלים בנושא השיכון בשיחוף עם משרד השיכון. אני רוצה לשאול אותך: יש מקרים שעולים לארץ זוגות, שאחד מהם הוא ישראלי חוזר והשני עולה חדש. מבחינתנו הרווח כאן הוא כפול, גם החוזר וגם הבאנו עולה חדש. אבל, למרבה הצער, הקרטיון במשרד השיכון הקובע את המדיניות לגבי זוג כזה אינו הזכיות של כן הוג העולה החדש אלא של הישראלי החוזר. הדבר הוא לרועץ. האם מוכן השר לדאוג לכך שייקבע כנומה במקרה כזה, שזכויות כן הוג העולה החדש הן הקובעות ולא המגבלות החלות על הישראלי החוזר?

גאולה כהן (התחיה):
ובתוך המסגד זה מותר?

שר המשטרה ח' בר-לב:
מי אמר שזה מותר? אם לא תפריעי לי, תשמעי.

היו"ר ש' הלל:
חברת הכנסת גאולה כהן, האם זה במקום רשות הדיבור שביקשת?

גאולה כהן (התחיה):

היו"ר ש' הלל:
סליחה, אני שואל אותך אם זה במקום רשות הדיבור שביקשת. אני מוכן למחוק אותך מהרשימה.

שר המשטרה ח' בר-לב:
המשטרה מקליטה את הדברים הללו, בודקת אותם עם הפרקליטות. אם יש מקום להגיש כתב אישום, מוגש כתב אישום. אם אין מקום להגיש כתב אישום, אבל יש לכאורה דבר שהוא בגדר הסתה, מזהירים את איש הדת המסוים.

מאיר כהנא (תנועת כך):
ברזק כמו — — —

שר המשטרה ח' בר-לב:
זה העיקרון וכך נעשה גם במקרה הזה. הקליטו, העבירו ליועץ המשפטי לממשלה והוא בודק אם יש מקום לתביעה. קראו לכוהן הדת הזה ואמרו לו: אדוני, אמרת את הדברים האלה והאלה, נראה לנו שיש בהם הסתה. גבו ממנו עדות, חקרו אותו בשבועה. הוא אמר: לא, אלה דברים המתייחסים רק לדת, וכן הלאה וכן הלאה. אם הפרקליטות תגיע למסקנה שיש להעמיד אותו לדין, הוא יועמד לדין. אם היא תגיע למסקנה שאין כאן בסיס לתביעה משפטית, הרי כפי שאמרתי, הוא יזהר, ימשיכו לעקוב וידאגו לכך שדברים כאלה לא יישנו. עד כאן לגבי התוכנית בטלוויזיה.

אבל בשאלתא נכרכה גם השאלה של הפרת הסדר במוצאי-שבת. אני רוצה לומר ששני הדברים אינם כרוכים זה בזה. בהפרת הסדר במוצאי-שבת היה מדובר בכמה עשרות ערבים צעירים שבאזור שער-שכם — — —

מאיר כהנא (תנועת כך):
רק צעירים.

שר המשטרה ח' בר-לב:
— — — שהחליטו להתפרע, זרקו בקבוקים והמשטרה פתרה אותם מהר וביעילות, ועצרה 17 מהם. שניים עצורים עד לרגע זה, כלומר כבר כמה ימים. אם יהיו עילות, יוגשו כתבי אישום, ובמקרה הזה נראה שיש עילות.

אני רוצה לומר שדיווחים על התקרית הואת לא תאמו את המציאות. לא נזרקו בקבוקי תבערה. נזרקו בקבוקים רגילים, וזה חמור. אבל יש הבדל בין בקבוק רגיל לבין בקבוק תבערה.

מאיר כהנא (תנועת כך):

היו"ר ש' הלל:
כבר ביקשתי ממך כמה פעמים שלא להפריע.

שר המשטרה ח' בר-לב:
לא היו מאות ואלפי מפגינים, היו עשרות. גם זה לא בסדר, אבל יש הבדל בין עשרות מפגינים, שפוזרו בזמן קצר ביותר

3. האם נוקטים צעדים מתאימים שימנעו התפרצות מהסוג שהיינו עדים לה ביום שבת, לילת אל-קאדר?

היו"ר ש' הלל:
תודה. אדוני השר, בבקשה.

שר המשטרה ח' בר-לב:
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, על שלוש השאלות הספציפיות התשובה היא חיובית. השאלה הראשונה היא: האם הממשלה ערה למה שמתרחש מדי יום שישי? כן, היא ערה.

מאיר כהנא (תנועת כך):
ברוך השם.

שר המשטרה ח' בר-לב:
השאלה השנייה היא: האם תוכן הנאומים ידוע לגורמים האחראים? בהחלט. המשטרה מקליטה את הדברים, בודקת אותם, ואם צריך גם מוציאה כתבי אישום. אם אין מקום לכתבי אישום, ניתנות אזהרות.

האם נוקטים צעדים מתאימים שימנעו התפרצות מן הסוג שהיינו עדים לה ביום שישי, ליל אל-קאדר? התשובה חיובית.

עכשיו למה שהיה במהדורת החדשות בטלוויזיה. אני לא ראיתי את השידור, אבל סיפרו לי עליו. מתברר, שהצופה יכול היה להתרשם כי מדובר בדברי הסתה המושמעים על-ידי המואזין מהצריח באותו יום. המואזין זאת אומרת הכרת. אבל זה לא המצב. הדברים ששודרו ותורגמו לעברית, יש בהם לכאורה הסתה, לא הושמעו מהצריח באותו יום שישי אלא שבועיים לפני כן, ב-8 לחודש — — —

מאיר כהנא (תנועת כך):
זה טוב?

שר המשטרה ח' בר-לב:
אני אמרתי שזה טוב?

מאיר כהנא (תנועת כך):
אתה, כן.

שר המשטרה ח' בר-לב:
לא, סלח לי, אני צינתי עובדות ואתה תקשיב לעובדות.

חיים רמון (המערך):
מה אתה מתייחס אליו בכלל? מה אתה עונה לו?

שר המשטרה ח' בר-לב:
לא שמתי לב מי קרא את קריאות הביניים, אילו הייתי רואה שזה הוא, הייתי עוזב אותו.

מאיר כהנא (תנועת כך):
לא זה מה שחשוב.

שר המשטרה ח' בר-לב:
קודם כול אנחנו חייבים לבדוק את העובדות.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
חבר הכנסת כהנא — — — רב מואזין.

שר המשטרה ח' בר-לב:
התוכנית התבטטה על הקלטה שנלקחה שבועיים לפני כן כעת שיעור דת בתוך המסגד.

מאיר כהנא (תנועת כך):
עוד יותר טוב.

וללא מאמצים גדולים, לבין מה שתואר כבקבוקי תבערה, אלפי מפגינים וכן הלאה.

הי"ר ש' הלל:

חבר הכנסת דן תיכון, בבקשה. אתה בוודאי כבר עיף מלעמוד, אבל — רשות לשאלה נוספת.

דן תיכון (הליכוד):

לא, לא. זה יום ירושלים.

כמי שהיה עד להתפרצות — נודמתי במקרה לאירוע כמרוצי שבת — אני חייב לחזור ולהזכיר: טיפול לא נכון יגרם לאסון. אני חושב שהמאוזן הזה מסית מדי יום שיש נכון שהכתבה הזאת צולמה — כך נדמה לי — כשבועיים קודם לכן, בתג הפסח, אבל הדברים האלה תחורים ונשנים מדי יום שיש.

הי"ר ש' הלל:

אני מבין, בכל אופן, שהיא לא צולמה בשבת. חברת הכנסת גאולה כהן, בבקשה, שאלה נוספת — דקה.

גאולה כהן (התחיה):

קודם כול, על-פי חשבוניתך ובעקבותיה, אם הם עדיין לא זרקו בקבוקי תבערה, הם יזרקו אותם בפעם הבאה, כי הם קיבלו עידוד לכך.

עכשיו אני רוצה לשאול אותך: אתה אומר שהם אמרו שזאת לא הסתה. גם לכם — וגם להם, כמובן — זה לא נראה כהסתה, זה רק משהו הקשור לדת. כשהייתי עולה לקראת פרק תהילים בחר מונעים זאת ממני, זה אסור לו: האם לדעתך פרק תהילים הוא הסתה?

האם כבר בדקת — ביקשתי זאת פעמים מספר — אם יש מחסני נשק קר בהר?

הי"ר ש' הלל:

אני מבקש מהשר שלא לענות על החלק הראשון של השאלה. אינני חושב שזה לגיטימי לשאול בכנסת, או בכל מקום אחר, אם קריאת פרק תהילים זו הסתה.

מאיר כהנא (תנועת כך):

למה לא?

גאולה כהן (התחיה):

— — —

מאיר כהנא (תנועת כך):

אתה פסלת את הרמב"ם.

הי"ר ש' הלל:

סליחה, אני מבקש ממך שלא להפריע. דיון ענייני, שאלתא בעל-פה — אבקש שלא להפוך זאת לאינני-יודע-מה.

את יכולה לשאול אם מוצדק או לא מוצדק למנוע מיהודים להתפלל.

גאולה כהן (התחיה):

זהו.

הי"ר ש' הלל:

סליחה, אבל לא זאת שאלת, אני מצטער מאוד. אני מבקש להקפיד, ואינני מציע שכאן בכנסת יתנהל דיון אם קריאת פרק תהילים זו הסתה. זה איננו נאה, ואני מבקש מהשר שלא לענות על זה. חבר הכנסת אמנון לין, בבקשה.

גאולה כהן (התחיה):

מה לגבי מחסני הנשק הקר?

הי"ר ש' הלל:

דיברתי על החלק שאני מבקש מהשר שלא להתייחס אליו. אני מבקש מחברי הכנסת שלא לומר דברים שהם גם מיותרים, גם פרובוקטיביים וגם לא לעניין.

מאיר כהנא (תנועת כך):

אתה אמרת את זה, אדוני: אתה פסלת את הרמב"ם.

הי"ר ש' הלל:

חבר הכנסת כהנא, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה. אני יודע שאתה מתגרה כל הזמן. נמנעתי מזה עד עכשיו. אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה. נעדרת מכאן די הרבה זמן. אם אתה רוצה שוב לא לשבת כאן, תמשיך להפריע.

מאיר כהנא (תנועת כך):

בסדר, טוב.

הי"ר ש' הלל:

חבר הכנסת אמנון לין, בבקשה.

אמנון לין (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, השאלתא של חבר הכנסת דן תיכון נגעה, בין היתר, ליחסים בין יהודים לערבים בירושלים.

כנוד השר, גם אם סיפרת לנו שהיה כאן בימיו לא נכון, או, הייתי אומר: סילוף של עובדות בטלוויזיה, ודרשה שהתקיימה שבועיים קודם לכן שולכה בכתבה שעשו, ולכן אתה אומר שזה לא היה רלבנטי לכתבה של אותו יום — אינך אומר את זה, אבל אני מסיק את המסקנה — אני רואה בהסתה הזאת עניין חמור. אבל אני שואל את כבוד השר: האם אינך רואה בחומרה גם את הצורה שבה הגישה הטלוויזיה לציבור את ההטעיה הזאת, שהיא כשלעצמה יכולה ליצור הסתה בציבור היהודי הרחב נגד אירוע שהיה שבועיים קודם בתוך בית סגור של העדה המוסלמית? אני חושב שאתה צריך אולי לעורר לפני רשות השידור את השאלה: האם זה שיקול מקצועי נכון מצד הטלוויזיה?

שאלה שנייה — על אף התשובות שנתת בקשר להתפרעויות, אי-אפשר להכחיש את העובדה, שהאווירה בירושלים המזרחית והתחושה של יהודים שם הן שאין די ביטחון. ואני שואל אותך, אדוני השר: מה אתה עושה ומה עושה המשטרה כדי שיהודים המטיילים ומסיירים בעיר המאוחדת ירושלים ירגישו בטוחים?

הי"ר ש' הלל:

תודה. אדוני השר, בבקשה.

שר המשטרה ח' ברילב:

אני מסכים בהחלט לתיוזה של חבר הכנסת דן תיכון, שטיפול לא נכון יגרם לאסון. אני חושב שהמשטרה מטפלת במצב טיפול נכון. העניין לא פשוט. יש קיצונים ומשוגעים מכל כיוון, מכל קצה, וחרף העובדה הזאת — —

גאולה כהן (התחיה):

כמה בממשלה?

שר המשטרה ח' ברילב:

— — המשטרה עומדת בתוון, ואני חושב שבסך הכול נשמר הסדר בירושלים.

מיד עם היוודע דבר הכריחה הוקמה ועדת חקירה. החקירה טרם הסתיימה סופית, אך הממצאים, כפי שהם נראים עתה, הם כדלקמן: 1. לקראת הרמדאן הוכנה פקודת נציבות מיוחדת שפירטה את הצורך בהגברת הכוננות במהלך חודש הצום; 2. סידורי האכטחה ככלא עזה תאמו את הפקודות; 3. בין יתר האמצעים הוצב זקיף במגדל הממוקם מטרים אחדים מחלונות התאים, גם מהחלון שממנו ברחו, ותפקידו לרוות בכל 30 דקות לבקרה המרכזית. נראה שזקיף זה לא כיצע את עבודתו כראוי; 4. המחזלים התבטאו הן באי גילוי העובדה שהסורים נוסרו במשך שלושה ימים והן באי גילוי הכריחה כלילה שבו בוצעה. החקירה גילתה ליקויים בשליטה של ההנהלה על הנעשה בכלא, בהנהגת הסגל, בבקורת ובהדרכה.

האחריות מוטלת על הנהלת בתי-הסוהר בראשות המנהל ועל סוהרי המשמרת שבה ברחו האסירים, ובמיוחד על הוקיף שהתירשל.

הלקח הראשון הוא שהכריחה היתה אירוע חמור ביותר. הלקח השני הוא, שכלי להמעיט בחומרה, הליקויים הם מקומיים וקשורים בבתי-הסוהר כעזה, והם אינם ליקויים בתחום המדיניות וביצוע הפקודות של שירות בתי-הסוהר.

אף שהחקירה טרם הושלמה לחלוטין, נראה שיש לערוך שינויים פרסונליים בהנהלת כלא עזה.

זה המקום לציין, ששירות בתי-הסוהר נחקל בקשיים מרובים באיזו משרות של מנהלים, וברגע שיימצאו האנשים המתאימים יבוצעו השינויים הנדרשים.

נוסף על כך, שירות בתי-הסוהר עורך בימים אלה בדיקה מקפת של כל הסורגים ככל בתי-הכלא בארץ, כדי למנוע הישנות של בריחות בעתיד.

עוד ברצוני להזכיר, שכלא עזה הוא רק המעגל הפנימי של האכטחה. המעגל החיצוני נמצא כרוך מחנה צבאי, שהשמירה עליו מופקדת בידי צה"ל.

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת דוד מגן, לפני שאחל לך את רשות הדיבור אני רוצה להפנות את תשומת לבם של יושבי התאים. אני שמח מאוד שהם יושבים כאן, אבל גם החברים וגם החברות, זה איננו מקום לנהל בו שיחות עליונות וביקור רם. אם תמשיכו בכך אהיה מוכרח לנקוט אמצעים. יש יותר מדי הפרעות מיושבי התאים למיניהם. אם לא תקפידו על שקט — אנחנו נקפיד שלא תוכלו להיכנס. אני מצטער מאוד, זה לא נעים, אבל אתם חייבים בכבוד המינימלי. אני כל הזמן רומז לכם ואינכם נרמזים.

בבקשה, חבר הכנסת דוד מגן.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני השר, אני מעריך את הפירוט שנמסר לנו בתשוכתך, ובכל זאת אני מבקש לדעת עוד כמה פרטים.

מה הוא פירוט ההאשמות שבגינו נידונו ששה הבורחים ממאסר ומה הוא העונש שנגזר על כל אחד מהם?

כמה מקרי בריחה מבתי-כלא או ממחנות מעצר אחרים אירעו בשלוש השנים האחרונות, וכיצד ניתן להסביר את הגידול העצום והמסוכן שחל בשנים הללו במספר הבורחים?

דבר אחרון, אני חושש שיש מידה רבה של שטחיות בהקמת ועדת חקירה אחרי כל אירוע כזה. נוצר רושם, כאילו הקמת ועדות חקירה שכאלה הפכה למעשה של שגרה. חשבתי

לגבי יהודים המתפללים על הרה"בית: ממשלות ישראל קבעו מדיניות בעניין הזה, והמדיניות הזאת מחקיימת.

לגבי נשק ערבי בהרה"בית, אין למשטרה שום ידיעה על כך. אינני יודע איך יכול נשק להגיע לשער הרה"בית כאשר יש פיקוח על השערים הנכנסים, כשיש למעלה נקודת משטרה ומשמר הגבול מפטרל כל הזמן; אבל, כפי שאמרתי, אין שום ידיעה כזאת. אם לחברת הכנסת כהן יש ידיעות, הרי אם תמסור אותן, ייבדק העניין.

אשר לטלוריה, אינני רואה כזה הטעיה. אינני איש תקשורת ואינני יודע מה הם הכללים שם. אני מוכן להפנות את תשומת לבם לכך שהדבר יצר רושם, כאילו מדובר באותו יום.

מה עושה המשטרה למען הסדר והביטחון בירושלים? משטרת ישראל קבעה את ביטחון ירושלים כראשון בסדר הקרימות של פעולתה לשנה הזאת. חרף מחסור בכוח אדם היא הקצינה לכך את כל המשאבים, ויש תוצאות. ומי שלא מאמין, בבקשה, ייגש עכשיו לעיר המזרחית וראה תיירים ויהודים ודיירים במקום. בסך הכול אני חושב שהמצב בירושלים בטוח וסביר.

היו"ר ש' הלל:

תודה. אנחנו עובדים לשאילתא בעל-פה הבאה. אני מוזין את חבר הכנסת דוד מגן לשאול את שר המשטרה.

288. בריחת אסירים ביטחוניים מכלא עזה

דוד מגן (הליכוד):

אדוני שר המשטרה, הנני מבקש לדעת:

1. כיצד הצליחו שישה אסירים ביטחוניים לברוח מכלא עזה?

2. מי אחראי למחדל זה?

3. מה הם הלקחים מפרשה זו?

היו"ר ש' הלל:

אדוני השר, בבקשה.

שר המשטרה ח' ברילב:

אדוני היושב-ראש, מדובר בכריחה של אסיר אחד וחמישה עצירים. הכריחה התקיימה בסביבות השעה 03:00, אור ליום כ', 18 במאי. בתקופת הרמדאן מאפשר שירות בתי-הסוהר לאסירים המוסלמים לקיים את תפילתם ולאכול ארוחת מוקדמת לפני זריחת החמה. בכלא עזה מתקיימת התפילה בליווי צעקות רמות, המשתלבות לפעמים גם בתפילת המואזין של העיר עזה, ונראה שרעשים אלה שמשו הסוואה לבריחה עצמה. השישה ברחו — — —

קריאה:

— — —

שר המשטרה ח' ברילב:

אני רק בתחילת דברי, ריכזן העולמים. קצת "סלכנות", כפי שאומרים הילדים.

היו"ר ש' הלל:

כראי שתדבר למיקרופון, ולא, לא ישמעו את התשובה.

שר המשטרה ח' ברילב:

אבל אני קולט גם דיבורים מאחור.

אם כן, השישה ברחו דרך חלון השירותים בתאם. הסורים נוסרו במשך שלושה ימים, כנראה בזמן התפילות.

רב שילנסקי (הליכוד):

אין לך שאלה לגבי נציב בתי-הסוהר?

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת שילנסקי, אתה מגויס.

שר המשטרה ח' ברילב:

אם כן, לגבי השישה שברחו — חמישה היו עצורים, אחד היה שפוט לשמונה שנים. העצורים עמדו למשפט על חברות בארגון מחבלים. אחד מהם היה גם חשוד בהשתתפות בפעולת הרצח של תושב אשקלון.

לשאלה של חבר הכנסת מגן, ועכשיו גם להערתו של חבר הכנסת שפט כאילו עלה בשנים האחרונות מספר הבריחות — יש לי חרשות טובות בשבילכם: אין תופעה כזאת. אולי אתם לא זוכרים מה היה לפני עשר שנים, שמונה שנים, חמש שנים וארבע שנים.

שכח וייס (המערך):

מאז כלא שאטה.

רב שילנסקי (הליכוד):

מאז פיטרו את נציב בתי-הסוהר.

שר המשטרה ח' ברילב:

בבריחה מבית-סוהר יש להבחין בין שני מצבים. האחד — בריחה נוסח הבריחה הזאת, כלומר, בריחה מתוך בית-סוהר ביטחוני או מאובטח; השני — בריחה של אסיר שאינו חוזר מחופשה, או כמו זו של צבי גור, שעבר מחוץ לחומות. כאשר מדובר בבריחה מהסוג השני, הכישלון הוא בכך שנתנו אמון כאסיר והאסיר מעל באמון. זה הכישלון. פה יש אחד כלשהו של סיכון מחושב. למשל, בתגים האחרונים הוצאו 804 אסירים לחופשה, ושלוש מהם לא חזרו בזמן. זה בהחלט סיכון מחושב וסביר. לגבי בריחה מבין כותלי בתי-הסוהר, מאז אני מכהן כשר — השישייה הזאת היא מקרה זמני. בבריחה הראשון, אין שום מקרה אחד שברחו לנו אסיר. אין זאת אומרת שלא היו ניסיונות בריחה. ירדני, אתם צריכים לדעת, שלאסירים האלה יש הרבה זמן, והם מתחבלים ומתכננים ויושבים יחד ולרבים מהם כדאי לברוח. יש בלי סוף ניסיונות מסוכלים. מאז אני מכהן כשר — דיברת על אחריות מיניסטריאלית — השישה האלה הם מקרה יחיד, ואני מקווה שגם אחרון.

הבריחה הקודמת, בריחה של שמונה אסירים פליליים מסוכנים, היתה מתוך כלא רמלה. הם ברחו דרך מערכת האוורור של חדר האוכל. זה לא היה בזמן, אלא בזמן קודמי. ואם ארצה ללכת עוד אחורה, הוזכרה כבר הבריחה של רבים מכלא שאטה. בבקשה מכם, הבה נדע את העובדות כמו שהן.

מאז נתמנית לשר המשטרה, לפני כשנתיים וחצי, זאת הבריחה היחידה שהיתה מתוך בית-סוהר. היו בריחות מבית-משפט, אסירים שלא חזרו מחופשה. בריחה מבית-סוהר פתוח — ובית-הסוהר "מעשיהו", למשל, הוא בית-סוהר חצי פתוח. אם משהו בורח משם, השעות היא במיון. אבל לא כאמצעי הביטחון.

ועדות חקירה, זו הדרך לבדוק טעויות ומחדלים. זוהי דרך נכונה, התואמת את הנוהל. ממנים אנשים שמתמצאים בעניין, ותוך זמן קצר הם נותנים את הממצאים, שעוברים ליועץ המשפטי של השירות, אם מדובר במסקנות אישיות, כמו במקרה הזה — והוא ממליץ לנקוט צעדים כאלה או אחרים.

האם אני מרצה מ — — —

להציע ולשאול: אולי כדאי לגבש דרכי בחינה חדשות כמגמה למנוע או לצמצם מקרי בריחה פוטנציאליים ולא להסתפק בוועדות בדיקה לאירועי העבר?

היו"ר ש' הלל:

אני מבקש לציין, שהגיעו אלי פניות מספר לשאלה נוספת. הכלל שאני נוקט — ואני חושב שהוא הנכון — הוא לאפשר למישהו מסיעה אחרת או בעל דעה אחרת לשאול שאלה נוספת. אני מנסה להקפיד על כך. אני מצטער, חבר הכנסת דב שילנסקי, שאני צריך לתת לאחרים זכות קדימה — — —

רב שילנסקי (הליכוד):

הייתי ראשון.

היו"ר ש' הלל:

אני מאשר שאומנם לא היית ראשון אלא שני, אבל הבעיה הניצבת בפני כיושב-ראש היא לאפשר לחברים מסיעה אחרת לשאול שאלה נוספת.

רב שילנסקי (הליכוד):

אני מקבל ככבוד את הדין.

היו"ר ש' הלל:

יפה. לפיכך, רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שכח וייס.

שכח וייס (המערך):

אדוני השר, מתוך השאלה הראשונה והשנייה, המדברת על סטטיסטיקה של נמלטים ובורחים, אני מבקש לדעת האם תוכל להשיב לי: עד כמה אתה מרצה מן הכלים, מן התקציב, ומכל מה שניתן לך כשר המשטרה כדי לבנות מערכת מיגון, הגנה, הסגר וביצוע כזאת שאפשר יהיה לצמצם את מספר הבריחות?

היו"ר ש' הלל:

תודה. חבר הכנסת שפט, בבקשה.

רב שילנסקי (הליכוד):

זו היתה הזנחה ולא שאלה של תקציב. מה הקשר לתקציב? כאשר לא בדקו את הסורגים או שהשומרים ישנו — האם זו שאלה של תקציב? נציב בתי-הסוהר — — —

שר המשטרה ח' ברילב:

נרמה לי שהוא שאל אותי, לא?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הוא כל הזמן עוסק בלשחרר אותם לפי הלחצים שלך.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת שילנסקי, חבר הכנסת רן כהן. אני מבקש בשאלות בעליפה אין קריאות ביניים ואין הערות, רק מאזינים.

בבקשה, חבר הכנסת שפט.

גרשון שפט (התחיה):

מאחר שבשנים האחרונות קרו יותר מדי מקרים של בריחות מבית-סוהר — אף שלכל מקרה כשלעצמו אפשר לתת הסבר — האם אין זה תחת אחריותו המיניסטריאלית של כבוד השר? חשוב לדבר גם על מדיניות כוללת, מעבר לבית-סוהר זה או אחר.

אני מבקש לשמוע מכבוד השר על המדיניות, אולי על שינוי המדיניות, כי הדבר בכל זאת נוגע לאחריותו של השר.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה. אדוני שר המשטרה, בבקשה.

שאלות לשר:

1. האם התמונה המצטיירת בשאלתא נכונה?
 2. מה מונע מן השר לקיים את הבטחתו המפורשת למליאת הכנסת?
 3. מתי מתכוון השר למנות את ועדת המומחים?
- היו"ר א' נחמיאס:
תודה. אדוני סגן שר האוצר, בבקשה.

סגן שר האוצר ע' אמורי:
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, בתשובה על השאלתא בעל-פה של חבר הכנסת דוד צוקר הריני מתכבד להשיב כדלהלן:

1. אומנם כן, שר האוצר הודיע כי תמונה ועדת מומחים להשלמת הרפורמה במס ליחידים.
- 2-3. אין מניעה למנות את הוועדה, והדבר ייעשה בהקדם.

היו"ר א' נחמיאס:
תודה. חבר הכנסת דוד צוקר, בבקשה.
דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני שמח על תשובתו של סגן השר, אולם את הציטטה "הדבר ייעשה בהקדם" שמעתי כבר לפני חודשים וחודשיים וחצי, ולכן באה השאלתא שלי.

שמחתי על כך ששמעתי אתמול, אם האזן שלי רגישה דיה, נעמיות חדשות מפיו של קיסר בפגישה שהיתה לו עם שר האוצר. אולם אני עדיין מוטד, משום שהצעים שנעשו עד עכשיו בכל מה שקשור ברפורמה במס ליחידים, כל עוד הם עומדים לעצמם ולבדם, היתה בהם משום הטבה חריגתית לשני העשירונים העליונים, אותם שני עשירונים שנהנו גם, כמובן, ממרבית הפטורים.

תכליתה של ועדת המומחים, כפי שציין השר באופן מפורש במליאה — ונדמה לי שאמר זאת גם סגן השר — היתה בעצם לבטל את מרבית הפטורים, ועל-ידי כך להגדיל את בסיסו של המס. נדמה לי שבלי ועדה שתביא לצעד כזה חישאר הרפורמה חלקית, ללא הצדקה חברתית, גם אם אפשר למצוא בה היגיון כלכלי, כלומר, היא לא תהיה בעלת הצדקה חברתית כלשהי המקובלת על רבים מחברי הכנסת, והם הרי הצביעו על סמך ההבטחה שהוועדה הזאת תופעל. נדמה לי שהאוצר עומד עכשיו בצומת שמבחינת העיתוי הוא צומת חשוב מאוד, וכדאי, נדמה לי, לנצל אותו מאחר שכבר החלו הדיונים על מדיניות השכר לשנתיים הקרובות. צריך לראות — ועל כך הייתי רוצה לשמוע את תשובתו של סגן השר — את עבודת הוועדה כמשולבת בדיונים על מדיניות השכר. העיתוי מספק גם להסתדרות וגם לממשלה הזדמנות נוחה מאוד וחריגתית לבצע בתחום מדיניות המס מהלך שיהיה משולב במדיניות השכר.

אני חושב, ובזאת אני רוצה לסיים, שאסור לשר האוצר לדחות יתר על המידה את מינוי הוועדה, גם אם יש לו טעמים טובים להשהות אותה, שכן המשאומתן על מדיניות השכר החל בעצם כבר אתמול.

אני מבקש מההסתדרות להבין, ואתמול שמעתי סימנים לכך בדבריו של קיסר, שהוועדה תוכל לפנות מקורות על-ידי ביטול הפטורים שיעלו את שכר הנוט של השכבות הנמוכות בלי שיהיה צורך להעלות באופן דרסטי את שכר הברוטו.

דוד מגן (הליכוד):

אני שאלתי בקשר לוועדת מומחים — — —

היו"ר א' נחמיאס:

אני מבקש את סליחתך, חבר הכנסת מגן, אני מבקש גם מכבוד השר לקצר בדברי תשובתו.

שר המשטרה ח' ברלב:

ועדת החקירה היא ועדת מומחים. מדובר באיש כיטחון ובאדם שהיה מנהל בית-סוהר, אנשים שמכירים את המטריה.

האם אני מרצה מהכלים ומהתקציב? כהחלט לא. זה לא אומר, כמובן, שבמצב הנתון הכריחה הזאת בלתי נמנעת. כבר הסכרתי בחיבור שלי שהשומר כמגדל יכול היה לראות אותם יוצאים: הביקורת חייבת היתה לגלות את הניסור של הסורגים.

מה הם האמצעים? בינתיים שמעתי את דבריו של חבר הכנסת שילנסקי. אני רוצה להסביר, שאלו היו לנו יותר אמצעים, כי אז מצויים היום פתרונות. מתקנים את הסורגים בצורה מיוחדת, כך שברגע שמתחילים לנסר את אחד הסורגים מופעלת אזעקה. אבל אין תקציב, ואין גם אמצעים כאלה. ולכן צריך בכל יום לעבור ולבחון כעניינים כל סורג וסורג בכל תא, ואל תחשבו שאין בעניין זה תחכום. במקרה הנדון, למשל, תלו האסירים כביסה על הסורגים, על החלק המנוסר. הם גם לא ניסרו את הסורג באופן מלא, אלא השאירו חתיכה קטנה בלתי מנוסרת, ורק לפני הפריצה עצמה סימנו את עבודת הניסור. אילו היה יותר כסף, לא היה צורך "להוציא את העיניים" על עשרות אלפי הסורגים, אלא היה מוקד שבו היתה נשמעת אזעקה ברגע שמישהו היה מתחיל לטפל בסורג, ואז היו, כמובן, באים לראות מה קרה.

אבל אין משמע הדבר שכל עוד לא קיימים האמצעים האלה יהיו סורגי שירות בתי-הסוהר הפקר. הם לא הפקר. היה פה מחדל, והמסקנות יוסקו, כמובן.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לשר המשטרה על תשובתו על שאלות חברי הכנסת.

אוריאל לין (הליכוד):

אני מבקש רשות לשאלה נוספת בשאלתא הבאה.

היו"ר א' נחמיאס:

האם כבר שמעת את השאלתא ואת התשובה? אולי אחרי שתשמע את התשובה לא תהיה לך שאלה להציג.

אנחנו עוברים לשאלתא בעל-פה הבאה, מאת חבר הכנסת דוד צוקר. הוא ישאל את סגן שר האוצר בנושא: מינוי ועדת מומחים להשלמת הרפורמה במס.

אני מבקש גם מחברי הכנסת וגם מהמשיכים להקפיד על הזמנים שנקבעו בתקנון.

287. מינוי ועדת מומחים להשלמת הרפורמה במס

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני סגן השר, בנאום שר האוצר במליאת הכנסת ערב אישורו של תקציב המדינה לשנת 1987/88 הבטיח השר כי בתוך זמן קצר תמונה ועדת מומחים להשלמת הרפורמה במס הכנסה. גם לוועדת הכספים, בדיוניה על התקציב, הוכחט כי ועדת המומחים תמליץ בפני השר על הצעים הנוספים הדרושים לסיומה של הרפורמה במס. ואולם, עד היום לא נתמנתה ועדת מומחים ואין כל סימנים לכך שהיא עומדת להתחיל בעבודתה.

הי"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אוריאל לין.

אוריאל לין (הליכוד):

אדוני סגן שר האוצר, כאשר הצעתם את הפטורים ממס, או את הקטנת שיעורי המס קודם הצעת חוק התקציב, גיבשתי כעצם תוכנית כוללת, שהיתה מעין רפורמה בשיטת המס. והרפורמה משמעותה היתה, שמצד אחד הצעתם ביטולי פטורים ממס ושיעורי מס מוגבלים, ומצד שני — הקטנת שיעורי המס הכלליים.

הסתבר שאתם כעצם לא העברתם אף לא אחד מביטולי הפטורים המצויים היום במערכת המסים. זאת אומרת, חלק מרכזי ברפורמה שאתם הצעתם לא עבר כלל.

אני שואל: איך גיבשתי את הרפורמה הזאת מבחינה פנימית בתוך האוצר? איך קרה, שאתם גיבשתי הצעות לביטול פטורים, ולאחר מכן לא יכולתם לשכנע את הציבור ואח המערכת הקובעת בישראל להסכים ולו רק לאחד מהם?

מה היתה דרך קבלת ההחלטות הפנימית באוצר, אשר על-פיה גיבשתי את ההצעות שגיבשתי ולא נתקבלו?

האם בדקתם את דרך קבלת ההחלטות, והאם הסקתם מסקנות מכישלון זה בגיבוש הצעתכם?

הי"ר א' נחמיאס:

תודה רבה. רשות לשאלה לחבר הכנסת גרשון שפט, בבקשה.

גרשון שפט (התחיה):

אדוני סגן השר, בתוכנית הרפורמה המקורית היה משיטת המקל והגזר, דהיינו הקלות מצד אחד וביטול פטורים מצד שני. מאחר שההקלות ניתנו, ולעומת זאת נראה שאין בכוחכם להעביר את ההצעה על ביטול פטורים לא בקואליציה ולא בכנסת — ולכן גם הצבעתי נגד החוק הזה — מה יש בדעת האוצר לעשות היום, כאשר אין באפשרותו להעביר את הרפורמה כפי שהוא חשב לעשות?

ד. הצעה לסדר-היום

זיהום אוויר בחיפה ובאזור המפרץ*

הי"ר א' נחמיאס:

אנחנו עוברים להצעות לסדר-היום. הואיל ובין ההצעות נכללת הצעה דחופה לסדר-היום, מס' 5624, של חבר הכנסת חיים קופמן בנושא: זיהום אוויר בחיפה ובאזור המפרץ, הטענה תשובה והצבעה, נקדים הצעה זו. בבקשה, אדוני שר האנרגיה והתשתית, נשמע את תשובתך על ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת חיים קופמן.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, נושא ההצעה לסדר-היום הוא מוזר ומוזרה יותר תהיה גם דרך התשובה עליו. אשיב על ההצעה בשני אופנים: האחד — לגופו של עניין, מפני שהנושא חשוב ויש להשיב עליו; והשני — תשובה מיוחדת למעלה ההצעה, חבר הכנסת חיים קופמן, אשר זכאי לקבל תשובה הולמת על הצורה, הדרך, האופן, המלים, הגסות וחוסר הדיק שאפיינו את הצעתו.

חברי הכנסת, מנגנון הדיק של חבר הכנסת קופמן לקוי.

* "דברי הכנסת", חוב' כ"ה, עמ' 2768.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה. אדוני סגן שר האוצר, בבקשה.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לשאלותי הנוספות של חבר הכנסת דוד צוקר:

1. יש צורך חיוני ברפורמה ליחידים.

2. אני סבור שראוי ורצוי להכין אותה באמצעות ועדה. יש לזה יתרון גדול.

3. אין ספק שמדיניות השכר המתייחסת לשכר ברוטו, הרפורמה מתייחסת לשכר ולהכנסות נטו. יש ביניהן יחסי גומלין והם יובאו בחשבון.

לשאלותיהם של חברי הכנסת לין וגרשון שפט — אכן, לא העברנו ברפורמה החלקית שעברה עד כה את ביטול הפטורים, כתוצאה מדרך קבלת ההחלטות נוצר מצב, שלהערכתי עצם הביצוע החלקי של התוכנית המקורית יצר הכנה ואולי אף הסכמה מצד אלה שקודם התנגדו להרחבת הרפורמה המבוססת על ביטול פטורים. יש לי יסוד להניח, שהשלמה מעין זו אכן טובה על-ידי הממשלה, בעקבות ועדה ציבורית, לאישור הכנסת במהלך שנת התקציב הנוכחית. אינני יכול להעריך מה תהיה עמדת הכנסת אחרי שההצעה טובה בפניה. אנחנו אף סבורים — ואולי זוהי דעה אישית שלי, ואולי לא רק שלי — שדרך קבלת ההחלטות, והעובדה שלא הגענו לרפורמה כתחום היחידים היורדת במדרגות המס מטה מעבר למה שהיה ברפורמה השקטה, היא שהביאה אפילו לבקשה או להסכמה או להבנה — ואינני רוצה לחייב אף לא אחד — מצד מי שהתנגדו לשתי פעולה כדי שזה יבוצע.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לסגן שר האוצר על תשובותיו על שאלות של חברי הכנסת. תמה מסכת השאלות בעל-פה ואנחנו ניגשים לסדר-היום.

ולא מהיום. הוא אינו יודע דיוק מהו. לעולם יש לו ריב עם האמת. ואם האמת מפריעה לו, הוא אינו מתבייש להזיז אותה הצדה ולהתעלם ממנה. הוא קבע לו כנורמת התנהגות לדבר תמיד בשלילה ולהתנגד לכל דבר. והוא נוהג כך לא רק אחי. האיה, שהוא נוהג כך גם עם חבריו הקרובים. הוא אינו כוחל באותה שיטה ובאותה דרך של חוסר דיוק וחוסר אמת. והראיה היא הריב בינו לבין חברו, חבר הכנסת גדוד, בעניין שאגב מחייב אותו לנקוט צעד.

יש לו בעיות של סביבה. הסביבה הקרובה לו אינה מוכנה כנראה לחמוך בו, כדי לכחזר אותו בעתיד. לכן, הוא זקוק לאיה נושא שהוא:

חיים קופמן (הליכוד):

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל: ומהו הנושא אם לא ללכת כל יום, כל שעה ולהשמץ, לקלל, לא לדייק? אני נמצא בכנסת זמן לא מועט ומכיר רמות

שנות של ריונים. אני חייב לקבוע בצער, שלא ראיתי — —

שרה דורון (הליכוד):
אני מוחה על ההתבטאות הזאת.

שר האגריגיה והתשתית מ' שחל:
חברת הכנסת שרה דורון, אני מציע לך לקרוא את נאומי של חבר הכנסת קופמן. את לא היית באולם כאשר הוא דיבר. את יכולה למחות — —

שרה דורון (הליכוד):
אין זה מכובד לכנסת, ששר בממשלה ידבר כך.

אוריאל לין (הליכוד):
אנחנו לא מבינים על מה אתה משיב.

שר האגריגיה והתשתית מ' שחל:
חברת הכנסת שרה דורון, הרשי לי להשיב. אילו שמעת את הדברים, היית מגיבה אחרת. ואם שמעת אותם, אין במה שאת אומרת מידה מתימלית של הגינות.

שרה דורון (הליכוד):
הבה לא נחלק ציונים.

שר האגריגיה והתשתית מ' שחל:
אביא לך גם סיבה שנייה.

חיים קופמן (הליכוד):
האדם הזה צריך לעמוד לרין על הסיכון של כל חושבי חיפה והמפרץ. מה שהוא עושה זה פשע. אני אעמיד אותו בפני ועדת חקירה.

שר האגריגיה והתשתית מ' שחל:
חבר הכנסת קופמן אינו עוסק בשאלות של איכות הסביבה. אדם שאיכות הסביבה יקרה לו והוא דואג לה, דואג לאיכות הסביבה בכל מקום. יש חברי כנסת, שאני מעריך ומוקיר ואני מקבל את דבריהם כדברים כנים אפילו הם באים לעתים בהצעות קיצוניות מבחינת הביצוע. חבר כנסת כזה הוא חבר הכנסת וירשובסקי. אין לי שום טענה אליו. הוא עקבי. אם יש בעיה הקשורה עם איכות סביבה ולא משנה היכן, הוא מתייחס אליה.

חבר הכנסת קופמן דאג להעלות הצעה לסדר-היום באותו נושא על איכות הסביבה במקום מסוים. אבל ליד הבית שלו, במקום שהוא גר, מעולם לא ראיתי אותם קם ומדבר על כך — —

חיים קופמן (הליכוד):
אתה משקר. בית-החרושת "אסיא" — —

שר האגריגיה והתשתית מ' שחל:
אביד האחריות המיניסטריאלית הכא ותובע אחריות לא ידע להבחין ואיננו נהג מנהג שווה עם כל אחד ואחד, אלא כדיוק להיפך. אני שואל את חבר הכנסת קופמן, היכן הוא היה בעבר כאשר היו בעיות של זיהום אוויר. מעולם לא שמעתי מפיו מלה אחת, גם לא צפצוף קל שבקלים. הבעיות לא נולדו היום. הבעיה אינה קיימת מהיום. מיד אומר, מה נעשה ומה עושים.

חיים קופמן (הליכוד):
אני חוזר ומזכיר לך את תביעתי להעביר את בית-החרושת "אסיא" בפתח-תקוה.

שר האגריגיה והתשתית מ' שחל:
— — — לבוא לקודמים ולומר להם מלה, או לבוא לשרים אחרים ולומר להם מלה. באותה נשימה יכול לבוא חבר הכנסת קופמן ולומר, שצריך לדאוג גם לתעסוקה וגם לקיום. גם שם הוא יהיה.

ראיתי את ההתנהגות הזאת. אבל, כאשר העניין הוא פופולרי, כמו בנושא ראש השב"כ הקודם — אין אחריות מיניסטריאלית. בעניין נאפסו זה כדאי, לכן מגלגלים את הלשון ומדברים אחרת.

חיים קופמן (הליכוד):
אתה עצמך צריך לעמוד מול ועדת חקירה, לא ימינה ולא שמאלה.

שר האגריגיה והתשתית מ' שחל:
חברי הכנסת, אני בעד ועדת חקירה.

היו"ר א' נחמיאס:
כבוד השר, אני מבקש שתדע שכבר יותר ממחצית זמן עברה.

שר התחבורה ח' קורפור:
צריך להכניס את הוויכוח לחלם.

שר האגריגיה והתשתית מ' שחל:
רבותי, מה עשה חבר הכנסת קופמן? — הוא לקח קטע מעיתון שבו מדובר על תופעה שהיתה בארץ לאורכה ולרוחבה מייד אחרי ל"ג בעומר. הידיעה שמדובר בה מדברת על כך שבגלל מזג האוויר היתה בעיה כוללת בכל הארץ — — —

חיים קופמן (הליכוד):
באזור חיפה והמפרץ ולא בכל הארץ. אלה לא בחינות בגרות. כעת לא עוסקים בבחינות בגרות.

היו"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת קופמן, אי-אפשר לנהל דו-שיח. אתה נאמת את הנאום שלך, והשר עבר על הפרוטוקול. היום הוא משיב לך. מה אני יכול לעשות? תקשיב לו בבקשה.

חיים קופמן (הליכוד):
הוא מסלף אותה.

שר האגריגיה והתשתית מ' שחל:
אמרתי שמנגנון הדיוק שלך מקולקל, והוא אכן מקולקל. רק כדי להוכיח את מידת הדיוק אציין, כי בידיעה ב"מעריב" מ-20 במאי 1987 פרסמו את הדברים האלה על חיפה, ושם נאמר כך: בתל-אביב היה המצב דומה, קו האופק נעלם. על כל רצועת החוף רבץ ערפל סמיך כשעות הבוקר. זו עדות לכך שאנו מצויים — —

חיים קופמן (הליכוד):
זה איננו מתייחס לזיהומים שם.

היו"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת קופמן, אני מבקש ממך.

חיים קופמן (הליכוד):
אני לא שאלתי אותו על מזג האוויר. אתה פוגע באינטליגנציה של חברי הכנסת.

שר האגריגיה והתשתית מ' שחל:
יש כאלה שמכנים. יש כאלה שאינם מכנים. מה אני יכול לעשות. חבר הכנסת קופמן, כשגם כושר הקליטה, כנראה, מעורפל. אני לא יכול לעשות כלום.

איכות הסביבה, מדיניות קניית הנפט הגולמי של משרד האנרגיה. ב-1986 היתה כמות הנפט הגולמי עתיר הגופרית — 3.3% — כמות הגדולה פי 1.6 בלבד מהנפט הגולמי דל-הגופרית — 0.3% גופרית. לעומת יחס של 1:15 כמה שנים קודם לכן. אני לא מאשים — יושב פה חבר הכנסת אוריאל לין — המחירים היו שונים, הזמנים היו שונים. אבל, האמת היא שמשרד האנרגיה, בחקופה שנכנסתי אליו, קנה נפט כבר של 70% לעומת 30% קל.

חבר הכנסת קופמן איננו רוצה לדעת את האמת, כי זה לא מעניין אותו. בימים אלה החלפנו גם את התערובת. חבר הכנסת דן חיון, תרשה לי לומר, זה לא תמיד רק עניין של רצון ויכולת. הבעיה היא, שמקסיקו, למשל, אינה מוכנה למכור לנו אלא בתערובת, כי היא מעוניינת למכור יותר נפט כבד, בוויכוח שהתעורר, תוך איום שלא נוכל לקנות כלל אם לא יורידו, הורדנו מ-70% ל-50%. העלות למשק היתה 20 מיליון דולר יותר.

הדבר השני, ואני מסיים: עם כניסתי לחפקיד — — —

חיים קופמן (הליכוד):

אתה מדבר על כסף, אני מדבר על הכריאות של אנשי

חיפה והמפרץ.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

אתה דואג להם?

חיים קופמן (הליכוד):

בוודאי.

היור' א' נחמיאס:

חבר הכנסת קופמן, אנא.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

כאשר לא נוח, אז צועקים. לא זייק לך לשבת ולהקשיב בשקט. כי דבר אחד לא יודעים כאן: כשאתה מחרגו אם משהו לא עונה לך, נוסח הדברים שלך הוא כשל אדם שיודע שאף אחד לא עונה לו.

חיים קופמן (הליכוד):

אל תטיף מוסר.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

אז שב ותקשיב. שב בשקט ותקשיב.

היור' א' נחמיאס:

חבר הכנסת קופמן, אני מבקש ממך, לא יכול להיות מצב כזה. אני רוצה להזהיר אתכם, כיצד יושבים תלמידים ומאזינים לכם. אני רוצה שתדעו את זה. אינני יודע אם זה מטיל עליכם מורא, אבל חובתי להזהיר אתכם.

חיים קופמן (הליכוד):

רווקא הילדים הם הנפגעים הכי גדולים.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

זימתי את הקמתה של ועדת-תמיר. ועדת-תמיר קבעה תקן וצו אישי. אמרתי, ואני חוזר ואומר: בתי-הזיקוק וחברת החשמל חייבים לקיים את הצו האישי ולדקדק בקיומו. אם הם עוברים על הצו האישי, הם יועמדו לדין. ואכן, עומדים לדין — אינני רוצה לחרוץ את דינם לפני שביית-המשפט יפסוק — כפעם הראשונה. מעולם לא היה כדבר הזה. הצו נקבע על-פי בקשתנו ועל-ידינו.

והדבר השלישי — חברי הכנסת, בימים אלה יושבת ועדה של הכנסת. על-פי בקשתה מימנו מחקר שנעשה על-ידי הטכניון כשאלה: מה צריך לעשות כדי לשפר את המצב?

כאותה ידיעה שמסתמך עליה חבר הכנסת קופמן נאמר כמפורש, שמהרגע שנחבר שותאי מזג האוויר מחייבים זאת — ואני קורא באותה ידיעה, מאותו עיתון, לא שום דבר אחר — החל משלוש סמך לחצות עברו בתי-הזיקוק וחברת החשמל לשרפת דלק דל-גופרית.

מה לעשות, כל מה שמשרד הכריאות ומשרד הפנים מחייבים בצעו שני גופים אלה, והם אינם היחידים הנמצאים שם ומהמים. תרומתם ליהודים היא בהחלט נכבדה ועיקרית. אבל הם עברו להשתמש בדלק דל-גופרית, מהרגע שבאה ההתראה ועוד לפני. במשך כל הזמן, במשך כל שלושת הימים האלה, לא השתמשו בשום סוג אחר של דלק חוץ מאשר בדלק דל-גופרית.

הבעיה היתה, כפי שצינתי, על-פי דוח שקיבלנו מהשירות המטאורולוגי, שבאותו יום ראשון חיינו כולנו במין חממה. במין בועה שתקרנה 150 מטר בלבד מעל כל הארץ. במשך מספר שעות לא מבטל חסמה התקרה הנמוכה הזאת את חילוף האוויר שעל פני האדמה. בתנאים כאלה, אפילו מדורות ל"ג בעומר אותו לילה היו מקור לעשן ולריח, כפי שאומנם חוונו זאת.

כדי להיות יותר ספציפי אציין, שהמצאים המטאורולוגיים לאותו יום מראים שסקלת הדרגות המחושבת בשירות המטאורולוגי — זו הסקלה המהווה את הבסיס לשיקולי המעבר לשרפת דלק דל-גופרית — היתה גבוהה בצורה נדירה.

חיים קופמן (הליכוד):

אנחנו לא דנים רק בל"ג בעומר. חשע חריגות מינואר עד ל"ג בעומר. השר מזלזל בכנסת. לא מתייחסים רק לאירוע חד-פעמי של ל"ג בעומר. לא שורפים את המדינה רק בל"ג בעומר.

היור' א' נחמיאס:

ירשה לי אדוני לומר לו שהוא עכשיו מזלזל לא רק בכנסת, אלא גם בשר. אני מבקש ממך, תקשיב לחשובה.

חיים קופמן (הליכוד):

זה לא מספיק. אני מדבר על 400 פעמים בסך הכול.

היור' א' נחמיאס:

איך אתה רוצה שהדיון יתנהל? אתה צריך לקבל תשובה, אתה זכאי להאזין לה, בבקשה, ואינך רשאי להפריע.

חיים קופמן (הליכוד):

אני רוצה להזהיר את היושב-ראש, שבדרכו לצפת הוא יכול להיפגע, אם יש לו שר כזה.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

איש לא יתחרה בכתב הכנסת קופמן בזיהום האוויר ובזיהום האווירה. המומחיות שלו היא בזיהום האווירה. כזה איש לא יתחרה עמו. אני אציע באמת ליושב-ראש שייתן את פרס מזהם האווירה לחבר הכנסת, כי בזה אין לו מתחרה.

חברי הכנסת, באותו יום א' היתה דרגה של 19 בסקלה שמתחילה ב'1. וכיום ב' היתה דרגה 13. כאשר כבר בדרגה 8 חייבים לעבור לשרפת דלק דל-גופרית. ואכן, עברו באותם ימים בתי-הזיקוק וחברת החשמל לשרפת דלק דל-גופרית, כפי שהורה להם יושב-ראש איגוד ערים ואיכות הסביבה בחיפה. כך עשו ביום א', כך עשו ביום ב', וכך עשו ביום הימים.

חברי הכנסת, מאז כניסתי לחפקיד — ועל כך אני רוצה שתהיה ועדת חקירה — שונתה, עקב ההתחשבות בנושא

חיים קופמן (הליכוד):

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת קופמן, תואיל כרוב טובך.

שבח וייס (המערך):

אני מציע כל מה שאפשר להציע לפי התקנון. בגלל הסיבוכים בינתיים — — —

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת שבח וייס, אין סיבוכים, אנא כרוב טובך.

שבח וייס (המערך):

יש סיבוכים.

אני נוגע בדבר לא רק כתושב-חיפה. לפני תשע-עשר שנים ריכזתי בחיפה ובמחוז את כל הפעולה הציבורית למניעת זיהום אוויר. אני מכיר את הנושא, עם כל הכבוד, כאופן יותר מפורט ויותר טוב מחבר, חבר הכנסת קופמן. אני עוקב אחרי כל המערכה שלו בנושא הזה, ואני רוצה לתת כאן עדות של שומע: זוהי מערכה אישית נגד השר שחל. הוא חיפש מקרה, חיפש תושב חיפה. יש לו שר שיש לו חשבון פוליטי אתו. אין לזה שום קשר לזיהום אוויר.

חיים קופמן (הליכוד):

תעלה אתה את הנושא בכנסת.

שבח וייס (המערך):

אין שום קשר בין הרברים. אני העליתי את הנושא.

חיים קופמן (הליכוד):

אתה לא העלית.

שבח וייס (המערך):

אל תפרע לי, אני אף פעם לא יכול לדבר על הנושא הזה.

חיים קופמן (הליכוד):

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת קופמן, אתה לא נותן לדבר היום.

שבח וייס (המערך):

הטורוריסט הזה מפרע לי כל הזמן.

חיים קופמן (הליכוד):

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת קופמן, אתה לא נותן לדבר, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

שבח וייס (המערך):

אני אף פעם לא יכול לדבר על הנושא הזה, יש לו טירוף בתחום הזה.

חיים קופמן (הליכוד):

שבח וייס (המערך):

זו פעם שלישית שאני עולה לדוכן, והוא לא נותן לי לדבר.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת קופמן, אתה הפרעת באופן שיטתי לדברי השר, עכשיו אתה מפרע באופן שיטתי לךברי חבר הכנסת שבח וייס. מצב כזה הוא כלתי אפשרי. אני מבקש ממך.

חבר הכנסת קופמן אינו מעוניין בפתרון. אינני מאמין לו, ואומר זאת ככל גילוי הלב. דאגתו איננה לבריאות הציבור; אין עניינו באיכות הסביבה, מעולם הוא לא דאג לזה, עניינו רק בדבר אחד — בזיהום האוויר, כי בזה הוא התמחה כל ימי חייו.

חברי הכנסת, ועדה של הכנסת, ועדת הפנים ואיכות הסביבה, וועדת משנה בראשותו של חבר הכנסת פרץ עוסקות בנושא הזה.

חיים קופמן (הליכוד):

השר הזה השר הכי בלתי אמין במדינה.

היו"ר א' נחמיאס:

אני מבקש ממך, אנא.

יהושע מצא (הליכוד):

למה ההשמצות האלה של השר?

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

לא שמעת אותו לפני שבוע, חבר הכנסת מצא. אילו שמעת את הסגנון שבו השתמש, אני מודיע לך שהיית אומר שענית לו בעדינות רבה לעומת האופן שבו הוא התבטא.

חברי הכנסת, מאחר שוועדה של הכנסת דנה בנושא הזה ומטפלת בו, ורק בימים אלה היא קיבלה את הדוח של הטכניון, שעל-פיו אנחנו פועלים, אני מציע שלא לדון בהצעה הזאת לסדר-היום, ולהשאיר זאת לוועדה המטפלת בכך באופן ענייני.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לאדוני שר האנרגיה והתשתית. כן, חבר הכנסת שבח וייס, בבקשה.

שבח וייס (המערך):

חברי היושב-ראש, חברי הכנסת, אני עולה לכאן כדי שרואה את עצמו נוגע בדבר.

היו"ר א' נחמיאס:

מה אדוני מבקש?

שבח וייס (המערך):

מאחר שלא ברור לי לגמרי מה היתה ההצעה של חברי השר, אם להסיר מסדר-היום או לא — — —

דן חיכון (הליכוד):

להסתפק בתשובה.

היו"ר א' נחמיאס:

שר האנרגיה והתשתית ביקש שלא לדון בנושא במליאה.

שבח וייס (המערך):

אם כן, אני מבקש להסיר את הנושא מסדר-היום.

חיים קופמן (הליכוד):

גם לא לדון בזה בוועדה?

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת שבח וייס, אתה פרלמנטר וחיק, יש לך רק אפשרות אחת — להעביר לוועדה. אתה מבקש זאת?

שבח וייס (המערך):

אני מבקש להגיב.

היו"ר א' נחמיאס:

בבקשה.

שבח וייס (המערך):

אני נוגע בדבר גם כתושב חיפה.

שבח וי"ס (המערך):

זו פעם שלישית שאני עולה כאן להצעה אחרת, וחבר הכנסת קופמן לא נותן לי לדבר בנושא הזה. הוא מאיים עלינו מעל כמת הכנסת, שלו היו בחירות אזוריות לא היינו נבחרים. כל הקרב הוא אישי נגד החיפנים, זה דבר פנטסטי. זה כאילו שמישהו ישים לו "אמכוש" על כל אירוע בפתח-חקירה ויטפל בו אישית. זה מעשה בלתי פרלמנטרי, זה לא חברי, לא שייך לעניין. הוא איננו מתעניין בנושא. אנחנו מטפלים בנושא ויהיה האוויר יותר מכל אחד אחר. זו הטעיה של דעת הקהל, זה מעשה ציני. באתי להגיד את הדברים האלה כאן, לא חשוב מה יקרה להצעת.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה. חבר הכנסת קופמן, אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה, כבקשתו של חבר הכנסת שבח וי"ס?

חיים קופמן (הליכוד):

אני מסכים שהצעתך תועבר לוועדה.

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, לפנינו שתי הצעות: האחת — להסיר את הנושא מעל סדר-היום, והשנייה — להעביר אותו לוועדה. אני מעמיד אותן להצבעה.

ה צ ב ע

בעד ההצעה שלא לכלול

את הנושא בסדר-היום של

הכנסת

— רוב

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לדיון בוועדה

— מיעוט

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום

של הכנסת התקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:

אני קובע שהנושא לא ייכלל בסדר-היום.

ה. הצעה לסדר-היום

ירושלים — עיר השלום

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעה הבאה לסדר-היום, מס' 5518, בנושא: "ירושלים — עיר השלום, מאת חבר הכנסת אלעזר גרנות.

אני מבקש קצת רגיעה, נחת רוח והקשכה. בבקשה, אדוני, חבר הכנסת אלעזר גרנות.

אלעזר גרנות (מפ"ם):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, היום לפני 20 שנה שבה ירושלים ותוכרזה לה יחידה.

כבן לעם היהודי שהעיר הזאת, בכל שמוותיה ובכל תאריה, היא תמצית ייחודו, תכלית כל כיסופיו ומחוז חפץ כל חלומותיו — היום שבו שבה ירושלים המאוחדת להיות בירתה של מדינת היהודים הוא אחד הימים הגדולים והמפעמים בתולדות ישראל בכל הדורות.

בכל הדורות, משחבורה העיר חוכר ישראל לארצו ונחקימה עצמאותו וריבונותו.
בכל הדורות, משחורבה ירושלים חרב העם וזהות החפיפה שבין עם ישראל לארצו נפסקה.

ירושלים חזרה להיות עיר שתוכרזה לה יחידה במלחמת ששת הימים, מלחמת המגן שנכפתה עלינו. המלחמה שפתחה בפני מדינת ישראל הזדמנות גדולה להביא שלום על הארץ הזאת ועל האזור הזה: הזדמנות לעשות שלום עם העם שהיה ועדיין הינו, למרבה הצער, שרירי אתנו, ואנחנו שרויים עמו, ביחסי אויבות, ביחסי מלחמה.

ביהדות יש מצווה שאין גדולה ממנה — להפוך אויב לאוהב. אלה שהיהדות הפכה להיות מוגנפול שלהם, כביכול, שכחו את המצווה הזאת יותר מכל מצווה אחרת.

מאיר כהנא (תנועת כך):
אתה מדבר על מצוות?

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת כהנא, וכי המצוות הן רק שלך?

הסיכוי לא אבד. הסיכוי עדיין לפנינו, והוא יכול להתממש רק על בסיס של עקרון השוויון וההדדיות. אני חוזר ואומר: בכך שאני מכיר בזכותו של הזולת, לא ויתרתי על זכותי שלי, אלא החלטתי לקיים אותה בדרך המתחשבת גם בזכותו של הזולת. זה הבסיס הראשון לכל דו-קיום בכל מקום, גם כאן.

לעם ישראל יש זכות לארץ-ישראל, זכות היסטורית וזכות מוסרית, ואין לערער עליהן. אבל, יש עוד עם אחד — ואין אנו יכולים להכחיש את ראייתו — הרואה בארץ הזאת מולדת. שעה ששני עמים תובעים לעצמם אותה חלקת ארץ. קיימת בעצם כרירה בין שתי אפשרויות: מלחמת חורמה או פשרה הוגנת. פשרה אינה בושה, פשרה אינה ויתור על זכות, פשרה היא מימוש זכות מתוך ריבונות, מתוך הכרעה ריבונית של המתפשר. פשרה היא מרכיב של כל שלום, ושלוש יש לרדוף, כי הוא כנראה חמקמק.

מאיר כהנא (תנועת כך):
אתה מדבר על מצוות?

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת כהנא, וכי המצוות הן רק שלך?

שרה דורון (הליכוד):
יותר לקרוא קריאת ביניים.

אלעזר גרנות (מפ"ם):
זו לא קריאת ביניים. אינני שומע מה שאתה אומר, זה רק רעש, זו חריקה.

לכן, אפשר להגיע לשלום, ואנחנו זקוקים לשלום הזה, וזו איננה כוונה להגיד שרוצים שלום. לא שלום ללא תנאי, בשום פנים ואופן לא שלום ללא תנאי, אלא שלום בגבולות בטוחים למדינת ישראל, בטוחים ומוכרים. מלבד זה, שלום עושים עם אויב. שלום עושים עם מנהיגים מוסמכים של מי שאתה רוצים לעשות שלום.

הגיע הזמן שהכנסת הזאת כולה תכיר בנוסחה הפשוטה שהציעו שם-טוב ויריב, והיא קרויה על שמם. שלום מוכנים לעשות עם כל מי שמוכן להכיר במדינת ישראל, להימנע מטרור ולהכיר בהחלטה 242 של מועצת הביטחון.

שלום עושים בין שווים. עלינו גם להכיר במאויים ובזכויות של מי שנמצא ביהודה ובשומרון, בגדה ובעזה וגם של מי שנמצא בירושלים. וירושלים היא כירינו, ואנו יכולים להפוך אותה לסמל של שלום. ירושלים השלמה היא בירת ישראל, בירת ישראל בלבד, וכך עליה להיות. אבל היא תוכל להיות בירת ישראל, ובירת ישראל בלבד בעיר שלום, אם נכיר בזכויות ובמאויים הלאומיים, הדתיים והתרבותיים של כל הרושבים בה. ואפשר לעשות זאת, יש תוכניות, שלפחות בעקרונותיהן מסמנות אפשרות כזאת.

לפני השלום, מהיום למחר, אפשר לבשר את השלום ולעשות את ירושלים לעיר שיש בה רבעים של יהודים ושל ערבים עם אוטונומיה מסוימת לרבעים היהודים והערבים גם יחד, ועיריית גג החולשת על כולם. אפשר להכיר במעמדה המיוחד של העיר העתיקה לגבי המקומות הקדושים, הקדושים לשלוש הדתות המונותאיסטיות, ולהקים באותו רובע מערכת, הבנויה על שוויון בין שלוש הדתות. אפשר לעשות זאת, ואני רוצה לומר לכם, חברי הכנסת, ללא מעשים אלה, לא תהיה ירושלים שלמה. אי-אפשר לכפות שלמות על המחולק. צריך שכל אחד ממרכיבי העיר הזאת ירגיש שהוא ח"י בתוכה כאזרח, וכאדם, וככך לדת, וככך לעם מתוך הרגשה של שוויון ושלמות.

לכן, ההתנגדות לכל חיפוש של דרך לשלום נוראה כל כך אחרי 20 שנים למלחמת ששת הימים, ובמלואת 20 שנים לירושלים השלמה.

אמרתי בעבר, ואני חוזר ואומר: גם מי שאיננו בטוח שעל ירושלים עוברת יונה שלום, אולי זה עורב לבן — אבל בירושלים לא אכפת?

אדוני היושב-ראש, כמי שמונה ארבעה דורות בירושלים; כמי שמונה את כל תולדותיה של ירושלים היהודית, בין החומות ומחוץ לחומות, מימין-משה ואילך; כמי שכתב שירים בירושלים; כמי שירושלים בשבילו היא איבר לא רק מאיבריה של האומה, אלא איבר מאיבריו שלו; כמי שנולחם בעיר הזאת על שחרורה במלחמת השחרור — אני אומר כאן, ואני אומר זאת גם על דעת המקום וגם על דעת הקהל, בהרגשה בטוחה, שאני מבכאד את המאחד בעם היהודי ולא את מה שמפריד בו, שהמעשה של השלום הוא הויכוח הנעלה ביותר שאנחנו יכולים לעשות לירושלים, לעיר בכל תולדותיה ולעיר בעתיד, שאנחנו מייחלים לו ומאחלים לה. והמעשה הזה הוא המעשה

העקרונות של הסיכוי הזה הם בעצם באחת — בהכרה, בנכונות להכרה, בזכות ההגדרה העצמית של שני העמים על בסיס של הדדיות, זכות להגדרה עצמית אינה זכות מוחלטת כשלעצמה. ההכרה בה היא אקט פוליטי, ולכן היא מוכרחה להיות על בסיס של הדדיות, ועל בסיס של הדדיות בלבד. יש עם, זה העם הפלשטיני, שהוא עם שסבל סבל רב, לא מעט גם בשל מנהיגותו הטועה והמטעה. אבל, העם עצמו זכאי לזכויות סוד שיש לכל שאר העמים.

אנחנו מדברים על ירושלים השלמה. שלמות אינה רק שלמות של אבנים, של בתים, של רחובות. שלמות אינה רק שלמות טריטוריאלית. ירושלים לא יכולה להיות שלמה, אם אנשיה — כל אנשיה, כל אזרחיה — אינם שלמים. ירושלים היא גם בתי-כנסיות, ירושלים היא גם מה שמתחת לקרקע. שאנחנו דורכים עליה, היא עבר היסטורי של 3,000 שנה. ואולם, ירושלים אינה רק בתי-כנסיות. אלא גם צריחי מסגדים, גם כנסיות, גם צליינים. ירושלים היא גם מואזין, ומי שאינו יכול לסבול את קריאת המואזין, אינו יכול לחיות בירושלים. על כן, משה שמיר אינו חי בירושלים.

שר התחבורה ח' קורפו:
הוא גר בירושלים.

אלעזר גרנות (מפ"ם):
היה גר. המואזין הפריע לו. אתה כנראה אינך זוכר. הוא הציע שהמואזין יפסיק להשמיע את קריאתו.

גאולה כהן (התחיה):

— — —

אלעזר גרנות (מפ"ם):

רבותי, אפשר להגיע להסדר של שלום, אפשר — לא מפני שאני רוצה בכך, אלא מפני שזה אינטרס קיומי של כל העמים הנמצאים בחבל ארץ זה, באזור זה. זה אינטרס קיומי, מפני שמשאביהם הלאומיים של כל העמים, וישראל בכללם, אינם יכולים לעמוד בהמשך מירוץ החימוש; מפני שאנחנו משחיתים ופוגעים בכיבוש מתמשך לא רק במי שעול הכיבוש מוטל עליו שלא להצונן, אלא בנו עצמנו.

מאיר כהנא (תנועת כך):
איזה כיבוש?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

— — —

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת ויינשטיין, אתה איש ירושלים.

מאיר כהנא (תנועת כך):
גם במזרח-ירושלים כיבוש?

אלעזר גרנות (מפ"ם):

אני אסיים את דברי על ירושלים. נדמה לי שפתחת ואמרתי דברים ברורים. אני מדבר על השטח כולו, על כל השטחים האלה שישראל שולטת בהם היום, ובחלקם היא שולטת על עם שאינו רוצה בהמשך שלטונה, ואני מדבר על פתרון של — — —

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

— — —

אלעזר גרנות (מפ"ם):
אולי תפסיקו להפריע לי?

שר התחבורה ח' קורפו:
אני מציע שאשיב על כל ההצעות יחד.
היו"ר א' נחמיאס:
בבקשה.

היחיד שבו אפשר לתת כבוד לירושלים. מי שאיננו עושה שלום, כל יום בעצם מחלק את ירושלים מחדש.
היו"ר א' נחמיאס:
תודה רבה לחבר הכנסת אלעזר גרנות. אני מזמין את השר קורפו לדברי תשובה.

1. הצעות לסדר-היום

עשרים שנה למלחמת ששת הימים

חיים רמון (המערך):
— — — — —
600,000 פלשתינים, החיים על שטח של 371 קילומטרים מרובעים, בצפיפות — — — — —

שר התחבורה ח' קורפו:
האם זה סימן שרע או שטוב?

חיים רמון (המערך):
זה סימן שרע מאוד.

מאיר כהנא (תנועת כך):
נוציא אותם למצרים.

חיים רמון (המערך):
השר קורפו, אחד הסימנים לנחשלות, לבערות, לתנאי חיים קשים בכל העולם השלישי הוא ריכוז אוכלוסין בלתי מבוקר. בכל העולם זה כך.

שר התחבורה ח' קורפו:
אתה מדבר על ריכוזי טבעי או על הגירה?

חיים רמון (המערך):
אני מדבר רק על ריכוזי טבעי.

שר התחבורה ח' קורפו:
בגדה יש הגירה — — —

חיים רמון (המערך):
אדוני השר, אתה טועה. זה היה נכון לפני 15 שנים, לפני 10 שנים. זה השתנה. היום זה איננו כך.

שבח וייס (המערך):
מה השתנה?

חיים רמון (המערך):
ההגירה החוצה לא קיימת.

מאיר כהנא (תנועת כך):
צריך לחדש את זה.

היו"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת כהנא.

חיים רמון (המערך):
600,000 פלשתינים חיים ברצועת-עזה בתנאים נוראים. בכל שנה נולדים שם יותר ילדים מכל מי שנמצאים בהתנחלויות שלנו ברצועת-עזה.

מאיר כהנא (תנועת כך):
גם בסח'ינן זה כך.

היו"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת כהנא, אני קורא אותך לסדר פעם ראשונה.

היו"ר א' נחמיאס:
אם כך, אנחנו עוברים להצעות לסדר-היום מס' 5562, 5563, 5695, 5700, 5701 בנושא: עשרים שנה למלחמת ששת הימים. חבר הכנסת חיים רמון, בבקשה.

חיים רמון (המערך):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, 20 שנה חלפו מאז מלחמת ששת הימים, האירוע המרכזי בחיי העם היהודי, למעט הקמת המדינה לפני קרוב ל-40 שנה. רצינו והאמנו שמלחמה זו תהיה האחרונה, שאחריה יבוא שלום על ישראל. צר לי שתקווה זו נתמלאה אך ורק לגבי מצרים, וגם זאת לאחר מלחמה ארוכה. אבל, ב-20 השנים האחרונות היהודים והפלשתינים רק החריפו את הניגודים ביניהם, העמיקו את השנאה בין שני העמים החיים וגרים על אותה כבדת ארץ אהובה, הוועקת לפיוס ולהשלמה.

לא את ריבם של הפלשתינים אני בא לריב היום. עיקר דאגתי לבני-עמי ולעתידה של מדינת ישראל כמדינה בעלת רוב יהודי יציב וכמדינה דמוקרטית. זאת נקודת המוצא של דברי.

בישראל חיים היום 5.5 מיליוני נפש: 3.5 מיליוני יהודים ו-2 מיליוני פלשתינים, מהם כ-700,000 אזרחים במדינת ישראל, הזכאים — אני מקווה שיקבלו זאת — לשוויון זכויות מלא — — —

מאיר כהנא (תנועת כך):
ושגם יהיו רוב.

חיים רמון (המערך):
— — — — —
1.3 מיליון פלשתינים המתגוררים זה 20 שנה בשטחים. אם כך, המצב העכשווי הוא, שבמדינת ישראל, או בארץ-ישראל השלמה יש קרוב ל-40% בני העם הפלשתיני. אותם 1.3 מיליון נפש חיים זה 20 שנה תחת שלטוננו, בלא זכות פוליטית כלשהי. זה איננו מצב זמני. אנחנו חיים וגמצאים בשטחים יותר זמן מאשר חיינו במסגרת מדינת ישראל בתחומי "הקו הירוק".

האם אנחנו יכולים להמשיך ולהחשיך את מדינת ישראל כמדינה דמוקרטית, כאשר במרחק של ארבעה, חמישה, שישה קילומטרים מכאן חיים אנשים אשר אין להם מה לומר על ההכרעות המתקבלות בבית הזה? וההכרעות המתקבלות בבית הזה הן גורליות לגבי עתידם, לגבי חיי היום-יום שלהם. האם אנחנו יכולים לומר כפה מלא, שאנחנו אכן ממשיכים להיות מדינה דמוקרטית?

רצועת-עזה, למשל — כשכבשנו את הרצועה, לפני 20 שנה — — —

מאיר כהנא (תנועת כך):
שחררנו אותה.

שאתם רוצים מדינה יהודית בכל ארץ-ישראל ושנחנו נגדש את הערבים, אז שאתם רוצים דמוקרטיה בתוך המדינה הזאת? איך תהיה זאת מדינה יהודית?"

מאיר כהנא (תנועת כך):

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת כהנא, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

חיים רמון (המערך):

"אנחנו רוצים מדינה יהודית, אפילו אם לא בכל הארץ."

וכך אמר בן-גוריון בסוף דבריו: "ובכן, כשעמדה שלימות הארץ בלי מדינה יהודית, או מדינה יהודית בלי שלימות הארץ — בתרנו במדינה יהודית בלי שלימות הארץ."

אלה הם דבריו של דוד בן-גוריון ב-1949, והיום הם נכונים כפי שהיו אז. זוהי הדילמה האמיתית העומדת בפנינו כיום: או שתהיה מדינה יהודית ודמוקרטית ללא שלמות הארץ, או שלא תהיה מדינה יהודית ואז תהיה שלמות הארץ. זוהי הברירה, אין בלתי.

אינני רוצה להיכנס היום לפולמוס הרגיל.

אליעזר שושטק (הליכוד):

ומה אתה מציע לעשות? בן-גוריון לא עשה שום דבר.

חיים רמון (המערך):

זה לא רק העניין המדיני. מה הן ההשלכות של הכיבוש, של השליטה על עם אחר, על כל אורחות חיינו, בכל שטח משטחי חיינו? מה זה עושה לילדינו, אשר בדרכם לבית-הספר עוברים דרך שוקי העבדים בשולי הערים? איך הם גדלים? מה זה עושה לנו, כאשר בא הילד אל אביו ושואל אותו: מה היית כשהיית צעיר? ועונה לו האב: הייתי גנן. ואז אומר לו הבן: מה, כשהיית צעיר היית ערבי?

כאשר האטמוספירה כולה מסביב היא שיש לך משרתים, שיש אנשים נקלים, החיים בשולי הערים בתת-תנאים, מה זה עושה לנו, כבני אדם? האם הכול זה שטח? איזה מין ציונות פרימיטיבית היא זו, שהכול מתגמד במספר הקילומטרים שעליהם שולטים? אינו פרכסיה של הציונות היא זאת? זה המרכיב היחיד?

דן חיכון (הליכוד):

למה אתם מתכוונ כשאתה אומר ציונות? ערבי — לא, מה כן אצלך?

דן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אתה הופך להיות עבד לשטחים במקום — — —

גאולה כהן (התחיה):

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת דן כהן, חברת הכנסת גאולה כהן — הכהונים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

כל הציונות זה שטח.

חיים רמון (המערך):

לא רק שטח. יש בינינו אנשים שהציונות היא לגביהם רק מספר קילומטרים. רק שטח ושטח ושטח. יש כאלה שהציונות לגביהם היא גם שטח, כשהשטח הוא מרכיב אחד, ולא תמיד המרכיב שבמרכיבים.

חיים רמון (המערך):

בתוך כשנה-שנתיים נצטרך לספק מי שתייה לאותם אנשים, כי מקורות המים החיים הידלדלו. בעוד שנתיים-שלוש שנים נצטרך לספק ל-100,000 — 150,000 מתושבי הרצועה מקומות עבודה. האם זה איננו סיכון ביטחוני? האם זה איננו איום אדיר עלינו?

יש תשובה, אני יודע. התשובה הנשמעת היא: בגבולות "הקו הירוק" יש שלוש-רבעי מיליון ערבים, ובעוד זמן מסוים הם יהיו לרוב. אבל, גם לכמות יש איכות. ומה שיקרה בעוד 30, 40, 50 שנה, אין דינו כדין מה שיקרה בעוד שלוש, ארבע, חמש שנים. ואז עונים לנו: תהיה עלייה גדולה. אני למדתי ממקורותינו, שאין סומכים על הנס, שאין מידה מגונה מאשר משיחיות. היהדות לחמה נגד השבחאות ונגד הפרנקיסטים עד חורמה, אלה שהאמינו לא על בסיס המציאות — — —

מאיר כהנא (תנועת כך):

איזו השוואה היא זאת? תחבייש לך.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת כהנא.

חיים רמון (המערך):

היינו מציאותיים בארץ הזאת. כאשר הגענו כשנות ה-20 והיינו מיעוט הסכמנו לפדרציה. ב-1936 הסכמנו לחלוקת הארץ לפי תוכנית פיל, וב-1947 הסכמנו לחלוקה, כי לא סכמנו על הנס, קיבלנו החלטות על סמך המצב הריאלי.

השר י"י שפירא:

זה לא נכון. זו היתה החלטה פוליטית ולא דמוגרפית.

חיים רמון (המערך):

היום אנחנו מציבים בפנינו אתגר. הרשו לי לצטט את דוד בן-גוריון, כנאומו בכנסת ב-4 באפריל 1949. הסכת, אדוני השר שפירא, אם זו היתה החלטה פוליטית או החלטה דמוגרפית. זה היה בהצעת איאמן אחרי הסכמי שביתת הנשק עם ארצות ערב. וכך אמר דוד בן-גוריון, ראש הממשלה הראשון: "מדינה יהודית במציאות הקיימת, אפילו רק במערכה של ארץ-ישראל, בלי דיריגסין, היא בלתי אפשרית אם תהיה דמוקרטית. כי מספר הערבים במערב ארץ-ישראל הוא יותר ממספר היהודים. ודיריגסין — איננה הפורגראמה שלנו! אם כי נעשו מעשים לא רק על-ידיהם, אבל אנחנו גיינו את המעשים האלה!" — — —

השר י"י שפירא:

גם זה היה פוליטי.

חיים רמון (המערך):

"אנחנו איננו מקבלים זאת כפרוגראמה, והדיבור על שלימות הארץ, אם זאת אינה מליצה תפלה, אם מבינים מה שרוצים, ולא לעתיד לבוא אלא עכשיו, יש לו רק משמעות אחת — והיה פעם איש אחד בסיעה הזאת, שהיה לו אומץ לב להגיד זאת, אבל עכשיו הוא יכחיש שאמר זאת — פירוש הדבר — מאנדאט בין-לאומי על ארץ-ישראל. אם כל ארץ-ישראל היא מדינה יהודית, ואנחנו לא רצינו שתהיה מדינה ערבית, יען כי אם יש רוב, הרי זוהי מדינה ערבית. — או זה ייתכן רק כמאנדאט בין-לאומי, נאמנות בין-לאומית או איזו צורה אחרת. לא רצינו כזה, על זה היה הוויכוח בינינו במשך שנים. ואנחנו שחשנו שהגיע הזמן, שחלק מכם שנלחם נגד — נוכח בטעותנו. אך אם אתם מחדשים עלינו את הוויכוח — עשו זאת בגלוי! יהיה לכם אומץ לב להגיד מה אתם רוצים. אתם רוצים שבשנת 1949 תהיה בכל הארץ מדינת ישראל דמוקרטית, או

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת חיים רמון. רשות הדיבור לחבר הכנסת יוסי שרד, באותו נושא.

יוסי שרד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, קודם נאמר משהו על הטלוויזיה. אני לא נכנס לשאלה אם מה שנאמר נכון או לא נכון, צודק או לא צודק; זה לא כל כך מעניין אותי. אבל תמיד קל יותר להגיד את הדברים האלה על אחרים מאשר על עצמנו. אפילו בעניין כזה, ביום כזה, זו מידת הסבלנות וחשומת הלב שהכנסת מוכנה לייחס לנושא החשוב הזה — אז מה לנו כי נלין על אחרים? אבל להתלונן על הטלוויזיה זה תמיד יפה.

חג אצלנו אינו רק הודמנות לשמחה של זחיות הרעה, אלא בעיקר הודמנות לחשכון הנפש והדרך, ולכן לא אעסוק היום בשום שאלה קונקרטית אלא רק בכמה מחשבות או עיונים בשאלת ירושלים וכמה שורה לנו במשך 20 השנים האחרונות.

אדוני היושב-ראש, ביום ירושלים, דווקא ביום הזה, אני רוצה לדבר על שני מאבקים היסטוריים, בוודאי גורליים, ואולי — אני לא בטוח, זאת יאמר הזמן וידבר — מאבקים אפוקליפטיים. אני אומר "שני מאבקים", אבל בעצם אני חושב שמדובר במאבק אחד.

המאבק הראשון הוא בין ירושלים של מטה לירושלים של מעלה. המאבק השני הוא בין ארץ-ישראל לבין מדינת ישראל. בכל העולם כולו אין שני מאבקים כאלה, שכבר ניטשים 20 שנה במלוא עוזם, והם יכולים להעלות עם אל הנשגבות אך גם להוריד עם אל שאל תחיתות.

קודם כול, אם מדברים על ירושלים, ואם מדברים על יום ירושלים, מי יכול להיות פטור מן המליצה, מן המשפט "העיר שחוכרה לה יחיד"? העיר שוודאי צריכה להישאר מחוברת, העיר שחוכרה וחוכרה אך לא נתחברה. אומנם, אין חומות ואין גדרות תיל, אבל יש חיץ ויש מחסומים, ירושלים המזרחית היא כמזרח, וירושלים המערבית היא כמערב, והמרחק ביניהן הוא כמרחק מזרח ממערב. 20 שנה אחרי, והעיר הזאת עדיין שסועה קרעים קרעים, מה שחוכר מחשב להיפרד ומה שנוקם מחשב להיפרד, כי החוטאים עדינים וחלשים הקשרים ורופפים, ויש מי שמושכים בכוח מכאן ומכאן ומותחים עד להתפצע.

חברי, חברי הכנסת, לפעמים אני חושב בדחילו ורחימו, ברעדה, מה היה עולה בגורלה של ירושלים, ומה עוד יעלה, כאשר יום אחד המגדלור הגדול, טדי קולק, המגדלור המנחה והמנחב, לא יסמן עוד את התוף ואת המבטחים. בלי המגדל ובלי האור ינועו הספינות האפלות, לא רק הספינות האפלות אלא גם הספינות הסומות, אלה לקראת אלה, אלה לעומת אלה, עמוסות לעייפה מטענים כבדים של קנאות ואיבה, ינועו אל ההתנגשות הבלתי נמנעת, אל עבר האסון הטיטאני, כי המריבה הנוראה בירושלים היא לא על המים, אלא על השמים: למי יהיו יותר שמים, למי יהיו כל השמים, והכול נעשה לשם שמים.

ירושלים של מעלה, שכל הזמן מושכים אותה למטה, היא קודם כול ירושלים של שלום. ירושלים של מעלה היא ירושלים של משפט, של צדק, של צדקה. ירושלים של מעלה היא ירושלים של איש באמונתו יחיה, ויחיה ולא ימות. יחיה — וזה העיקר — ולא ימות. ירושלים של מעלה היא ירושלים של השמים שהם שמים להשם, והארץ — רק הארץ — ניתנה לבני אדם. ירושלים של מעלה היא ירושלים שכינה השם של תמיד מלאה, גם בעיר העתיקה וגם בעיר החדשה, גם ערבים וגם יהודים, חמדי מלכה בבני אדם אלה שאנושיותם מטשטשת

הכיבוש משפיע על כל אורחות חינו, על הכלכלה, על הפיגור הטכנולוגי. נבדוק זאת רק בתחום הבנייה. בעבר בנינו בתים בצורה גורמלית, אך מאז יש עבודה זולה אנחנו כפיגור. זה משפיע על החקלאות, כאשר חלק גדול ממקורות המים, חלק גדול מהקרקע, עוברים מידיים רגילות לידיים ערביות מעבר ל"קו הירוק", לידי אלה שאינם חושבי מדינת ישראל.

אנחנו נמצאים גם אחרי פרשת נאפסו.

דן חיכון (הליכוד):
זה ביום שני.

חיים רמון (המערך):

היה השב"כ, ארגון טהור שעסק בדברים קשים מאוד. הוא נאלץ לעסוק בשליטה על מיליון וחצי איש. הוא נאלץ להרחיב את שירותיו. לאחר מכן, במסגרת המלחמה נגד הטרור, שיקרו לפעמים כדי להרשיע אדם החשוד כמחבל. אחר כך שיקרו על-מנת להרשיע את נאפסו, ומאוחר יותר רקמו עלילה נגד יצחק מרדכי. הכול קו אחד, אין אטימה, אי-אפשר לאטום. אחרי שמרכיבים ככות מיותר כביריות, כפי שטענו הסטודנטים, מרכיבים בכוח מיותר גם באוניברסיטה העברית בירושלים. אין הפרדה בדברים האלה.

גאולה כהן (התחיה):
להבדיל.

חיים רמון (המערך):

הסטודנטים לא הבדילו, כוחות הביטחון לא הבדילו.

יאיר צבן (מפ"ם):

האלות הן אותן אלות.

חיים רמון (המערך):

האלה היא אותה אלה.

חיים דרוקמן (הסיעה הרחית-לאומית):

אם תופסים גנב, תופסים גם אדם חף מפשע.

חיים רמון (המערך):

אני מציע לכולנו פשוט להתעמת עם המציאות הזאת.

כמלאות 20 שנה למלחמה הלך הסופר דוד גרוסמן וכתב על מה שקורה בשטחים. הוא לא הלך לפוליטיקאים. אני ממליץ גם לאנשי ארץ-ישראל השלמה לקרוא את "הזמן הצהוב", זה אינו מסמך פוליטי.

גאולה כהן (התחיה):

מה אתה ממליץ לקרוא?

חיים רמון (המערך):

אני מציע לקרוא את סדרת המאמרים, או את הסיפורים. קודם כול, זוהי ספרות מן הדרגה הגבוהה ביותר.

גאולה כהן (התחיה):

אה, את זה קראתי.

חיים רמון (המערך):

אני מציע לכם לקרוא את זה ולראות מה זה עושה לנו, לכל אחד מאיתנו.

לכן, השלום אינו איזו משאת נפש, השלום אינו איזו הצטעצעות של יפי נפש. השלום הוא צורך קיומי לעתידנו פה כמדינה יהודית ודמוקרטית. לצורך כך עלינו להבין זאת ולהתפשר על שטח על-מנת לשמור על שלמות התנועה הציונית, על שלמות העם ועל עקרונות היסוד של נביאי ישראל. תודה.

ירושלים בירת ישראל היא עיר של נשיא, ממשלה, כנסת ובתי-משפט. ירושלים בירת ארץ-ישראל היא עיר של צורים אלוהיים, חוקים קדמוניים ואידאות של אחרית הימים, בוודאי אחרי מלחמת גוג ומגוג.

אם תגבר ירושלים זאת, בירת ארץ-ישראל, לא תהיה מדינת ישראל, והארץ תשוב להיות תוהו ובוהו.

גאולה כהן (התחיה):

כה אמר נביא השקר.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לכן, ביום הזה צריכים כל שוחרי מדינת היהודים, היא מדינת ישראל, להישבע: אם נשכחן ירושלים בירתנו, אם נחליף אותה, אם נניח לאחרים לשנותה, לטרוף עליין את דעתן — תשכח ימינו.

הי"ד א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת יוסי שריד. רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים דרוקמן.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, היום אנחנו חוגגים מלאות 20 שנה למלחמת ששת הימים, אותה מלחמת ישע שבה התקיים עלינו "זכר חסדו ואמנותו לבית ישראל, ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלקינו". קומתנו הלאומית נודקפה לעיני כל העולם כולו. על-ידי מלחמת ששת הימים זכינו בחסדי השם לקיום הנבואה של "ושבו בנים לגבולם". יהודה ושומרון, חבל עזה ורמת-הגולן, ובראשם ירושלים, חזרו לידנו.

אלפי יהודים, צעירים ונוער, רקדו הלילה ברחובות ירושלים כדי לתת ביטוי לשמחה הלאומית שלנו, הטבעית והבריאה, על זכות זאת שזכינו לה לפני 20 שנה. והתפללנו הבוקר על יד הכותל המערבי כדי להביע את תודתנו ממעמקי לב לקדושי-כרוך-הוא על שזיכה אותנו בכך.

כדי לתפוס את גודל הזכות שזכינו לה לפני 20 שנה אביא את ההלכה הפוסקת, כי הרואה ערי יהודה בחורבן וכן את ירושלים בחורבנה חייב לקרוע, כפי שאדם קורע על מת מקרוביו, שהוא חייב להתאבל עליהם. מהפירה ההלכה: מה פירוש "ערי יהודה בחורבן או ירושלים בחורבנה?" — כשהן נתונות לשלטון זר, כשגויים שולטים עליהן; גם אם הן בננות לתפארה זה חורבן. אם כן, עד למלחמת ששת הימים היו ערי יהודה וירושלים בחורבן, והיינו חייבים לקרוע עליהן, ומאז מלחמת ששת הימים, כשהן חזרו לדינן, הן פסקו להיות חרבות, ומאז יהודי המגיע לכותל בפעם הראשונה לא רק שאינו קורע קריעה כי אם מברך "שהחיינו".

רצוני להדגיש, כי חזרנו לירושלים וליהודה ולשומרון אך ורק על-ידי ההשגחה האלוקית. אנחנו מצדנו לא תכננו כלל וכלל את המהלך הזה. הוא ממש נקפה עלינו. אזכיר, כי אפילו לאחר פרוץ מלחמת ששת הימים העבינו שדר למלך חוסיין, ובו בהכרנו כי אם הוא לא יפתח במלחמה נגדנו אנחנו לא ניגע בו כלל וכלל, אנחנו מצדנו הבטחנו לו להשאיר בידיו את יהודה ושומרון ואפילו את ירושלים. אולם, הקדושי-כרוך-הוא תכנן אחרת, וכעבור ימים מצאנו את עצמנו בירושלים, ובעקבותיה — ביהודה ובשומרון.

אם כן, אנחנו מצווים בראש ובראשונה להכיר תודה לקדושי-כרוך-הוא על המתנה הגדולה שהעניק לנו, ולא להיות, חלילה, כפוי טובה. כל דיבור על ויתורים ונסיגות מחלקי ארץ-ישראל שחזרנו אליהם במלחמת ששת הימים — הינו

את לאומיותם. וירושלים של מעלה נלחמת עכשיו נגד ירושלים של מטה, והמערכה היא מערכה מכרעה וגורלית.

עכשיו, אחרא את ירושלים של מטה: ירושלים של מטה היא ירושלים של משוגעי הרהיבית — יהודים, ערבים, נוצרים. על זה אפשר לומר: משוגעי כל העולם התאחדו בהרהיבית, שהוא המקום הגבוה ביותר בעולם, והוא גם יכול להיות המקום הנמוך ביותר בעיר זו.

גאולה כהן (התחיה):

בינתיים שולטים שם רק — — —

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

בירושלים של מטה מגיחה הקנאות המשיחית מן המאורות האפלות, מן המסגדים של הגיהאד ומבתי-הכנסת של ה"אתה בחרתנו". ירושלים של מטה היא עירם של הסהרורים, שרוצים להפיל אותנו מכל המקומות הגבוהים אל התהום — מההרים, מהצריחים, מהכיפות, מהגגות ומשיגענות הגרלות, ירושלים של מטה היא עירם של כל מי שמדברים חופשית עם אלוהים ויודעים בדיוק מה אלוהים רוצה מהם.

ביום ירושלים אני אומר: אם תגבר ירושלים של מטה על ירושלים של מעלה, היא לא תאוחד והיא לא תחובר, ואלף ימי ירושלים לא יבטיחו לה יום אחד של שלום ושל חיים. אם תגבר ירושלים של מטה, יצטרכו השמים למעלה לבקש רחמים עליה, לבקש רחמים עלינו.

היום המיוחד, יום ירושלים, הוא ברצף הזמנים למרות ייחודו, והעיר המיוחדת הזאת, ירושלים, היא ברצף המקומות למרות ייחודה. אין 20 שנה לאיחוד ירושלים אירוע בפני עצמו, אם כי לכמה אנשים אולי נוח לראות את זה כאירוע בפני עצמו. האירוע שהתחולל לפני 20 שנה, האירוע שחלק בלתי-נפרד ממנו היה כיבוש מזרח-ירושלים, נקרא בשם "מלחמת ששת הימים". מאז פרצה מלחמה זו, מאז 1967, ניטש עוד מאבק גורלי אחד בין ארץ-ישראל לבין מדינת ישראל, וגם הוא עדיין חרוק מהכרעה. חסידי ארץ-ישראל וחסידי מדינת ישראל ניצבים אלה מול אלה, אלה נגד אלה, לופתים ונלפתים, מטביעים וטובעים, ויחד עלולים לצלול במים אדירים. המלחמה הנואשת הזאת בתוך המצולה, בלב הארץ, היא מלחמת 20 השנה. היא התחילה ב-1967, ומי יודע מתי היא תיגמר ואין.

האם ירושלים תהיה בירתה של ארץ-ישראל או בירתה של מדינת ישראל? — זאת השאלה. בירת מדינת ישראל היא בירתה של מדינת היהודים. בירת ארץ-ישראל היא בירה של מדינה יהודית — כמה יהודים ישבו בה, וכמה יהודים ירצו לשבת בה? בירת ישראל היא עיר הראשה של עם קונקרטי, של אנשים חיים, היושבים ויוצרים כאן ומקיימים ריבונות מדינית ודמוקרטית. בירת ארץ-ישראל לעומתה היא של עם מטפטי, המבטל את ריבונותו הממלכתית, ומבקש לקיים במקומה ריבונות של מלכות שמים ושל "בית שלישי".

גאולה כהן (התחיה):

— — —

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ירושלים בירת ישראל היא עיר של עצמאות מדינית אחרי 2,000 שנה, החיה על-פי עקרונות של מגילת העצמאות. ירושלים של ארץ-ישראל השלמה היא עיר של ראשית צמיחת הגאולה, החיה מפי משיחי שקר ונביאי שקר ורועי רוח, ומשתעבדת להם ולמגילותיהם, מגילות מגילות של הלכה.

נפש דיבורים מחוסרי אחריות אלה מכול וכול. הם מעוותים מיסודם. באיזה שלטון כיבוש מדובר? וכי כבשנו איזו ארץ זרה? וכי מדובר בקהיר או בדמשק, או מדובר בחלקי מולדת שלנו, וכראשם עיר בירתנו הנצחית — ירושלים? איזו מחשבה מעוותת היא זאת לכנות שחרור חלקי מולדת כשם כיבוש? יהודה ושומרון, חבל-עזה ורמת-הגולן חזרו במלחמת ששת הימים לידי בעליהם האמיתיים. כך הכרזנו באחודה של ירושלים, כשהכנסת החליטה — כפי שהזכיר כאן היום היושב-ראש — להחיל את משפט המדינה על כל שטח של ארץ-ישראל שייקבע בצו. בהתאם לכך נכללו מזור-ירושלים ורמת-הגולן במדינת ישראל.

חבל מאוד ומצער מאוד שלא עשינו את הדבר שהתבקש מאלינו מייד לאחר מלחמת ששת הימים: הכרזה חד-משמעית, כי כל ארץ-ישראל כולה במדינת ישראל. ארץ-ישראל כולה שייכת מבחינה לאומית לעם ישראל; ולעם ישראל כלכך, חבר הכנסת גרנות. אין בדברים הללו משום פגיעה כלשהי במיעוט הערבי החי בארצנו ובמדינתנו, שהיא מדינה יהודית, ואם יש בהם מי שרוצים דווקא לחיות במדינה ערבית, לא נמנע מהם להגר למדינה ערבית. אבל לא יעלה על הדעת שאנחנו ניתן להם חלקים מארצנו כדי להקים בהם מדינה ערבית נוספת. מדינות ערביות ישנן רבות, ואילו מדינה יהודית יש אך ורק אחת. מדוע לדעתך, חבר הכנסת גרנות, צודק ומוסרי לגזול את כבשת הרש מעם ישראל כדי לתת אותה בגדיבות לב כזאת לערבים? האם היה עושה זאת מישהו לגבי ביתו הוא? יש בכך פשוט משום צביעות שיש להקיע אותה.

היור 'א' נחמיאס:
אבקש לסיים.

חיים דרוקמן (הסיעה הרתית-לאומית):

חבר הכנסת רמון ואחרים מהלכים עלינו אימים בכביה הדמוגרפית. לפי טענה זו צריכים אנחנו "להתקפל" מחלקים נוספים של ארץ-ישראל, ואולי בסופו של דבר ממדינת ישראל כולה.

רצוני לשאול את הנאחזים בטענה הדמוגרפית מה חשבה התנועה הציונית בראשית דרכה, כאשר החלה קוראת ליהודים לעלות לארץ עלימנת להקים בה מדינה יהודית. מי היה אז הרוכ בארץ — יהודים או ערבים? איך חשבה התנועה הציונית שנגיע למדינה יהודית? אלא שהיה חזון גדול, שהעם היהודי יעלה לארץ וימלא אותה ביהודים. החזון הזה לא נס ליחו והוא קיים גם היום. כל הנאחזים בטענה הדמוגרפית פשוט איבדו את החזון הציוני. אני עדיין מאמין בו בכל לב.

עלינו לקרוא גם כיום לעם היהודי לעזוב את הגלות ולעלות לארץ-ישראל. הבה נחמורד עם אתגר זה במקום להציע פתרונות קלים של ויתורים על חלקים מארץ-ישראל.

אני רוצה להגיד דבר נוסף. גם אם אינני רואה בעין את הפתרון הסופי של כל הבעיות, לא ארים ידיים ולא אמנע מלעשות את הדבר שאני מאמין בו והוא מוטל עלי — להיאחו בארץ-ישראל, למלא אותה ביישובים יהודיים. כך נבנתה ארץ-ישראל עד כה. אילו היינו מחכים עד שכל הבעיות תיפתרנה, לא היינו מגיעים עד הלום כלל וכלל. אנחנו מצוירים להמשיך ולכנות את ארצנו, בעזרת השם, מתוך אמונה במאמצים ובמסירות נפש. נתגבר בסופו של דבר על כל הבעיות אשר אנחנו נתקלים בהן.

אני רוצה — — —

בגדר כפיות טובה. כל התוכניות והמהלכים אשר יביאו בעקבותיהם, חלילה, לנסיגה מחלקי ארץ-ישראל, הם כפיות טובה.

רצוני להכריז מעל כמה זאת, כי לעומת כל התוכניות למיניהן, שצעות ועולות על הפרק במשך השנים ביחס לארצנו, קיימת התוכנית האלוקית, כפי שהתגלתה לפני 20 שנה, ועלינו להודות אתה, לשמוח בה ולפעול עלי-פה. אין לאיש זכות לוותר על חלקים מארצנו. אין לאיש זכות לערער את אחיזת האומה ויישוביה ברחבי ארץ-ישראל. כשם שאין לאיש הזכות למנוע עליה לארץ-ישראל.

יאר צכן (מפ"ס):

מה היתה התוכנית האלוהית ב-1973?

חיים דרוקמן (הסיעה הרתית-לאומית):

אדוני היושב-ראש, עם ישראל מוגדר בחורה כעם חכם ונבון, ואני שואל: מה קרה לנו? לאן נעלמה החוכמה שלנו? פשוט קשה להעלות על הדעת באילו גבולות חיינו עד למלחמת ששת הימים, והנה זכינו במלחמת ששת הימים להרחבת גבולותינו על-ידי חלקי מולדת ששבו לידינו. במקום לשמוח על כך ולראות בכך את הדבר הטוב ביותר, יש בחוכנו מי שרואים ביהודה ושומרון מטרה, ומאז מלחמת ששת הימים מחפשים דרך כיצד להיפטר מהם. האם הדבר הזה ייאמן? האם זה היה קורה אצל עם אתר כלשהו? ואני חוזר ושואל: מה קרה לנו? היכן החוכמה שלנו?

מעניין, אלה המתבטאים מדי פעם בזלזול ביחס ליישובי יהודה ושומרון, כדי למעט בערכם, וטוענים שהם ממוקמים בסף-הכול חמש דקות מכפר-סבא — מוכנים בקלות כזאת לקרב את האויב חמש דקות מכפר-סבא. הרי זה אבסורד מאין כמוהו. פשוט קשה להבין זאת.

ואל יטענו נגדי: אנחנו רוצים בשלום ומוכנים לשלם למענו מחיר כבד כדי ששום חייל לא ייהרג עוד. אשיב על הטענה הזאת בשתיים: א. אם באמת ובתמים רוצה השכן שלנו בשלום, הבה ניתן לו שלום תמורת שלום. מי זה אומר שאנחנו צריכים לתת לו יותר מזה? היעלה על הדעת שאנחנו נבקש תמורת שלום את רבת-עמון? מדוע מגיע לו יותר מאשר לנו? הרי השלום הוא צורך של שני הצדדים: ב. מה לא טוב במצב הנוכחי עם ירדן? הרי במציאות אין שום מצב של מלחמה בינינו לבין ירדן. מתי מאז מלחמת ששת הימים, במשך 20 השנים שחלפו, נהרג, חלילה, חייל בגבול הירדני? אם כן, הטענה הזאת שרוצים שלום עם חוסין כדי ששום חייל לא ייהרג בגבול הירדני איננה אלא דמגוגיה וזללה.

יתירה מזאת, דווקא מלחמת ששת הימים, שהוציאה את יהודה ושומרון מידי ירדן, הוציאה את ירדן ממעגל המלחמות נגד מדינת ישראל. העובדה שירדן נשארה בלי יהודה ושומרון היא הסיבה האמיתית והיחידה לכך שזה 20 שנה ירדן אינה מעזה להתגרות במדינת ישראל ואיננה מאפשרת פעולת טרור משטחה. ירדן יודעת, כי במצבה הגיאוגרפי השתתפות במלחמה נגד מדינת ישראל היא הימור על עצם קיומה. בשביל ירדן במצב הנוכחי, ללא יהודה ושומרון — להפסיד במלחמה פירושו לחלוף להתקיים. מתוך שאין לירדן "הגדה המערבית", עליה לשמור מכל משמר על "הגדה המזרחית". זה הסוד. לכן לא הצטרפה ירדן למלחמת יום הכיפורים.

אדוני היושב-ראש, אני ממש נחרדתי ודועצתי כולי לשמע הדיבורים שהיו כאן על שלטון הכיבוש — שלטון הכיבוש ביהודה ובשומרון וכרמת-הגולן. רצוני לדחות כשאת

אשר לפתרון. בעיתון "ידיעות אחרונות" כתב בעו עברון ביום שישי האחרון, שיש המגדירים כקיצוניים, למשל, את אלה האומרים ש-2 כפול 2 הם 4. ואלה האומרים ש-2 כפול 2 הם 6 — גם עליהם אנמרים שהם קיצוניים. מה הפתרון? — 2 כפול 2 הם 5. ככה זה פה בוויכוח בכנסת. מי שאומר: 2 כפול 2 הם 4, הוא לא קיצוני מפני שיש פה כאלה שאומרים שהם 6. הנכון הוא לא 5, אלא רק 4.

אני מתכוון לכך שאי אפשר לחסל עם שלם וחיותיו. ההחלטה ב-1947, שהשנה ימלאו לה 40 שנה, מדברת על הקמת שתי מדינות עצמאיות בפלשתינה "א"י — מדינה יהודית ומדינה ערבית. עכשיו חושבים בכוח צבאי — כפי שאמר שרת, לא בכוח הזכות אלא בזכות הכוח — לבטל מתחת מההחלטה הזאת. אין כוח בעולם שישיג זאת.

עכשיו נוצר מצב שהשלום אפשרי כתנאים מצוינים לישראל. ארגון השחרור הפלשטיני אש"ף, סוריה והמדינות הערביות האחרות מוכנים לשלום עם ישראל בקווי 4 ביוני 1967. כאן הם הולכים יותר ממחצית הדרך לקדמת ישראל.

השר י"י שפירא:
שלום אמיתי, לא?

מאיר יולנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
המועצה הלאומית הפלשטינית ה-18, שהתקיימה זה לא כבר באלג'יר, החליטה, בניגוד למה שעושים כאן קומנטרים, שהיא לא דוחה את ההחלטה 242. היא החליטה ש-242 לא מקובלת עליה כיוון שחסרה זכות ההגדרה העצמית. הם צודקים. 242 פלוס זכות ההגדרה העצמית — זה העיקרון של הפתרון. כי הכעיה הפלשטינית היא לא רק עניין של פליטים או של שטחים, היא בעיה לאומית-פוליטית ממדרגה ראשונה ואפשר לפתור אותה רק על בסיס הכרה הדדית בזכות ההגדרה העצמית של שני העמים.

יש עכשיו המפחדים את העם הפלשטיני. כמו הנשיא מוכארק והמלך חוסיין, שאמרו בזמן האחרון, כי הפלשטינים עלולים לאחר את הרכבת האחרונה של ההיסטוריה. הם טועים. העמים קובעים, בסופו של דבר, את ההיסטוריה, ובתנאים המיוחדים בהיסטוריה המיוחדת של המפתחות הארץ הזאת. אנו, עם ישראל, אנו עלולים לאחר את הרכבת.

תנאי השלום שמציעים לנו אש"ף, המדינות הערביות ורוב מדינות העולם הם הזדמנות פז בשבילנו, ודחייתם עלולה להיות כבייה לדורות.

לא אחיחש לדיכויים הריקים על ירושלים המאוחדת. היא לא מאוחדת, ולא היתה אף פעם מאוחדת. ירושלים זו בעיה של ריבונות, ולא של איזה הוקוס-פוקוס והצעות משונות. יש פה רק אפשרות אחת: ירושלים בירת ישראל בחלק המערבי, וירושלים המזרחית הערבית בירת פלשתינה עצמאית. אין פתרון אחר. זה יכול להיות. אני בעד זה שלא נחזור לתנאים שהיו קודם. צריך למצוא הסדרים למעבר חופשי, לגישה חופשית למקומות הקדושים, ואפילו לעבודה מוניציפלית משותפת. אבל כיון להבין שהשאלה המכרעת פה היא בעיית הריבונות, ושום כוח צבאי ושום מלחמה לא יביאו לפתרון אחר. זו עיר חשוכה ביותר לא רק ליהודים, אלא גם לערבים החיים פה.

התוכנית לשלום כולל וצורך ויציב יכולה להיות רק אחת: קוד 4 ביוני: מדינה פלשטינית עצמאית בצד מדינת ישראל; נסיגה מרמת-הגולן הסורית ומהכיבוש בדרום-לבנון. אין דרך אחרת. ביטחון על-ידי סידורי ביטחון, ערבויות בין-לאומיות,

היורר א' נחמיאס:

אני מבקש את סליחתך. אני מציע לך לסיים בפסוק הזה כי אתה כבר נאמת מעל ומעבר למותר. תודה רבה לחבר הכנסת חיים דרוקמן. רשות הדיבור לחבר הכנסת מאיר וילנר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אנחנו לא חוגגים היום. מלחמת יוני 1967 היתה אסון לא רק לאלה שאדמתם נכבשה — היא היתה אסון למדינת ישראל, לעם ישראל. בהתחלה התלהבו הכול, חוץ מאתנו, מהמלחמה, תיארו אותה כאילו היתה מלחמת הגנה. בינתיים, כמהלך הזמן, גם אנשים קיצוניים כמו מר בנין, כאשר היה ראש הממשלה בזמן מלחמת לבנון, ומר שרון, אף הוא בזמן מלחמת לבנון — שניהם הגדירו מעל בימת הכנסת ובמאמרים את מלחמת יוני 1967 כ"מלחמת יש ברירה", כי אלמלא פתחנו בה, היא לא היתה מתקיימת. לכן היתה זו מלחמה תוקפנית יזומה בידי ממשלת ישראל בניבוי אמריקני. המטרה היתה פוליטית — להפיל את המשטרים העצמאיים במצרים ובסוריה, שמיאנו להצטרף לאסטרטגיה הגלובלית של ארצות-הברית וקשרו קשרי ידידות עם ברית-המועצות. המטרה היתה גם התפשטות טריטוריאלית. כל ההתפתחות מוכיחה זאת.

עדנה סולודר (המערך):
על איזו מלחמה אתה מדבר?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
היתה מלחמת לבנון. גם לפתיחת המלחמה הזאת מלאו חמש שנים. אנחנו הצענו אז בכנסת הצעת אי-אמון. למעט הצעתו לא קם איש להציע דרך בכנסת על המלחמה שפרצה. יש עכשיו לא מעטים, גם בכנסת, המצטערים על שלא הצביעו אז יחד אתנו נגד המלחמה.

מלחמת לבנון חשפה גם את האופי של מלחמת יוני 1967. קמה תנועה המונית נגד המלחמה אשר היתה כישלון פוליטי צבאי אחד.

צאו וראו מה קרה. אתם חושבים שבכוח צבאי תפתרו את הבעיה המורחבת-היבנית, את הסכסוך הישראלי-הערבי, את הבעיה הפלשטינית. הנה כפו שלום בכוח על-ידי הצבא, צבא ישראל, ועל-ידי הממשל האמריקני על לבנון. מה עלה בגורל השלום הזה שנחמס? קרצו אותו. העם הלבנוני קרע את ההסכם הכפוי, כי זה היה הסכם של קולוניאליזם וכובשים שרצו להשליט את אנשי שלומם שם ולהפוך את לבנון למדינת חסות ישראלית-אמריקנית.

כמה קורבנות היו, קורבנות שאפשר היה למנוע אותם אילו הקשיבו או להצעת האי-אמון שלנו ומנעו את המלחמה.

הכיבוש של 20 שנה הביא למלחמות נוספות ולא לפי הרוגים ופצועים. הוצאות צבאיות כבירות אוכלות יחד עם החזרת החובות והריבית בעד רכש צבאי 25% מהתל"ג למעלה מ-70% מתקציב המדינה.

הכיבוש והוצאותיו הצבאיות, ההכנות למלחמה הבאה, הביאו להרס שירותי החינוך והבריאות, הסעד והתרבות, פגעו קשות כעובדים ובוכיותיהם, והביאו לכך שהמפה הפוליטית בישראל זזה מרחק רב ימינה. צמחו כוחות ימניים ופאשיסטיים בכמות שלא היו קיימים בה קודם.

מדינת ישראל איבדה כל עצמאות לאומית. עכשיו אין ויכוח על כך שישראל היא גרורה כסל האמריקני. רמיסת כל זכויות האדם וכל מוסר בשטחים הכבושים הביאה גם לשחיתות ממאידה ולאלימות מתפשטת בתוך ישראל.

ואז אין כל סכנה לכיטחון. יש לעשות את הכול כדי למנוע מלחמה נוספת שסופה עלול להיות חמור יותר מסוף כל קודמותיה.

אף שלא מדברים על זה, חברי הכנסת, אני רוצה לומר שוב, שקיימת גם סכנה, שאם לא נגיע לשלום כולל לטובת כל העמים. קיימת סכנה של התפוצצות גרעינית באזורנו, שתסכן את עצם קיומנו ולא רק את קיומם של עמים אחרים. הדבר הזה עלול להביא סכנה לשלום העולם.

היו כאלה שהשלו את עצמם. קחו את הדוגמה של צרפת ואלג'יריה. אלג'יריה כולה צורפה לריכוזות צרפתית ונשפך דם של מיליון אלג'יריים ונשפך דם רב גם של צרפתים, עד שבא דה-גול, שמבחינה רעיונית ופוליטית הוא רחוק ממני, אבל הוא היה ריאליסט. ואז, אחרי כל הסיפוח, הוא הכיר בעצמאות של אלג'יר וניתק אותה מצרפת. היו גם אז אנשי "גוש אמונים", ואנשי התחיה ואנשי הליכוד, קראו להם אז OAS, שעשו מרד נגד דה-גול. הוא הכניע אותם לא רק לטובת האלג'יריים, אלא קודם כול הוא דאג לכריאתו של צרפת עצמה. ואם אני מציע את מה שאני מציע, הרי זה קודם כול מתוך דאגה לעם ישראל. לעתידה של מדינת ישראל באזור, מפני אסון שיכול להיות בעתיד — —

מאיר כהנא (תנועת כך):
אתה דואג לנו?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
— — — אם לא יקום דה-גול שלנו, או אדם יותר מתקדם.

לשמחתי, יש עכשיו הרבה חוגים והרבה אנשים שהתחילו לדבר בדיוק כמונו. והם באים מחוגים אידיאולוגיים שונים. יש עכשיו עשרות מאמרים בעיתונות האומרים בדיוק כמונו: תהיו ריאליסטים, אל תסמכו על החרב, הדבר ייגמר שלא בטוב. הכיטחון לא תלוי בגורל השטח; הכיטחון תלוי בשלום וכיטשים בין המדינות.

אני רוצה לדבר גם על הוועידה הבין-לאומית. זה איננו משחק מלים. ועידה בין-לאומית היא הדרך היחידה לשלום כולל. לכן צריכים להשתתף בה כל הצדדים. ואם מדברים פה על ועידה בין-לאומית בלי אש"ף, האם זה רציני? ואם שם גידי מישור ועידה בין-לאומית בלי ישראל, האם זה יהיה רציני? אלה הם שני הצדדים העיקריים. גם האו"ם הכיר באש"ף כנציגות בלעדית של העם הפלשתיני.

ולבסוף, אני רוצה לקרוא לכל מי ששואפים לשלום ברצינות ובכנות, ללא הבדל השקפה אידיאולוגית והשתייכות מפלגתית, שיפעלו ביתר אומץ, שנפעל ביתר אחדות. כי יש סיכוי שלא היה כדוגמתו לשלום, ועם זאת קיימת סכנה למלחמה שלא הייתה כדוגמתה. הצעד הראשון שצריך לעשות הוא לפרק את הממשלה הזאת, לשנות את המדיניות וללכת לבחירות חדשות.

הי"ד א' נחמיאס:
תודה לחבר הכנסת וילנר. רשות הדיבור לחבר הכנסת אליעזר ולדמן.

אליעזר ולדמן (התחיה):
כבוד היושבי-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להביע קודם כול את כאבי ומורת רוחי על כך שכנסת ישראל לא מצאה לנכון לצייין את יום החג הזה של כ"ח באייר. יום שחרורה של ירושלים.

שבת וייס (המערכ):

ברשות היושבי-ראש וברשותך, חבר הכנסת ולדמן, אני רוצה להזכיר שיושבי-ראש הכנסת פתח היום את הישיבה בנאום חגיגי בנושא זה. אני חושב שזה היה מכובד מאוד.

אליעזר ולדמן (התחיה):

אתכן את דברי. בשביל דברים שונים ופחותי ערך מצאו לנכון לזמן את כל חברי הכנסת ביחד, כדי לצייין אותם לא רק בכמה משפטים. אבל, טוב לפחות שיושבי-ראש הכנסת צייין זאת מעל הדוכן.

כ"ח באייר הוא יום ירושלים, יום שחרורה של ירושלים ושחרור הלב של ארץ-ישראל — יהודה ושומרון, ונוספו עליהם עזה והגולן. יום זה בא עליו נזכרותו של יום אחר, של יום ה' באייר, יום העצמאות, יום הכרזת מדינת ישראל בחשד השם. יום ה' אייר בא לנו בזכותה של אותה התעוורות ציונית לאומית שנמשכה כמה דורות, ואותה התעוורות ציונית לאומית הלוא ניוונה מכיסופים של דורות לציון, מכיסופים לגאולה, מכיסופים משיחיים; כן, כיסופים משיחיים, אמונה משיחית, אמונה שבשירה עליה עלו על המוקד גם כשואה, כשירה "אני מאמין באמונה שלמה בביאת המשיח". אמונה זו, אנו שרים עליה בתפילותינו ביום העצמאות. ועל אמונה משיחית זו אמרת, עמיתי חבר הכנסת חיים רמון, שלמדת שהיא מידה מגונה? צר לי עליך, כנראה לא למדת מן המקורות הנכונים אם יכולת לומר שאמונה משיחית היא אמונה מגונה.

חיים רמון (המערכ):

המלחמה הנחרצת ביותר הייתה בשכתאות וכמשיחיות.

אליעזר ולדמן (התחיה):

אני מבקש שלא לבלבל את אותה אמונה משיחית, שהיא שהביאה מיליונים של יהודים לארץ-ישראל, למסור את נפשם עליה בדורות האחרונים, לבלבל את אותה אמונה אמיתית עם אמונות שקריות בדורות הקודמים.

האמונה הזאת, הציונית, מורכבת משלוש אמונות: אמונה בתורת ישראל, אמונה בארץ-ישראל ואמונה בעם ישראל. אני אייחד את דברי הקצרים דווקא לשתי האמונות האחרונות — האמונה בארץ-ישראל והאמונה בעם ישראל, ואמונות אלו הקיפו בוודאי את כל הגוונים השונים של המתעוררים לציון.

האמונה בארץ-ישראל היא אמונתם של אנשים שהאמינו שיש איזו נשמה לארץ הזאת, שיש איזה שאר-רוח לאדמה הזאת; שכשעם ישראל יבוא כמגע מחודש עם הארץ הקדושה הזאת, זה יוציא את כל הטוב שבקברו. זה יעורר אותו לאיריאלים, למסירות-נפש, לאידיאלים חברתיים. והנה בא חבר הכנסת שריד ורוצה ליצור מלחמה וניגוד בין ארץ-ישראל לבין מדינת ישראל. הלוא מדינת ישראל כולה, השאיפה לעצמאותה, עצם הקמתה, מדינת ישראל יונקת מארץ-ישראל ותמיד תמשיך לניוק מארץ-ישראל אם תפצח קיום היא. ואכן היא תפצח בקיום, וברגע שהיא מרפה את יניקתה מארץ-ישראל היא מתחייבת, היא נחלשת. ומכך אנחנו סובלים היום, כשחלק ממנהיגיו ומעמנו רוצים להפסיק את היניקה של מדינת ישראל מארץ-ישראל ומוצאים את עצמם מיוכשים, מיואשים, עד כדי המחשבה המעוותת והזדונית, שלא תוכל להתקיים, כי עמנו הוא בריא, המחשבה של סחר-מכר בחלקי מולדת.

הציונות מבוססת וניוונה מאמונה בעם ישראל ובכוח עמידתו וברצונו לעמוד מול האתגרים העומדים לפניו. זו הדרך לעצמאותו, לחיזוק הקשר שלו עם ארצו ולבניית חייו

ארץ-ישראל, של הלכ, של ירושלים, של חברון, של שכם, של יריחו, של בית-אל ושלמה, כדי לחדש את הרוח לאחדותו של עם ישראל. וחבל, חבל שממשלות בישראל לא תפסו את הרגע ולא הן יזמו את המעשים שיביאו לאחדות הזאת, של יישובים רבים, של עשרות אלפי יהודים היושבים ביהודה, בשומרון ובצורה, שכאו לשם כתוצאה מיתומה ברוכה של העם, שהביא את הממשלה לידי כך שהמציאות הזאת אכן נתקיים. אכן תהליך זה יימשך, גם התהליך של אחדות בין אנשי רוח לאנשי מעשה, אנשי קדושה לאנשי גבורה, אנשי תורה לאנשי התיישבות. גם אחדות זו, כשמציאות כזו נעדרת, נתחדשה בארץ-ישראל מאז מלחמת ששת הימים.

התהליכים האלה התקדמו. אני מסיים גם בתקווה, גם בתפילה וגם בביטחון, שאין נסיגה מהתהליך הזה, ואכן מדינת ישראל תמשיך לניקוז מארץ-ישראל, ירושלים של מטה תמשיך לניקוז מירושלים של מעלה, ואנחנו נביא גם את השלום רק עלי-ידי זה; והברכה לנו ולכל העמים באזור.

היזיר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת אליעזר ולדמן. אדוני השר חיים קורפו, בבקשה.

שר התחבורה ח' קורפו:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אין צורך להרחיב את הדיבור על המאורעות שהתרחשו ערב מלחמת ששת הימים. הניסיון שהיה להטות את מי הירדן; הקרב האווירי עם סוריה, הפלת ששת ה"מגים"; התביעה המצרית להוצאת כוחות האו"ם מעזה ומשארם א-שיח'; פלישת הצבא המצרי לשם; התביעה שלהם לפינוי אילת וניצנה; סגירת מצרי טירן; הפגזות הקיבוצים באזור עזה. כל העובדות הללו הן עובדות אשר נשכחות מאתנו כאשר אננו מנסים לבחון מה התרחש במלחמת ששת הימים ולאחריה.

אני רוצה גם להזכיר שלוש עובדות בסיסיות שצריכות, לדעתי, להיות מפתח ותשובה בעיקר למי שתהיהם ובהם. אין טעם להתווכח עם רשעים, עם זדים, אשר כוונתם כרוה ושקופה. אני מדבר על מי שמחפשים את דרכם.

ראשית, אנחנו הצענו לירדן שלא להצטרף למלחמה. פנינו אליה והבטחנו לה שלא יאונה לה כל רע. לו שמעה לבקשתנו, אני חושב שבע היום היו נמצאים על גבול תומת העיר העתיקה חיילים ירדנים.

שנית — וזאת היא העובדה החשובה — במשך 19 השנים שירושלים היתה בידי ירדן לא נורק בקבוק תבערה אחד, לא נכתב יאמר אחד על-ידי הפלשתינים, לא נכנס פלשתיני אחד לחצי יום לבית-סוהר בשל תביעתו להקמת מדינה פלשתינית. אוושה לא נשמעה כמשך 19 שנה, כשהיה הדבר כהישג יום.

מאיר כהנא (תנועת כך):
זה אומר דורשני.

שר התחבורה ח' קורפו:

הם יכלו לעשות זאת כל רגע, כל שעה, ביהודה ובשומרון ובחבל-עזה. מאמר אחד התובע עצמאות לא נכתב על-ידי מנהיג פלשתיני.

מאיר כהנא (תנועת כך):
כי הם פחדו מהם.

שר התחבורה ח' קורפו:

הסיבה היא פשוטה: כל אותם נימוקים של כמיהה, של ערגה למדינה פלשתינית, אין להם שחר במערכת הרגשות

הצודקים, המוסריים, בעלי האמונה, הרוחניים והתרבותיים בארץ-ישראל. ואמונה זו היא אמונה שהיתה קיימת תמיד בציונות ובלעדיה אין ציונות. זוהי אמונה בעליה, כאפשרות העלייה ובהבאת רבבות ומיליוני עולים.

עוד הזכיר חבר הכנסת חיים רמון, שהוא למד שאין לסמוך על הנסים. אכן, אין לסמוך על הנסים, אבל ודאי שאין לסמוך רק על מחשבה רדודה, שגרתית, ועל חיים יבשים שאינם יונקים מאיזה חזון ומאילו רוח עתיקה. כך בוודאי לא נתקיים. זה לא נקרא "לסמוך על נסים" כשהמעשים שעושים הם מעשים היונקים מאותה אמונה ומאותו חזון, והמעשים מבטיחים שאכן הקדוש-ברוך-הוא יעשה נסים, ומי שחי בדורות האלו התנסה בכך כשפקח את עיניו וראה נסים. גם בן-גוריון, ואותו הרבה חבר הכנסת רמון לצטט, אמר שמי שלא מאמין בנסים בודונו איננו ריאליסט.

לא יועיל המאמץ שעושה חבר הכנסת שריר לעשות מלחמה בין מדינת ישראל לארץ-ישראל. מדינת ישראל תמיד תינק מארץ-ישראל, ולא תעזור גם מלחמה בין ירושלים של מעלה לבין ירושלים של מטה, אכן, ירושלים של מטה יונקת מירושלים של מעלה, ואין הקדוש-ברוך-הוא נכנס לירושלים של מעלה, אומרים רבותינו, עד שישאל נכנסים לירושלים של מטה, כשהם יונקים מאותה אמונה של ירושלים של מעלה ששורה על כולנו כאן, גם בכנסת הזאת.

חבר הכנסת שריר העז אפילו לנסות לעשות מלחמה בין השמים לארץ, כצטטו כצורה מעוותת רעיונות קדושים המופיעים בפסוקים. כמה אפשר לעוות? אכן כתוב: "השמים שמים להשם והארץ נתן לבני אדם", כבר אמרו חסידים: והארץ נתן לבני אדם — כדי שיעשו ממנה שמים, ולפחות כדי שישירו על הארץ את אותם ערכים שמימיים, את אותו חזון ואת אותה אמונה, כי אם לא כן, הארץ לא תתקיים.

אין אפשר להשוות כהבל-פה — ואולי כהבל-פה אכן אפשר — ולדבר על מסגדים של ג'יהאד ובתי-כנסת של אמונה ב"אתה כחרתנו"? מסגדים של ג'יהאד, אכן מסגדים כאלה קיימים על הרה"בית וממשלת ישראל, לבושתנו, מאפשרת למסגדים של ג'יהאד להתקיים על הרה"בית ולהמשיך בקריאות הג'יהאד. להבדיל בין טומאה לטהרה, בין מוות לחיים, בין קריאה למוות לבין הקריאה שלנו לחיים. בתי-כנסת של "אתה כחרתנו", לא אחיות להביא אורה וברכה ומוסר ואמונה וערכי תרבות ורוח, לא רק לנו אלא לכל האנושות. מתוך ארץ-ישראל, מתוך מדינת ישראל היונקת מערכי ארץ-ישראל.

איני מקבל את האחריות הצבועה לשלום ולטובתם של עמים של אלה הרוצים לחתוך את ארץ-ישראל, הרוצים להביא לידי מצב כזה שלא מיליון וחצי ערבים יהיו תחת שלטון יהודים, אלא מיליון וחצי ערבים יהיו על פתח ביתנו תחת פיקודם של ערפאת וג'יבריל וחבריהם, שלא רק יסכנו את עם ישראל אלא יביאו רצח והרג ובלכול ומהומה בינם לבין עצמם.

אתראים לשלומה של ארץ-ישראל, לשלומה של עם ישראל, לשלום העמים מסביב, אלה שהם בעלי אמונה וחזון של ארץ-ישראל, אלה שהם בעלי אמונה וחזון של ירושלים של מעלה, שהחזון של השלום כא משם ולא כא מן הארץ.

לכן צריך לציין שאותה אמונה בארץ-ישראל, אותה אמונה ציונית, היא גם האמונה באחדותו של עם ישראל בארץ-ישראל. אבל אחדות זו עמדה להתפורר לפני מלחמת ששת הימים והיינו צריכים, כנראה, להגיע לאחדותה של

חדש. היורד על המלחמה הזאת רק ממה שאנו מספרים לו וכותבים עבורו. היום יש חיילים בצה"ל שטרם נולדו בימי 1967. לדור חדש זה עלינו לספר במדויק על נפלאותיה של אותה מלחמה וגם על הקורבנות הכבדים ששילמנו עד שזכינו לאחר מחדש את ירושלים. כדי שגם צעירינו יהיו שותפים לתחושת ההתפעמות ההיסטורית של העם.

והנה, בדברי המציעים היום כאן בכנסת לא שמענו על הרגעים הגדולים הללו של העם היהודי. לא שמענו גם עובדה היסטורית יסודית והיא — שלא אנו תקפנו את ירדן במלחמת ששת הימים, אדרבה, כפי שצינתי, ממשלת ישראל קראה למלך חוסיין שלא להתערב במלחמה, אך הוא סירב לשמוע ותקף, והתוצאות ידועות.

20 שנה חלפו מאז מלחמת ששת הימים, והיום אנו חוגגים את יום שחרור ירושלים. יש מי שמנסים להלך עלינו ואינם בטענות מטענות שונות, אך העובדות מדברות כעד עצמן.

בירושלים, בירתנו המאוחדת, חיים יהודים וערבים בשלווה, אלה לצד אלה. ביהודה ובשומרון חיים עשרות אלפי יהודים לצד שכניהם הערבים. ארגוני הטרור מנסים לפגוע בדרכים הנה, וגם זאת הוכחה להצלחתו. שכן, המחבלים חוששים יותר מכול מן הדרכים בין יהודים לערבים, המשמית את הקרקע מתחת לרגליהם ומבטל את המניע למעשיהם הנפשעים, אפילו בעיני הערבים.

אין פירוש הדבר שאנו מרוצים מן הסטטוס-קוו. רק לפני שבוע ימים ליוונו למנוחות את הילד רמי חביב ז"ל, שנרצח באלון-מורה בידי בני עוולה. מניעת מעשים נפשעים כאלה נתונה בידי כוחות הביטחון. אך כי לא ניתן. למנוע באופן מוחלט מעשי חבלה, חוקה על צה"ל וכוחות הביטחון שהם עושים ויעשו כל שניתן לעשות להבטחת הביטחון ביהודה ובשומרון.

ובמקביל — עלינו להוסיף ולפעול להשגת פתרון מדיני שלום. אנו קוראים לירדן להיכנס עמנו למשא-ומתן ישיר על שלום. ללא תנאים מוקדמים. רק בשיוח ושיחות. פנים על פנים. משלחת מול משלחת, נוכל לדבר אלה עם אלה, כפי ששכנים צריכים לדבר. כשיוח אלה נוכל לדון בפיתרון הבעיה הפלשתינית על-פי תוכנית האוטונומיה שהותוותה בהסכמי קמפ-דייוויד ומבטיחה לתושבי יהודה ושומרון אוטונומיה בניהול חיי היומיום שלהם. בלי לסכן את ביטחונה של מדינת ישראל.

ועד שיגיע השלום הנכסף, אל לנו להירדע. ואל לנו להיבהל מאלה המנסים להלך עלינו אימים כנתונים דמוגרפיים ואחרים.

בשנת 1948 היינו כאן רק 600,000 יהודים ומסביבנו עשרות מיליוני ערבים, אך האמנו בעצמנו ויכולנו להם וכך גם השגנו את עצמאותנו. גם היום עלינו להאמין שחבוב עליה יהודית גדולה, הן מן המזרח והן מן המערב. אל לנו לשכוח שהקמנו מדינה זאת לא רק למען היהודים שכבר חיים בה אלא גם למען כל יהודי הגולה, וחלומנו הגדול הוא שרוב רובו של העם היהודי יהיה כאן עמנו.

לירושלים יש חוכנית לשנת 2010, אשר מציגה את העיר והפריפריה שלה כבת 1,400,000 אזרחים, וכעיר עצמה, בירושלים עצמה, יתגוררו כמחצית מן המספר הזה — 725,000. גבולות העיר והפריפריה שלה יהיו מבית-שמש במערב עד מישור-אדומים במזרח, מרמאללה בצפון עד גוש-עציון בדרום, ובכלל זה העיר. כפי שאמרתי, אנחנו צופים כי בשנת 2010, יגיע מספר התושבים למיליון וחצי.

שלהם. הם ראו את עצמם כחלק מהאומה הערבית, ומעולם לא ראו את עצמם כאדונים על הארץ הזאת. הם מעולם לא התנגעו, לא חלמו ולא תבעו אותה לא במציאות ולא בערגת חיייהם.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתה בור.

היור"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת תופיק טובי, אינני יודע אם שמת לב לכך שתחב הכנסת מאיר וילנר אמר את כל נאומי בלי שאיש הפריע לו.

מאיר כהנא (תנועת כך):

אני לא הייתי.

היור"ר א' נחמיאס:

גם אתה לא היית מפריע לו. ואני מודיע לך, אני כבר הזהרתי אותך פעמיים.

שר התחבורה ח' קורסו:

הדבר השלישי: כמובן, אין לשכוח שבמשך אותן 19 שנה לא כיבדה ירדן את הסכם שביתת הנשק, סעיף 8 שבו, ולא התירה כיקור אחד במקומות הקדושים ליהודים.

איוז מלחמה היתה מלחמת ששת הימים? צה"ל נכנס לחברון. זו עיר שהיו בה פרעות 1929 התמורות. זו עיר שתירמה פורעים לכל הפרעות שהיו אצלנו, ואליה נכנס צה"ל ולא ירה ירייה אחת בכניסתו. לא נשרט איש מתושבי המקום.

מלחמת ששת הימים היתה המלחמה המוסרית ביותר, האצילה ביותר שיכלה להיות. לרגע אחד לא פרץ זעם או כעס או משקע של העבר. ואנחנו צריכים להיות המזוכיסטים הגדולים ביותר, ולהלקות את עצמנו נגד מי שניסו פעמים מספר להכחיד אותנו?

מה הרון-קישוטיות בהעלאת הגימוק של ריבוי אוכלוסייה? האם תצליח לפתור את הבעיה, על-ידי הקמת מדינה פלשתינית, האם אז תפתור בעיית ריבוי האוכלוסים? כאשר הם יגרשו את השטח הם לא יטענו: אנחנו רוצים את חיפה, אנחנו רוצים לחזור למלחה ולוד, צר לנו המקום הזה? איזה גימוק הוא ריבוי האוכלוסים? הנושא קשור לשטח טריטוריאלי, הוא קשור עם האזור שלנו ככללות. השיבה לעבודה ולעלייה גדולה יכולה לפתור את הבעיות הדמוגרפיות. האם לא נוכחנו בכך בעבר?

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, שמענו בדברי המציעים טרונות וטענות המחייבות להזכיר לכולנו כמה עובדות יסוד. הבה נחזור לרגע למלחמת ששת הימים. מי מאתנו איננו זוכר את תחושת התרוממות הרוח שאחזה בכולנו כשששת הימים הגדולים האלה: תחושה של התפעמות היסטורית שליכדה את העם כולו, בחזית ובעורף, בארץ ובתפוצות הגולה. היתה זו תחושה נעלה, שכמותה חש העם רק לעתים נדירות ביותר במהלך ההיסטוריה שלו. התפעמות זו היא שהולידה מחדש את יהדות ברית-המועצות.

רגע השיא היה, כמובן, שחרור ירושלים ואיחודה מחדש של בירתנו ההיסטורית. מי איננו זוכר את הצנחנים שפילסו דרכם בסמטאות העיר העתיקה עד שהגיעו למקום קודשנו — הכותל המערבי? תקיעת השופר הראשונה ליד הכותל מוסיפה להדהד בכל אוזן יהודית.

בקרבנו כל התחושות הללו חיות, כאילו חוונו אותן רק אחמול. אך כל נשכח שמאז מלחמת ששת הימים קם אצלנו דור

היו"ר א' נחמיאס:

יש לנו רשימה ארוכה של חברי כנסת המציעים הצעות אחרות. חבר הכנסת יובל נאמן. בבקשה אדוני. אתה ביקשת להסיר את הצעתו של חבר הכנסת יוסי שרד, אבל השר כבר הציע להסיר את הצעתו.

יובל נאמן (התחיה):

אני מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת חיים רמון.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
איוו הצעה מציע חבר הכנסת נאמן להסיר?

היו"ר א' נחמיאס:

חיכך נשמע.

יובל נאמן (התחיה):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש להסיר מעל סדר-היום את הצעתו של חבר הכנסת חיים רמון.

חברי הכנסת, לפני 20 שנה הייתי נרגש כאחרים. בהיותי במילואים, כסגן ראש אגף המודיעין של צה"ל במטה הכללי עם כיבוש ירושלים, הייתי עד להיסוסים כרמה המדינית ערב תחילת המלחמה. היסוסים קשים לגבי עצם ההחלטה להשיב מלחמה שעררה. הייתי עד גם להיסוסים לגבי-הכללת ירושלים בנבולות מדינת ישראל. לא כולם היו בטוחים שאפשר לעשות ירושלים כלי לעזר הדום ותגובות בעולם הגדול, הדיום שלא נוכל לעמוד בהם. אשירנו שהממשלה דאז עמדה בפני ההפחדה הזאת, ואכן היא עשתה את הצעד לגבי ירושלים, ואנחנו זכינו לכך שזה 20 שנה היא מהווה חלק בלתי-נפרד ממדינת ישראל.

חברי הכנסת, ירושלים מופת לכל ארץ-ישראל, והגיעה השעה שמה שנעשה בירושלים ייעשה ביהודה, בשומרון ובעזה. וכפי שמביאים את החיים המשותפים בירושלים כמופת, נוכיח שכל זה אפשרי גם בכל ארץ-ישראל המערבית, ביהודה, בשומרון ובעזה, והכנסת הזאת תחיל באמת את החוק הישראלי באותם חבלי ארץ. ואני מאחל לעצמנו, שלפני שנחגוג כ"ה שנה לשחרור ירושלים, נחגוג הכללת כל החבלים, שעדיין לא חל עליהם החוק הישראלי, במסגרת מדינת ישראל.

חברי הכנסת, אנחנו נתונים בימים אלה באיזה תהליך מדיני, שמבליטים בו את רעיון השלום עם ירדן, וגם השר הזכיר זאת. כן, חברי הכנסת, שלום עם ירדן, אבל כתנאי שהגבול נשאר גבול הירדן, ושחתייה בעולם הערבי נכונות לקלוט את הפליטים הערבים. אלה תיביים להיות התנאים של ממשלת ישראל למשאומתן עם ירדן.

חברי הכנסת, אני מציע להסיר מעל סדר-היום את ההצעה של חבר הכנסת חיים רמון.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת יובל נאמן. הצעה אחרת לחברת הכנסת עדנה סולודר. חברי הכנסת, אני מבקש להזכיר שבסך הכול עומדות לרשות המציעים הצעה אחרת שלוש דקות. היות שרשימת המציעים ארוכה, תהיה הקפדת-ייתר.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מציעה להסיר מעל סדר-היום את הצעתו של חבר הכנסת דרוקמן. האמת היא שרציתי להציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת וילנר, אבל את זה עשה השר, ואני משתמשת ב"פנטזי" הדיע.

אל לנו לשכוח שהמדינה הערבית הגדולה ביותר, מצרים, כבר חתמה אתנו על חוזה שלום ואין שום ספק שמדינות ערביות נוספות ילכו בעקבותיה, על אף הקשיים.

ולסיום, כמה מלים על ירושלים, ביום גדול זה, כמלאות 20 שנה לשחרור העיר. ההיסטוריונים מתמצחים את תפקידה של ירושלים בתקופת הבית השני בניסוח הזה: ירושלים של ימי הבית השני עמדה במוקד החיים היהודיים בארץ ובתפוצות; יותר משבנה העם את ירושלים, גיבשה ירושלים את העם וליכדה סביבה מדינית ומינהלית את תחומי ארץ-ישראל, ובהיותה מרכז דתי — שימשה מקור השראה לחיי הרוח. ירושלים הייתה עירם של מלכים וכוהנים, חכמים ומטיפים, בה שכנו המקדש והסנהדרין, מוסדות ההנהגה והשיפוט. היא הייתה במה להתמודדות בין שבי ציון לשמרונים, בין חסידים למתייוונים, בין פרושים לצדוקים, בין קנאים לרודפי שלום.

ומה הייתה ירושלים בשבילנו? במקרא אנחנו מוצאים 656 פעמים את השם ירושלים. לעיר ירושלים יש 70 שמות וכינויים. לעומת 12 שמות אצל הערבים, כאשר מחצית מהשמות האלה מבטאים את קרובתה של ירושלים ליהודים — כמו בית-אל-מקדש, שפירושו בית-המקדש.

על מקומה של ירושלים בלב עמנו ניתן ללמוד מן העובדה, שבכל אירוע מחיינו הלאומיים והפרטיים אנו מזכירים את ירושלים. אנו פונים לעברה בתפילותינו מכל מקום בעולם. כבר בטקס ברית המילה אומר האב "אם אשכחן ירושלים תשכח ימיני". בכרכת ההפטרה אומר הנער שהגיע למצוות "רחם על ציון כי היא בית חיינו". בטקס החופה אנחנו אומרים "עוד יישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים", ולפני שבירת הכוס אומר החתן "אם אשכחן ירושלים". ולהבדיל, באבלות אומרים המנחמים "המקום ינחם אתכם עם שאר אבלי ציון וירושלים". נדמה לי שאת הכיסופים והערגה האמיתיים ניתן למצוא בשירו של יהודה הלוי "יפה נוף, משוש חבלי יפה נוף, משוש חבלי קריה למלך רב / לך נכספה נפשי מפאתי מערב / המון רחמי נכמר כי אזכרה קדם / כבודך אשר גלה ונוון אשר חרב / ומי יתני על כנפי נשרים, עד ארורו ברמעותי עפרך ויתערב / ודרשתיך, ואם מלכך אין כך ואם במקום צרי גלעדך — נחש, שרף וגם עקרב / הלא את אכנייך אחונך ואשכך וטעם רבבך לפי ערבך".

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ירושלים בירת ישראל היא היום עיר גדולה ורחבת ידיים הנתונה כתנופת שגשוג וביניה. מספר היהודים בה גדל לאין שיעור מאז איחודה במל-חמת ששת הימים, והיא שימשה מנוף לעלייה גדולה של יהודים מן המערב, שנמשכו אליה כבמטה קסמים. בירושלים יש דריקום מכובד ושלי בין יהודים לערבים, וניתן לראות אותו ללא קושי. כל הניסיונות להפרע לחיים בצוותא לא הצליחו ולא יצליחו. ירושלים מהווה אכן שואכת לתירידים מכל העולם, יהודים ולא-יהודים, הבאים לראות את נפלאותיה, לרוות מעברה, ליהנות מן ההווה שבה ולחלום על עתידה המופלא. זאת ירושלים שלנו, בירת ישראל הנצחית. ירושלים המאוחדת, עיר שחוכרה לה יחדיו, עיר שלא תחולק לעולם, עיר שתוסיף להיות בירת ישראל המאוחדת לנצח נצחים.

אדוני היושב-ראש, אני מציע להעביר את ארבע ההצעות שהועלו בנימה מכובדת, אם כי חלקן אינן תואם את העמדות המקובלות. לדין בוועדה, אלה הן ההצעות של חברי הכנסת אלעזר גרנות, חיים דרוקמן, חיים רמון ואלעזר ולדמן. אני מציע להסיר מסדר-היום את הצעותיהם של חברי הכנסת מאיר וילנר ויוסי שרד.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לא, אתה אמרת: אף אחד לא תבע, אף אחד לא נכנס לבית-הסוהר בשביל תביעה זו. זאת ועוד, כאשר אתה בא ואומר, שבגלל זה אתה שולל את זכותו, בגלל זה שיש יותר שמות לירושלים בעברית מאשר בערבית, אינני יכול להגדיר הופעה כזאת של שר, או של מישורו אחר, אלא כבודות היסטוריות-פוליטיות. אתה יכול לעמוד ולשלוף זכויות, אבל בלי הנימוקים חסרי הטעם ומשוללי העובדות, במיוחד לגבי זכות ההגדרה העצמית לעם הערבי הפלשתיני ומאבקו עליה ודבקו בה כמשך שנים רבות.

חברי הכנסת, כיום, 20 שנה אחרי הכיבוש, הוכח בנכון כל מה שהוזהרו מפניו ואמרנו בעת מלחמת יוני 1967: המלחמה לא תפתור שום בעיה לישראל; המלחמה והכיבוש יעמיקו את הסכסוך ואת האיבה וירחיקו השלום ויסבכו את המאמצים לשלום. זה הוכח.

20 שנה הוכיחו יותר מכך: ששום כוח אין ביכולתו לכפות הסדר בלתי-צודק, השולל את זכותו של העם הערבי הפלשתיני למדינתו העצמאית לצדה של מדינת ישראל.

עוד יותר יש לומר כיום, בהודמנות היסטוריות זאת: 20 שנה לכיבוש הם לא רק אסון לעם הערבי, עם הסבל והעמידה מול הדיכוי ושליטת זכויות וניסיון לחסל את עצם קיומו הלאומי, אלא זה אסון לעם הישראלי, לעם היהודי בישראל, למדינת ישראל. 20 שנה מוליכות את החברה הישראלית לרמוניות, לשלילת הזכויות הדמוקרטיות, לפגיעה בזכויות האדם; מוליכות את מדינת ישראל והחברה הישראלית לחברת אפרטהייד במדינת אפרטהייד, תוך סיכון עתידה של מדינת ישראל. אלה הן המסקנות שיש להסיק ביום ציון 20 שנה למלחמת יוני 1967.

לכן המסקנה המתחייבת כיום, יותר מאי-פעם, היא לחזור ליסודות הרציונליים שלפיהם קמה מדינת ישראל, יסודות כיבוד זכויות שני העמים בארץ הזאת, זכות הקיום הריבונית שלהם אחד לצד השני. זו המסקנה היחידה המתבקשת ביום ציון 20 שנה למלחמת יוני 1967.

היור' א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת תופיק טובי, חבר הכנסת מאיר כהנא, בכקשה. כן, אדוני, מה רצונך?

מאיר כהנא (תנועת כך):

אני מבקש להסיר מסדר-היום את ההצעה של חבר הכנסת גרנות.

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, המנאצים נראו בארץ ותור קול החכוסתנים הגיע לארצנו. קמו כאן נציגי מחנה השמאל לדבר על שלום, כאשר באוזנינו הפסוק בישעיהו: אין שלום, אמר אלוקי, לרשעים. שלום? ירושלים עיר שלום? מכך רגל ועד ראש אין בו מתום, מחברי כנסת ועד שרים, אין אמת. רק כוב וניסיון לסלף את העובדות.

אני עדיין זוכר את המלים המרשימות של מוטה גור, באותו יום אלוקי לפני 20 שנה. "הרהיבית בידני, הרהיבית בידני!", הוא צעק. הרהיבית בידני? ירושלים בקושי בירנו.

הפכנו את הניצחון לכושות, כבוד לחרפה, קדושה לחולין. היום מפתחים יהודים ללכת בתוך העיר העתיקה. היום נדקרים ונרצחים יהודים בתוך החומות. היום ערבים מתפרעים ללא פחד, זורקים אבנים, בקבוקים, בקבוקי תבערה, כאשר הקאדים והמפתי מסיתים בגלוי, ובדיעה ששר המשטרה יקום, כמו

היום הוא יום ירושלים, ומי שזוכר את עומק התחושה שאיחדה את כל העם בישראל — אלה שהיו בבונקרים ואלה שלחמו ואלה שהיו בבת-החולים — התחושה שהשתררה ברגע שבו נודע על שחרור ירושלים. ונדמה לי שההחלטה הזאת, שירושלים, העיר שחוכרה לה יחדיו, חייבת להישאר מאוחדת. היא החלטה שיש לה הסכמה מרבית בעמנו, למעט אולי שוליים צרים.

קריאה:

גם חבר הכנסת חיים רמון.

עדנה סולודר (המערך):

עליתי לדוכן כדי להזכיר עוד שני אזורים, משום שהידיון כאן הפך לדיון כללי מאוד והזכירו בו דברים רבים. אומנם השלום הוא משאת נפשנו, אבל קשה מאוד להניח שיהיה שלום בלי ביטחון. אני גם חושבת שלא יצאנו למלחמה — ובוודאי כולם וזכרים את היציאה למלחמת ששת הימים — לשם הרחבת גבולותינו, יצאנו לשם הגנה על גבולותינו. תוך כדי הגנה גם הרחבנו. ואני בדעה שיש גבולות שאנחנו צריכים לשמור עליהם על-מנת להבטיח את קיומנו.

ולא רק ירושלים חוכרה לה יחדיו. הזכירו כאן את הירדן. מה שנרצח מחדש אחרי מלחמת ששת הימים זה הרצף של הירדן מהצפון עד ים-המלח, וזה רצף שאנו חייבים לשמור עליו. לאורך הרצף הזה בצפון נמצאת רמת-הגולן, ששכחנו שקראו לה הרמה הסורית; השר אומנם הזכיר זאת. ואני שחיתתי ברומה של הרמה הזאת, יכולה להזכיר מה היו הסיבות שיצאנו למלחמת ששת הימים ומה הן הסיבות שבגללן אי-אפשר לוותר על רמת-הגולן. כלידת עמק-הירדן אני יכולה לומר גם מהי החיוניות של בקעת-הירדן.

ולכן אני מבקשת שהיום, 20 שנה אחרי שחרור לאזורים אלה, נזכור ששני אזורים אלה נמצאים בנחיתות במדינת ישראל. ואני חושבת שאנחנו צריכים לתת את הדעת על כך. אלה שני אזורים צעירים. באחד מהם, בבקעת-הירדן, אנו מגיעים בקושי ל-4,000 תושבים, בכלל זה מעלה-אפרים; ובשני, ברמת-הגולן, מגיעים בקושי ל-8,000 תושבים. שני האזורים הן רמת-הגולן והן בקעת-הירדן, נמצאים במשכר קשה, גם כלכלי וגם חברתי. ואם לא נחיש לאזורים אלה עזרה מהירה — גם כלכלית וגם חברתית — הרי ביום ציון 20 שנה למלחמת ששת הימים ולהישגים הביטחוניים שהשגנו, אנחנו עלולים לעמוד באזורים אלה, המבטיחים את קיומנו, כפני שכר.

אני מבקשת שהכנסת תיקח עניין זה לתשומת לב.

היור' א' נחמיאס:

תודה לחברת הכנסת עדנה סולודר. רשות הדיבור לחבר הכנסת תופיק טובי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מציע להסיר מעל סדר-היום את הצעתו של חבר הכנסת ולדמן, שבאה להמשין ולהחמיר את הכיבוש והסכסוך ושפיכות הדמים.

כאשר השר קורפו עומד וקורא להמשיך בכיבוש, כהסתמך על כך שהעם הערבי הפלשתיני כאילו לא העלה מעולם תביעה לעצמאות ולהקמת מדינה ריבונית — — —

חיים קופמן (הליכוד):

היו"ר א' נחמיאס:
לגבי הצעתו של חבר הכנסת דרוקמן, הוא נתן את הסכמתו שהנושא יועבר לוועדה. על כן לפנינו שתי הצעות: האחת — להסיר את הנושא מסדר-היום; השנייה — להעבירו לוועדה.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא בסדר-היום של הכנסת — מיעוט
בעד ההצעה להעביר את
הנושא לדיון בוועדה — רוב
שבח וייס (המערך):
מי נמנע?

היו"ר א' נחמיאס:
מי נמנע?

ה צ ב ע ה

נמנעים —
ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר
הכנסת ח' דרוקמן לדיון בוועדה נתקבלה.
היו"ר א' נחמיאס:
לגבי הצעתו של חבר הכנסת וילנר יש שתי הצעות: האחת — לדון עליה במליאה; השנייה — להסירה מסדר-היום.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה לכלול את הנושא
בסדר-היום של הכנסת — מיעוט
בעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא בסדר-היום של הכנסת — רוב
ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר
הכנסת מ' וילנר בסדר-היום של הכנסת
נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת ולדמן, האם אתה מסכים שהצעתך תועבר
לוועדה?

אליעזר ולדמן (התחיה):
כן.

היו"ר א' נחמיאס:
תודה. חברי הכנסת, לגבי הצעתו של חבר הכנסת ולדמן
יש שתי הצעות: האחת — להעבירה לוועדה; השנייה —
להסירה מסדר-היום.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא
לדיון בוועדה — רוב
בעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא בסדר-היום של הכנסת — מיעוט
ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר
הכנסת א' ולדמן לדיון בוועדה נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:
אני חוזר עכשיו להצעתו של חבר הכנסת גרנות בנושא:
ירושלים — עיר השלום. חבר הכנסת גרנות, האם אתה מסכים
שהצעתך תועבר לוועדה?

היום, ויגיד: בודקים, בודקים. ושר מהליכוד יגיד: חיים
כשלוה, בדיקום מכובד.

הרצת, האימה והביטחון העצמי של הערבים, כל אלה
נוכעים וצומחים מדברי התבוסתנים שבתוכנו, הפונים עורף
לדם יהודי, לילד קטן כן שמונה, ומדברים על זכויותיהם של
הפלשתינים המרצחים; המגנים את צה"ל שמנסה למחוק את
הפורעים הצמאים לדם יהודי; המקרקרים על הכיבוש.

כיבוש? תבינו, שמאלנים, הסובלים מהרגשת אשמה
חולנית, המסופקים בזכויותיהם לחיות כאן, החוששים שאכן
גזלו את כל הארץ מהערבים, תבינו שלערבים גם
מזרח-ירושלים כבושה, גם מערב העיר, גם תל-אביב וגם
הקיבוצים של השומר הצעיר.

אנשים כאלה מעודדים את הערבים, מכניסים בהם את
ההרגשה כי העתיד אכן שייך להם, שזה רק עניין של זמן לפני
שהחברה הישראלית תתפוצץ מתפוצץ מכפנים.

אך שיבינו הערבים שלא כל היהודים מטורפים, יש כאלה
שהם שפויים ויקימו את ההלכה "וחי בהם". לא קיים עם בשם
"העם הפלשתיני", וימפיש פלשתינ", אין פלשתינ, לא היה,
אין ולא יהיה.

רבותי, לא יהיה שלום עד אשר נחזור לאבינו שבשמים, עד
אשר נקבל על עצמנו את עול מצוותיו, לרבות המצווה
"יהורשתם את כל יושבי הארץ בפניכם". שלום לא יהיה, כי הם
לא רוצים שלום. אבל קיום — בעזרת השם קיום יהיה, על-ידי
יד קשה ופנינו שונאנו מארצנו.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת מאיר כהנא, חברי הכנסת, אני רואה
שחבר הכנסת גרנות איננו כאן כרגע, אם כך, אנחנו ניגשים
להצבעה על ההצעות לסדר-היום בנושא: עשרים שנה
למלחמת ששת הימים. חבר הכנסת חיים רמון הודיע לי שהוא
מסכים להצעתו של השר להעביר את הצעתו לוועדה. לפיכך
עומדות לפנינו שתי הצעות: האחת — להעביר את הצעתו
לוועדה; השנייה — להסירה מסדר-היום.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא
לדיון בוועדה — רוב
בעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא בסדר-היום של הכנסת — מיעוט
ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר
הכנסת ח' רמון לדיון בוועדה נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:

לגבי הצעתו של חבר הכנסת שריד יש לפנינו שתי הצעות:
האחת — לקיים דיון במליאה; השנייה — להסירה
מסדר-היום.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה לכלול את הנושא
בסדר-היום של הכנסת — מיעוט
בעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא בסדר-היום של הכנסת — רוב
ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר
הכנסת י' שריד בסדר-היום של הכנסת
נתקבלה.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר

כן.

הכנסת א' גרנות לדיון בוועדה נתקבלה.

רפאל פנחטי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

לאילו ועדה?

היו"ר א' נחמיאס:

מה אומר השר קורפו?

שר התחבורה ח' קורפו:

אני מציע שוועדת הכנסת תחליט.

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, ועדת הכנסת תחליט על הוועדה שבה יידונו כל ההצעות שהועברו לוועדה.

— האחת — תודה רבה. אם כן, לפנינו שתי הצעות: האחת — להעבירה לוועדה: השנייה — להסירה מסדרהיום.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לדיון בוועדה — רוב

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדרהיום של הכנסת — מיעוט

ז. הצעה לסדרהיום

העברת משרד הרישוי לגוף פרטי

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעה הבאה בסדרהיום, מס' 5605, בנושא: העברת משרד הרישוי לגוף פרטי. חבר הכנסת יאיר צבן, בבקשה.

יאיר צבן (מפ"ם):

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, אפשר לפתוח את הצגת הנושא בחיבורים עצובים, מרגיזים ומקוממים, בכמה קטעים מסמרי-שיער על פרשות מפרשות שונות המתרחשות במשרדי הרישוי: על עינויי תור, עינויי מבחנים, על סחבת, ולפעמים על מצבים של השפלת אזרחים.

שר התחבורה ח' קורפו:

אפשר לקבל פירוט איפה היו מקרים של השפלה?

יאיר צבן (מפ"ם):

אני מוכן לפרט. אני מציע לך לקרוא בעיתונים לא רק על הפרשות המסעירות את הממשלה; והתיאורים הם תיאורים קשים.

על רקע התופעה הזאת, שנמשכת כבר שנים רבות, החריף הדיון והחריף הצורך בפתרון הבעיה. לפני כשנה, נדמה לי, נתן מנכ"ל משרדן הבטחה לבתי-הספר לנהיגה, שלפיה תקופת ההמתנה למבחן הנהיגה תהיה 30 יום, ולא יותר מ-54 ימים. זה אינו מתמשש, במקרים רבים יש טענות גם על רמת בתי-הספר לנהיגה שמשרדן מופקד על הפיקוח עליהם. אנו יודעים שבכל תחום ההכשרה לנהיגה, וכמיוחד בתחום של כוחני הנהיגה, יש קושי לבחון את הבוחנים כחינה אובייקטיבית.

והנה, בלחץ הדברים האלה נפלה הכרעה עקרונית, ולדעתי גם הכרעה אידיאולוגית מוכהת, שהאוצר היה המוציא והמביא שלה — להעביר את הפונקציה הזאת לידיים פרטיות. משרד התחבורה, משיקולים שונים — וגרמה לי שגם השיקול הענייני היה בין שיקוליו — נקט, לדעתי בצדק, עמדה יותר זהירה ומבוקרת, שאמרה: לאט לכם מהכרעה בכיוון הזה, משום שהתוצאה עלולה להיות שונה מזו שאנחנו מבקשים להשיג.

שר התחבורה ח' קורפו:

— — — אז תגיד מלה טובה.

יאיר צבן (מפ"ם):

נדמה לי.

אדוני היושב ראש, אדוני השר, אני רוצה להתריע ראשית כול על השיטה. אנחנו עדים לשיטה מאוד מסוכנת, שלפיה מנוונים תחילה שירות ציבורי מסוים על-ידי צמצום תקנים ועל-ידי שכר נמוך, יוצרים תנאים שאינם מאפשרים לשירות הציבורי הזה לתפקד כראוי ולתת לאזרחים את השירות הראוי, פוגעים בתדמית של אותו שירות, וכאשר הזעם והביקורת הציבוריים כלפי אותו שירות מגיעים לנקודת רתיחה, תמיד קמים מאגף מסוים אישים וגורמים האומרים: הא ראה, צריך לעשות פרייבטיזציה של השירות הציבורי — יש להעביר את השירות הציבורי לידיים פרטיות, כי מהם תבוא לנו הישועה.

כשאתה לומד קצת את הדברים, שערוותך סומרות, אדוני שר התחבורה, בגלל לחצו של האוצר, אתה נאלץ לעשות תרגילים לא יפים. אני לא מגנה אותך, אני מגנה את הלחץ שמפעיל האוצר בתחום הזה. אסור לכם להגדיל את התקנים, אבל אתם רוצים בכל-זאת להעסיק כוחנים. אתם לוקחים כוחן ומעסיקים אותו 11 חודשים. חודשיים-שלושה עוברים עד שהוא נכנס לעבודה, ואחר כך הוא מתחיל לעבוד באופן עצמאי. כאשר הוא עוזב את הניסיון, אתם נאלצים לפטר אותו, כדי שלא יהיה קבוע, כדי שלא ישובץ ברוביקה כמגדיל תקן, וכעבור זמן מסוים אתם לוקחים אותו שוב.

מה קורה? כוחן ראוי לשמו, שהוא בדרך כלל מורה נהיגה, לא יסכים למעמד המשפיל הזה — אם שאלת על השפלה. הוא יעשה את זה פעם אחת, פעמיים וגמרנו. מי יסכים לכך? — מי שאין לו ביקוש בשוק לדבר אחר. כך יכולים להגיע לפונקציה הזאת כוחנים לא טובים, וודאי לא הטובים ביותר. לצד הבוחנים הטובים שיש במערכת יבואו גם כוחנים לא טובים, ולפעמים מאוד לא טובים, והתוצאה ברורה.

אני רוצה להזהיר גם לנוכח הדברים שאומר מבקר המדינה ואומרת הוועדה לענייני ביקורת המדינה לגבי האקט הקודם שנעשה — העברת רישוי הרכב למכונים הפרטיים. איני רוצה להלאות את הכנסת-בציטטין, הביקורת היא חמורה. אם היום עושים בדיקות פתע בכבישים, וראשי משרדן מרווחים ש-90% מכלי הרכב נמצאו בבדיקות פתע בלתי-תקנים מבחינה טכנית, ו-50% נמצאו במצב שהיה צריך להוריד אותם מהכביש, מה הועילו חכמים בתקנתם? כמעט כל התופעות השליליות שידענו במשרדי הרישוי לגבי רישוי רכב קיימות היום במכונים הפרטיים. לכן אין זה מקרה שלאחר שהוועדה לענייני ביקורת המדינה ומבקר המדינה מתחו לפני שנתיים

ביקורת על משרד התחבורה בנושא הזה — ואתם החמרתם קצת את הדברים — נסגרים מכונים, פעם אחת כאשדוד ופעם אחרת באשקלון. אבל אין לך כוח אדם שיעשה את הביקורת על מכוני הרכב.

יש כאן תופעה של רמאות עצמית בתוך המערכת שלנו. אנחנו מרמים את עצמנו. יש סטטיסטיקה של נכשלים. יש "מאכערים", והם מאיימים ומעבירים בכוח. אבל הבוחנים אומרים: סטטיסטיקה אני צריך פחות או יותר לשמור, יש אחוז כזה וזכה של נכשלים. אם הוא מעביר אותה מכונית בלי הגלגלים — אם יש מנוע או אין מנוע, זה לא כרוך — אין לו ברירה אלא לפסול את מי שבסדר, בגלל הסטטיסטיקה, ואותו אדם מטפס על הקירות וזועק לשמים.

אנחנו צריכים לרשום לפנינו, שמכונים פרטיים אינם כפופים לביקורת של מבקר המדינה. הביקורת תהיה רק דרך המנגנון של משרד התחבורה, וזוהי ביקורת עקיפה. לכן, אני אומר, שכל התופעות השליליות קיימות גם כאן.

מה עשית, אדוני השר? אתה התחכמת לאוצר, ואני אומר בכל הריצנות, שעקרונית אני רוצה לחמוך בהתחכמות הזאת. אמרת: לא נעביר לידים פרטיות, נקים מכון להכשרת נהגים, ולאט לאט אתה כבר מעביר פונקציות. יש לי חשש, ואני רוצה שתאמר לנו את העובדות כדי שלא תהיה לזוהי-שפתיים: על איזה יסוד חוקי פועל היום המכון? האם הוא כבר עוסק בפונקציות שכרוכות ברישוי, כגון מבחנים? על איזה יסוד תקציבי הוא פועל?

אני נותן לך הזדמנות להזים את הטענה. שיש כאן גם אכלוס בכוח אדם משיקולים מפלגתיים. אתם מתכוונים להפעיל את המכון הזה על-ידי הצגת תנאים טובים יותר מאלה שבהם עובדים הבוחנים במשרד הרישוי. אדם יעבור מצד אחד של הרחוב לצד השני ויקבל תוספת של 40% משכורת. בבקשה, זה שורש העניין, אבל צריך להציג את הדברים בגלוי.

שר התחבורה ח' קורפו:
זה טוב או לא טוב?

יאיר צבן (מפ"ם):
עקרונית זה טוב, אבל הדבר צריך להיעשות בצורה חוקית, ואז — בבקשה תקים רשות רישוי, או תאגיד.

אני רוצה להציע לך משהו. כי הרי גם אתה מתפתל תחת הלחץ של האוצר. צריך לעשות הינם קודם כול צעד חירום לרגל המצב, לפני כל רפורמה — להכניס מייד 20—30 בוחנים למאגר, כדי להתמודד עם התור, ובעניין הזה הכנסת צריכה ללחוץ על האוצר. צריך לעשות הכול כדי לייעל את המערכת. צריך לפנות לעובדים, ואני פונה מכאן לעובדים, לבוחנים וכדומה, לעשות הכול כדי שמה שתלוי בהם לא יוציא שם רע לרשות.

לבסוף, אני רוצה להציע לך הצעה אחת. תעשה בתקופת ביניים של שנתיים מודל ניסוי, מכון של משרד הרישוי באחת הערים. בעיר שנייה — מכון פרטי, בעיר שלישית — מכון המופעל בניהול עצמי של העובדים. תן להם בדיוק אותם תנאי שכר, הטל עליהם אותו עומס עבודה ביחס לאוכלוסייה, ותהיה תחרות בין המודלים — איזה מודל עובד טוב יותר. אם נעשה את הניסוי הזה, ראשית כול נכניס מומנט של תחרות. כשאתה מציב שיטה מול שיטה, התוצאה יכולה להיות מאוד מבורכת, ויכולה להיות בכחיתת תקדים לגבי אופן הארגון של השירות הציבורי בארץ.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. בבקשה, אדוני שר התחבורה.

שר התחבורה ח' קורפו:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתמלא קנאה כחברי מפ"ם, שתמיד יש להם נוסחאות כל כך טובות, כל כך נעימות וערבות לאוזן.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אתה יכול לעבור למפ"ם.

יאיר צבן (מפ"ם):

יש לך ברירה — אחרי מועמדות ממושכת נשקול.

שר התחבורה ח' קורפו:

הם רק נכנסו ל"מספנות ישראל", מייד פתרו שם את כל הבעיות.

יאיר צבן (מפ"ם):

הא ראייה.

שר התחבורה ח' קורפו:

הלכו עם משלחת ב"ו כמאי, ישבו עם העובדים ועם צעירי המפלגה, חגגו אתם. יש להם נוסחאות פלא, ממש תענוג.

יאיר צבן (מפ"ם):

אדוני שר התחבורה, אני מוציא את הככשה השחורה — — איך אתה לא מתבייש?

שר התחבורה ח' קורפו:

חבר הכנסת צבן מצא עכשיו שיש השפלה במשרד הרישוי, השפלת אזרחים. אני על השפלה עוד לא שמעתי. דובר כאן על עינוי תור. למה צריך לקרוא לזה עינוי תור? צריך לקרוא לזה תור.

חבר הכנסת צבן, כשאדם מבקש תעודת פטירה במשרד הפנים, עובדים חודשיים עד שהוא אומנם מקבל אותה, וזאת רק לאחר שהוא מקבל תעודת זהות עם תותמת ועם אישור של הרופא המחוזי שהאיש נפטר.

יאיר צבן (מפ"ם):

לכן אנשים מחכים באמת 70—80 שנה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת צבן, אני מבקש, זה לא דו"שיח, ריבית 15 דקות, מספיק.

שר התחבורה ח' קורפו:

חבר הכנסת צבן, אני לא הפרעתי לך.

במשרד הרישוי באים לכקש עותק של רישון, אם המקורי הלך לאיבוד, ורוצים לקבלו בו במקום. באים למשרד הרישוי לשנות כתובת פי חמישה יותר מאשר בתעודות הזהות-על-פי חוק מרשם התושבים. 15—20 אלף איש מבקשים במשך שנה שינוי כתובת במשרד הפנים, ואנשי משרד הרישוי צריכים ללחוץ על המסוף ולחנק את המבוקש במקום.

אפשר להכניס דברים רבים לפרופורציות הנכונות שלהם. גם כשאדם מחכה לתור למבחן נהיגה, לא כתוב בשום מקום שהוא צריך לקבלו למחרת בבוקר. אני לא מכיר הרכה משרדים המגישים שירותים מהיום למחר. וכאן יש קבוצה קטנה של אנשים, העושים מאמץ עילאי באמת ועובדים כתנאים הקשים ביותר — —

מיכאל איתן (הליכוד):

בסדר, לא מהיום למחר, אבל כמה זמן צריך לחכות?

שר התחבורה ח' קורפו:
שישה שבועות.

מיכאל איתן (הליכוד):
אתה לא מתמצא.

יאיר צבן (מפ"ם):
מחכים ארבעה חודשים.

מיכאל איתן (הליכוד):
מישהו רוצה מהיום למחר? רוצים מהיום לעוד שלושה שבועות, לעוד חודש, אבל לא לעוד ארבעה חודשים.

שבח וייס (המערך):
ואלה בדרך כלל חבריה צעירים, המחכים גם שנחיים לתועלת הבגרות, מחכים לכל דבר, וכל זה כשהם בגיל הגיוס לצבא.

שר התחבורה ח' קורפו:
כאשר יכלו אנפי הרישוי לפעול עם כוח האדם שעמד לרשותם, עם כוח האדם שהיה ברורבה שלהם, נדרשו שישה שבועות כדי להגיע לרשימן.

יאיר צבן (מפ"ם):
וזה מוצדק?

היו"ר ד' בן-מאיר:
חבר הכנסת צבן, אני מבקש.

יאיר צבן (מפ"ם):
אני עוזר לך.

היו"ר ד' בן-מאיר:
אני מבקש, אל תעזור לי.

שר התחבורה ח' קורפו:
הבעיה היא שגם ההמתנה הזאת אינה נכונה, היא מזריפת בנסיכות הקיימות. בתייהספר לנהיגה רושמים את התלמידים למבחנים כבר כשהם מקבלים את השיעור החמישי, וזאת כדי לקבל מכסות גבוהות יותר של בחינות לבתייהספר שלהם.

השיטה הזאת צריכה להשתנות, והיא אומנם נמצאת כבדיקה, ואני מקווה שהיא תשתנה. זה כרוך במאבקים. אני מתאר לעצמי שגם שם מפ"ם תמצא את הדרך כדי להגיע אל הנוכחים ואל השוכחים ולומר להם שיש נוסחת קסם כדי לפתור את הבעיות. גם שם אתה תמצא בוודאי את הדרך, אבל לנו אין ברירה, אנחנו צריכים להתמודד עם בתייהספר, אנחנו צריכים להתמודד עם הבוחנים. אין לנו ברירה אלא לחפש את הנוסחה הטובה ביותר כדי לפתור את הבעיה בצורה הנכונה והסבירה, כפי שצריך לעשות שירות ציבורי.

בעניין הבוחנים היתה החלטת ממשלה לפני כשנה, במסגרת הצמצומים וההתייעלות במשרדי הממשלה, להוציא את הבוחנים ממשרד הרישוי אל השוק הפרטי. ההחלטה היתה לכיצוע מייד, אבל אנחנו רחינו את הביצוע כשנה כדי שתהיה לפחות אפשרות להיערך לזה בצורה נכונה. התביעה היתה לעשות את זה כבר כשנת התקציב הנוכחית. אנחנו רחינו את זה בשנה, דבר זה מאפשר לנו היערכות נכונה, כדי שלא לפגוע בעובדים וכדי להשתמש בכוח האדם הטוב הקיים, גם זה הנמצא במערכת וגם זה הנמצא בחוץ, ולקלוט אותם במסגרת שתוכל להקל אחת ולתמיד את הקשיים ולתקן את הליקויים שגם חבר הכנסת מיכאל איתן מדבר עליהם.

הקימונו מכון הדרכה, העוסק עכשיו בכל סוגי ההדרכה שהיו קיימים קודם במשרד הרישוי ובמועצה הלאומית למניעת תאונות.

יאיר צבן (מפ"ם):
כמה עובדים יש שם?

שר התחבורה ח' קורפו:
בשתי המסגרות הללו עבדו כמה עשרות עובדים. אנחנו העברנו את כולם למכון, ועכשיו כל הקורסים, שקודם לכן נערכו בנפרד, נערכים על-ידי המכון. אנחנו מתעדים להעביר למכון גם את הבחינות לכל הנוהגים ברכב. המשרד נערך להביא את כל הנוהגים ברכב לשיעורי השתלמות בנהיגה ולבחינה. נתחיל את זה עם השנותנים השלישי והרביעי של הנוהגים ברכב.

מסגרת זו טובה, יעילה, פרוסה. על פני כל הארץ, היא מסוגלת לקלוט תוספת של בחינות בלי להזדקק לתוספת רבה של כוח אדם, ואם נאחד בתוכה גם את הבוחנים הארציים והקבועים, אין ספק שמסגרת זו תהיה המתאימה, ותנאי העבודה והשכר של העובדים יהיו טובים יותר מאשר במסגרת של משרד ממשלתי.

שבח וייס (המערך):
אדוני השר, אפשר לשאול שאלה?

שר התחבורה ח' קורפו:
אתן לך לשאול, בסוף דברי.

שר התחבורה ח' קורפו:
אנחנו, כמובן, נעשה כל מה שניתן לעשות כדי להבטיח את מעמדם של העובדים. קיימנו אתם משאומתן, ישבנו עם ועדי העובדים, אני קיימתי ישיבות בעניין זה עם יושב-ראש האגף לאיגוד המקצועי, מר הברפלד, ונמצאה נוסחה מוסכמת כיצד לטפל ולהבטיח את הזכויות של העובדים במשך שישה חודשים, בתקופת הניסוי של השתלבותם במכון. נדמה לי שצריך לתת לדברים האלה להתבצע. אין לנו פחות אומן בעניינים וכעניי הציבור הרחב בעניין הדאגה לעובדים מאשר לכל אדם אחר. אני חושב שאנחנו צריכים באמת לנסות להקים את המסגרת הזאת, כדי שהיא תהיה אפקטיבית ותבטיח את היכולת שלנו לספק במשך הזמן את השירות הזה לציבור המשתמשים בדרך מהירה יותר.

יאיר צבן (מפ"ם):
מה המצב החוקי?

דן תיכון (הליכוד):
רק רגע, יש לי הצעה אחרת. השר יענה על שתי ההצעות יחד.

שבח וייס (המערך):
אני ביקשתי לשאול שאלה.

היו"ר ד' בן-מאיר:
רק רגע, השר לא סיים.

שר התחבורה ח' קורפו:
המכון הוקם על יסוד הסכם שנחתם בין משרד התחבורה לבין המועצה הלאומית למניעת תאונות — התאגיד הוא תאגיד ציבורי, המועצה הלאומית למניעת תאונות היא תאגיד ציבורי — ובהסכמת האוצר. אנחנו איננו בטוחים שזוהי המסגרת המתאימה ביותר, יכול מאוד להיות שבמשך הזמן נגיע להקמת רשות, וזאת תהיה רשות הדרכה ורישוי. אני מקווה שאם לא נצלית ולא נשכיל לנהל את המסגרת הזאת בצורה נכונה במתכונת הנוכחית, נחזור לקראת הפיכתה במשך הזמן לרשות ציבורית, כדי שנוכל לבצע באמצעותה מספר רב יותר של פעילויות נוספות, שכיום "נתנקות" כיוון שהן נעשות במשרד ממשלתי.

היו"ר ד' בן-מאיר:

מהי הצעתך, אם כך?

שר התחבורה ח' קורפו:

כמעט רציני, בשל הצעה וההתבטאות הבומבסטית של חבר הכנסת יאיר צבן, להציע להסיר את הנושא מסדר-היום. אבל אני מציע להעביר אותו לוועדה, כי העניין חשוב וטוב שוועדה מוועדות הכנסת תעקוב אחרי הדברים הללו ואחרי התפתחותם.

היו"ר ד' בן-מאיר:

לפני שאני נותן רשות להציע הצעה אחרת — — —

דן תיכון (הליכוד):

הוא יעשה את זה בשאלה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני מבקש ממך: חשב קודם כול, אל תעמוד.

רגע, אדוני שר התחבורה, יש כאן שאלה.

שבח וייס (המערך):

אדוני השר, שאלתי היא, האם במסגרת זו יכולים אחס להגיע להסדר מוסכם עם העובדים על כך שלהם יהיו, נאמר, יתרון ועדיפות אם ירצו להתקבל לעבודה? אותם עובדים יכולים כיום — — —

שר התחבורה ח' קורפו:

אמרתי את זה.

שבח וייס (המערך):

זה אפשרי?

שר התחבורה ח' קורפו:

כן. אינך מציע להקים מסגרת מהם בלבד.

שבח וייס (המערך):

— — —

דן תיכון (הליכוד):

איזה נוהג זה?

היו"ר ד' בן-מאיר:

מותר לשאול שאלה, מה אתה רוצה? תקבל עוד מעט רשות להציע הצעה אחרת.

חבר הכנסת אוריאל לין, מה רצית לשאול?

אוריאל לין (הליכוד):

שמחתי לשמוע על המגמה להקל על האזרחים ככל מה שנוגע למשרד הרישוי ולהעברתו. משרד הרישוי מנהל גם רישומים על מה שקורה במקום. איננו רוצים להתחיל לעבוד עם לי אישור ככתב שאני יכול לעיין ברישומים של הרכב שלו, האם אוכל לעיין ברישומים אלה על-פי אותו אישור ככתב שלו?

שר התחבורה ח' קורפו:

לא. היום אין שום קושי להיכנס למשרד הרישוי. המשרדים ממוחשבים, מצוידים במסופים, ואפשר לקבל את האינפורמציה מיד במקום. איננו רוצים להתחיל לעבוד עם יפויי כוח, עם עורכדיין, עם הרשאות. לא נגמור עם זה. כל נשכח שהבעיה אינה רק הרישום. לפעמים יש חובות הרובצים על בעל הרישוי והם רשומים. אנחנו משמשים הוצאה לפועל למשרדים רבים מאוד. הרבה מאוד תביעות כספיות נגבות באמצעות משרד הרישוי, והאינפורמציה הזאת היא אינפורמציה חסויה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

למשל, קנסות שלא שולמו.

שר התחבורה ח' קורפו:

קנסות שלא שולמו, עבירות אחרות. כך שהאינפורמציה היא חסויה. מה ההצדקה של משהו — — —

אוריאל לין (הליכוד):

כאישור ככתב של הבעלים.

שר התחבורה ח' קורפו:

יבוא האיש עם הרוכש ויקבל את האינפורמציה במקום. הרוכש יראה לאיש את האינפורמציה שהוא מעוניין להראות לו, יסתיר מפניו את האינפורמציה שהיא אישית שלו. אין כאן שום בעיה. הדרישה היא אישית.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת איתן, מה רצית לשאול? אבקש לשאול מהמקום.

דן תיכון (הליכוד):

— — —

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני מבקש ממך שחשב במקום ואל תאמר לי: תגיד לי. שכ קודם כול.

דן תיכון (הליכוד):

אינני רוצה, תוציא אותי.

היו"ר ד' בן-מאיר:

איזה מין דיבור זה ליושב-ראש? אם יש לך משהו לומר, תאמר משם. איזה מין דיבור הוא זה?

מיכאל איתן (הליכוד):

אינני רוצה לשאול שאלה. אני רשום להצעה אחרת.

היו"ר ד' בן-מאיר:

לא, להצעה נוספת רשום משהו אחר לפניך.

מיכאל איתן (הליכוד):

תסלח לי, אני רוצה לומר משהו. נרשמתי לפני חצי שעה להצעה אחרת ובאתי בזמן כדי להשתתף בדיון כאן.

דן תיכון (הליכוד):

אני מוותר לו.

יאיר צבן (מפ"ם):

מותר לשאול שאלה?

היו"ר ד' בן-מאיר:

כבקשה.

יאיר צבן (מפ"ם):

האם החוק הקיים מאפשר למשרד התחבורה להאציל סמכות רישוי לגוף אחר או שזה טעון תיקון בחוק? האם יש הסכמה עם האוצר שהמשק הכספי של מכון כזה מכחינת ההכנסות וההוצאות יהיה משק סגור? איך אתם מנהלים זאת?

שר התחבורה ח' קורפו:

איננו מתעתדים להעביר את סמכויות הרישוי לחוץ. אנחנו מתעתדים להסמך אותם לעשות את הכחירות מטעמנו.

שבח וייס (המערך):

— — —

הי"ר ד' בן-מאיר:

לא, לא. אינני מסכים לזה, חבר הכנסת יאיר צבן. הצעה רגילה הופכת כאן לדיון כמו הודעת ממשלה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני רוצה לומר — ובזה אני רוצה לסיים — שיש במדינת ישראל כמה נקודות תורפה. השר אמר כאן: מה אתם רוצים? באים מאות אלפים למשרד הרישוי. היא הנותנת, שמאות אלפי אנשים באים במשך הזמן לפניה מסוימת במדינת ישראל, וקשה להם שם, וממירים להם שם את החיים, ואחר כך אנחנו מתפללים שיש ירידה מהארץ, שקובלים על שאין כאן איכות חיים, והדבר ממש הצדקה להמשיך למרר להם את החיים.

הי"ר ד' בן-מאיר:

מה אתה מציע?

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מציע להוריד את ההצעה מסדר-היום.

הצעתי המעשית היא: דווקא שם להשקיע משאבים ולנסות את כל השיטות האפשריות על-מנת לחסל את המפגעים.

הי"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. חברי הכנסת, יש לנו שתי הצעות.

שר התחבורה ח' קורפו:

אני רוצה להשיב.

הי"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת איתן, הייתי רוצה רק לומר, שלא כל דבר גורם מייד לירידה וכיוצא בזה. די בצרה עצמה, בלי שהיא תגרום לירידה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אלה פני הדברים.

הי"ר ד' בן-מאיר:

לא צריך לומר זאת מייד, בכל דבר.

שר התחבורה ח' קורפו:

ביקשתי לשוב כדי לענות לחבר הכנסת מיכאל איתן.

יאיר צבן (מפ"ם):

אני מציע לקיים דיון — — —

הי"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת יאיר צבן, אני מבקש שתפסיק לנהל את ישיבת הכנסת היום.

שר התחבורה ח' קורפו:

צריך לעשות את הדברים הנכונים ולא את הדברים הנמצאים בכרשורה כלשהי. המכונים הפרטיים הצליחו. קודם היו צריכים לעשות את הכתינות האלה במשרדי רישוי, ומי שזוכר את הסיטות של המשרד בחולון או של משרדי רישוי אחרים מבין את השוני בין זה לבין דרך הפעולה של 20 מכוני רישוי פרטיים. אבל מכוני הרישוי הפרטיים חייבים להימצא תחת פיקוח. רק לפני שבועיים-שלושה שבועות סגרו שני מכונים פרטיים גדולים בחיפה, כי נמצאו בהם ליקויים שהייכו את סגירתם — סגירה אדמיניסטרטיבית לשלושה חודשים. מכיוון שהם פועלים מטעמנו, נתנו להם זכות להשתמש בחותמת. הם מעלו באמון, ועל כן לא היתה ברירה אלא לנקוט את הסנקציה הזאת, והיא סנקציה המרתיעה את יתר המכונים.

הי"ר ד' בן-מאיר:

אני מבקש שתפסיק עכשיו את השאלות. נחתי לכולם לשאול. אין לזה סוף.

שר התחבורה ח' קורפו:

המכונים הפרטיים פועלים עליי אותו עיקרון. הם קיבלו הסמכה מאתנו לעשות את הכתינה, והם גובים תשלום. הם אינם גובים אגרות. הוא הדין במכון. הנוסחה הפורמלית נמצאה עם האוצר, והגוף הזה פועל. בהיותו תאגיד ציבורי הוא קיבל הרשאה לגבות כספים. גובה התשלומים שלו נתון לביקורת חוקי הפיקוח, ונתנו לו רק את הסמכות לעשות את הבדיקה מטעמנו. אין לו רשות רישוי, הוא עדיין לא רשות רישוי. תודה רבה.

הי"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. בבקשה, הצעה אחרת לחבר הכנסת מיכאל איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חבר הכנסת יאיר צבן גילה לפתע פתאום את הקשיים, הביורוקרטיה והלחצים במשרד הרישוי. חרשה לי, חבר הכנסת יאיר צבן, לרענן את זיכרוני. גם לי יש זיכרון, אולי לא הארוך ביותר. רשיון נהיגה קיבלתי ב-1963 במה שנקרא "הטרפיק" כחל-אביב. היכן שנמצאת הקריה, ולהגיע לשם ולהוציא רשיון זה היה סיט שאין כדוגמתו. אינני יודע מה היה לפני כן, אבל אני בטוח שהמצב לפני כן לא היה טוב יותר. לצערי הרב, מאז ועד היום השיפורים הם מזעריים מבחינת השירות, מבחינת היחס שמגלות הרשויות כלפי ציבור האזרחים המקבלים את השירות הזה.

הנהגה בא השר, באים שני שרים — אינני יודע אם זה שר האוצר או שר התחבורה, אבל לצורך העניין הזה אני משך בין שניהם — ומנסים לחפש דרך על-מנת לשפר ולייעל. אם כן, מדוע להתנגד? ההיפך, צריך לעודד, לתמוך ולקדם. אלא מה? אני מסכים אתך, אמרת, בין השאר, שזו הכרעה אידיאולוגית לתת את זה לידים פרטיות.

יאיר צבן (מפ"ם):

מיכאל איתן (הליכוד):

וכאן אני מלין על שר התחבורה חיים קורפו. חיים קורפו כשר התחבורה, כנציג הליכוד, יושב במקום שהוא יושב על סמך אידיאולוגיה מסוימת. אתה מלין. עליו וטוען שהוא לא הלך עד סוף הדרך. אני אומר שהוא כן צריך ללכת עד סוף הדרך. הליכוד הגיע לשלטון על-מנת לנסות לשחרר את האזרחים מתלותם בביורוקרטיה, בכוחיות, בחברות הממשלתיות ובכל יצורי הכלאיים שמייצרים לנו מדי פעם בפעם, ואלה ממררים את חיי האזרחים. אנחנו רוצים אלטרנטיבה, אנחנו רוצים ללכת בכיוון של בדיקה — לא מוחלטת. אין ליברלים קלסי, כשם שאין סוציאליזם אבסולוטי.

אם אנחנו רואים שכל העסק הזה אינו עובד, אנחנו צריכים לנסות דרכים אחרות, והשר הזה היה צריך לבוא עם האידיאולוגיה של הליכוד ולומר — — —

יאיר צבן (מפ"ם):

חבורת כ"ו, ישיבה שכ"ד

— הצעה לסדר-היום: מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת: חילופי גברי בוועדות הכנסת; הצעת חוק העונשין (איסור תשלום קנס על-ידי תאגיד) —

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. חבר הכנסת צבן, האם אתה מסכים להעביר את הצעתך לוועדה?

יאי צבן (מפ"ם): מסכים.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חברי הכנסת, יש לנו שתי הצעות: הצעה להעביר את הצעתו של חבר הכנסת צבן לוועדה, הצעת השר, והצעה להסירה מסדר-היום. מי בעד העברת ההצעה לוועדה, ירים את ידו. מי בעד הסרתה?

ה צ ב נ

בעד ההצעה להעביר את הנושא

— רוב

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת — מיעוט

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת

הכלכלה נתקבלה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני קובע שההצעה תועבר לוועדת הכלכלה, כפי שאני מבין, להמשך הדיון.

ח. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הסכיבה בנושאים: "הצורך הרחוק לבטל החלטת ממשלה בעניין רדינג ג", ו"החלטת הממשלה להקים תחנת כוח בשכונת מגורים ברמת-אביב". תודה.

היו"ר ד' בן-מאיר:
תודה רבה.

ט. חילופי גברי בוועדות הכנסת

המערך: בוועדת החוץ והביטחון — במקום חבר הכנסת אהרן הראל יכוא חבר הכנסת מרדכי גור.

היו"ר ד' בן-מאיר:
תודה רבה. אין התנגדות. הדברים נרשמו.

י. הצעת חוק העונשין (איסור תשלום קנס על-ידי תאגיד), התשמ"ז — 1987*

(הצעת חבר הכנסת או' לין)

היום יש לקונה בחוק. הלקונה בחוק היא בעצם, שסעיף 252 לחוק העונשין אומר: "הפחת בכל דרך של פרסום פעולת התרמה למען תשלומם של קנס. הוצאות או פיצוי שפסק בית-משפט בפלילים, או נותן פרסום להתרמה כזאת, דינו מאסר ששה חודשים". זאת אומרת, על-פי המצב החוקי היום יכול גוף ציבורי או חברה ממשלתית או קואופרטיב או מעביד או מעסיק של אדם שנגזר דינו לשלם קנס — לשלם את הקנס כשבילו, או במקומה. הדבר היחיד שתוק העונשין מונע הוא פעולת התרמה כדי לגייס את הסכומים הדרושים לצורך סילוקו של הקנס.

אנחנו עוסקים עכשיו בבחינות. אנחנו עוסקים בנושא רגיש, שיש בו פרצות מדי יום ביומו, ויש יותר השמצות מאשר בעיות בפועל. כמעט שאין בית שאין בו מת — כמעט שאין מכון שלא נשמעת עליו מדי פעם בפעם תלונה על חשדות כלשהם. האם אנחנו יכולים להעביר את הבחינות לבתי-ספר פרטיים? 52 כוחנים עושים את העבודה. האם אנחנו יכולים לפזר זאת לידיים רבות יותר? אנחנו חייבים להתמיד ולהתזקק חתום זה במערכת ציבורית הנתונה לפיקוח, היוצרת נהלי עבודה נוחים וטוגרת על כל הפרצות הקיימות והאפשריות.

על כן, אל נא תחפש יתר על המידה את היישום האידיאולוגי. אנחנו חושבים שהדרך הזאת היא הדרך הנכונה. זה גוף קטן מכדי שניתן יהיה להקים ממנו רשות, אבל, עם זאת, הרשויות הוכיחו את עצמן במדינה יותר מאשר כל גוף אחר — ראה רשות הנמלים, ראה רשות שדות התעופה, ראה את ההתייעלות, ראה את החיסכון וראה את דוחות מבקר המדינה. גם את זה ראה לגביהם.

אני חושב שהדרך שאנחנו הולכים בה היא הדרך הנכונה. אנחנו רוצים להבטיח את עתידם של העובדים. אנחנו רוצים להבטיח שהם יפעלו במסגרת מבוקרת ומבוקרת. תודה רבה.

היו"ר ד' בן-מאיר:
הודעה לסגנית מזכיר הכנסת, בבקשה.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הריני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת מסקנות ביניים של ועדת הפנים ואיכות

היו"ר ד' בן-מאיר:
הודעה לחבר הכנסת אוריאל לין בשם יו"ר ועדת הכנסת.

אוריאל לין (בשם יו"ר ועדת הכנסת):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש לקבל את אישורה של הכנסת לחילופי גברי בוועדות מטעם סיעת

היו"ר ד' בן-מאיר:
אני מומין את חבר הכנסת אוריאל לין להציע את הצעת חוק העונשין שלו, מס' תנ"ח.

אוריאל לין (הליכוד):
כבוד היושב-ראש, אני מביא את הצעת החוק הפרטית שלי, שמטרתה להבטיח שאם גזר בית-משפט, או ערכאה שיפוטית אחרת בישראל, עונש על מי שהורשע בדיון ואחד העונשים שהטיל הוא קנס כספי, ישולם אותו קנס כספי על-ידי מי שאכן ביצע את מעשה העבירה.

* נספחות.

חוק העונשין קובע בסעיף 252 — כפי שהוזכר על-ידי המציע — איסור לערוך התרמות כדי לממן קנס.

השופט ד"ר דן כ"ן, במאמרו "תשלום קנסות" שהופיע ב־Israel Law Review עוד ב־1974, אומר שרצוי שבית־המשפט יטיל קנס רק בסכום שהנידון יכול לעמוד בו בעצמו. אם הנידון מחוסר אמצעים — יטיל עליו בית־המשפט עונש אחר, כמו למשל שירות לחופלת הציבור. תשלום קנס על-ידי גורם אחר — גם אם הדבר מוצדק, למשל לגבי קטין — פוגע קשות ביכולות הענישה. ברור זו התבטא גם בית־המשפט כבר בשנת 1964, בקובעו בערעור אורח' 408/64 (פסקי דין יט' (1) 418) בעמוד 419: "תקנת הציבור אינה סובלת שאדם אשר הוטל עליו קנס בשל עבירה פלילית שעבר הוא, יהא זכאי — על-פי הסכם או על-פי עילה אחרת כלשהי — להיפטר מוולתו, ובית־המשפט לא יושיט לו סעד כדי שיוכל להיפטר כאמור".

הצעת החוק של חבר הכנסת אוריאל לין אוסרת על מעביד ועל תאגיד לשלם קנס שהוטל על אדם אחר. אני רוצה לומר לחברי הבית, שמשורר העבודה והרווחה הביע בפנינו את הסתייגותו מפני האיסור על מעביד לשלם את קנסותיו של עובדו, במיוחד כשמדובר בקנס שהוטל על עובד בשל עבירה של אחריות פלילית קפידה, אחריות מוחלטת. לדעת משרד העבודה איסור כזה יכניס מתחים לא רצויים ביחסי עובד-מעביד, כשמדובר בעבירה שנגרמה ללא מחשבה פלילית או רשלנות מצד העובד.

לעומת זאת ניתן לטעון, שכל המטרה של עבירות מסוג זה היא להגן על הציבור על-ידי הטלת חובת זהירות מוגברת לאדם המפעיל מכשיר או מכונה או מכונת, והכול כדי להגן על הציבור מנוקים הנגרמים על-ידי אותם מכשירים, מכונות או מכוניות. עם זאת, צריך להיות גם ברור למציע, שקשה מאוד יהיה ליישם איסור זה, וייתכן שהמעביד ימצא דרך לעקוף את האיסור על-ידי החזר הוצאות הקנס בדרך אחרת.

אני מקווה שוועדת חוקה, חוק ומשפט תיחן את דעתה גם על אפשרויות אחרות. אני יכול לראות, שעל רקע של לחצים והתפתחויות ביחסי עובד-מעביד בארץ תיווצר נורמה חדשה, שגם ההסתדרות צריכה אולי לתת לה יד, ובכך כל שמות התוספות למיניהן כמו ביגור, נסיעות, הכרה, בושה ושעות נוספות תהיה תוספת בשל סכנה של הטלת קנסות על סוגים מסוימים של עובדים, תוספת הגלומה בשכר.

במלים אחרות, אנחנו צריכים לראות כיצד אנחנו יכולים להרחיב את התיקון שמציע חבר הכנסת אוריאל לין, האומר בסעיף 252א(א): "לא ישלם תאגיד קנס שהוטל על זולתו ולא ישלם מעביד קנס שהוטל על עובדיו. העובר על הוראת חוק זו דינו שנת מאסר". פה צריך להרחיב, כדי שלא לאפשר פרצות בחוק זה, שיעשו אותו פלסתר.

במה שנוגע לאיסור על תאגיד לשלם קנסות שהוטלו על אדם אחר, נשאלת השאלה האם צריך להבדיל בין סוגי תאגידים מסוימים, שחבריהם אינם זכאים להיות בעלי רכוש פרטי, למשל קיבוצים. גם לגבי שאלה זו ניתן, לשקול שלא להבדיל, אף אם התוצאה עשויה להיות, שבית־המשפט לא יימנע מלהטיל קנס על כל קיבוץ בהיותו מחוסר אמצעים. לעומת זאת, ייתכן שבית־המשפט יטיל עליו קנס בסכום שיש בידו לשלמו, מתוך דמי הכיס או הוצאות אחרות שכן הקיבוץ מקבל כהוצאות נשחיתות.

לסיכום, כאופן כללי הצעת החוק נראית לי רצויה בעיקרה. היא באה אכן לתקן מצב שאני סבור שאינו נכון ואינו

אם כן, הצעת החוק שאני מבקש להביאה היום לאישור בקריאה טרומית אומרת: "לא ישלם תאגיד קנס שהוטל על זולתו ולא ישלם מעביד קנס שהוטל על עובדיו". הכוונה היא לצמצם ככל האפשר את מרחב התמרון שמאפשר לגופים — כפי שהזכרתי, חברות ממשלתיות, אפילו חברות פרטיות, קואופרטיבים, תאגידים למיניהם או מעסיקים למיניהם — לשלם את הקנס במקום מי שעל-פי גזירה הדין, על-פי פסק־הדין, צריך לשלם בעצמו את הקנס.

אני חושב שכונת החוק ברורה ביותר. בסופו של דבר, אם בית־משפט מטיל עונש על אדם, הכוונה היא שאותו אדם יישא באמת בעונש. אם אותו אדם אינו נושא בעונש, הרי שאנחנו בעצם עושים תוכא ואיטלולא מגזירה הדין וממטרות הענישה, כפי שהן מוגדרות ומובנות על-ידינו.

אם יכרא גוף ויאמר לי: אנחנו משלמים את הקנס שפסק בית־המשפט בישראל בשביל העובד, אבל אנחנו קובעים בעצם ענישה פנימית על-פי תקנות ועל-פי נהלים שלנו — זו, כמובן, לא תשובה. זאת התשובה שבה משתמשים התאגידים העושים זאת. זו לא תשובה, כי איש לא ביקש מתאגיד שיחליף בית־משפט בישראל ויקבע מערכת ענישה במקום זו של בית־המשפט. אם רוצים, מטעמים של התאגדות פנימית, להטיל עונש נוסף על אדם — אין שום מניעה בכך. אבל עונש פנימי של תאגיד לא יכול לבוא במקום עונש שנגזר על-ידי בית־משפט, ולא נקבל מצב שבו אנו גורמים אפליה חמורה בין אורת למשנהו. משום שאורת אחר, אם הוא, לדוגמה, עובד קואופרטיב ועובד עבירות תעבורה נגזר עליו קנס — יהיה מי שישלם את הקנס בשכילו; ואילו אורת אחר — לא יהיה מי שישלם בשכילו ונמצא בעצם שאנחנו מפלים בין אורת לרעהו מבחינת תוצאות הענישה של גזירה הדין.

אני רוצה לציין, שתופעה זו רווחת במיוחד דווקא באותם תאגידים המתקוצצים מקופת האוצר, או הפועלים בישראל מכוון של מונופול; אלה הם בעיקר התאגידים שנהגים בדרך הזאת. אין אני חושב שצריך להזכיר שמות. העיקרון פסול, הנוהל פסול. בהצעת חוק זו אנחנו מבקשים לעקור תופעה זו מן השורש. תודה רבה.

היו"ר ד' בן-מאיר:
תודה. אני מזמין את שר המשפטים להתייחס להצעת החוק.

שר המשפטים א' שריר:
אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק של חבר הכנסת אוריאל לין באה להתייחס לתופעה חברתית נפוצה ולתת לה מענה. אני מכבד על היוזמה ועל החקיקה. להבדיל מתקיקות אחרות אשר אין להן אחיזה במציאות בחברה ואינן באות לתת מרפא לחולים שנוצרו בתוך החברה.

נוסף על כך, יוזמה זו גם מתיישבת עם מדיניותו של משרד המשפטים — כפי שכאה לידי ביטוי בעצם החודשים האלה — להעביר יותר ויותר תחומים מענישה של מאסר לבדירות קנס, על-מנת להקל את העומס הרובץ על בתי־המשפט.

אדוני היושב־ראש, ההצעה באה, כמובן, למלא חסר בחוק הפלילי ולהוסיף הוראה שתבטיח את יעילותה של ענישה בדרך של הטלת קנס.

אין ספק בכך שאם — כפי שאמר כאן חבר הכנסת אוריאל לין — אין הקנס משולם על-ידי מי שעליו הוטל, יש בכך פגיעה רצינית באפקט העונשי של דרך ענישה זו. אין די בסטיגמה של ההרשעה הרובצת על הנידון.

חוכרת כ"ו, ישיבה שכ"ד

— הצעת חוק העונשין (איסור תשלום קנס על-ידי תאגיד): הצעת חוק המועצות האזוריות (בחירת ראש המועצה); הצעה לסדר-היום —

לתאגיד, ויש הסדר בין החבר לתאגיד, הסדר מקובל. לפעמים זה על חשבון התקציב האישי, ולפעמים לא — הכול לפי הסדר פנימי של התאגיד. אם הצעת החוק אוסרת זאת, זו עלולה להיות בעיה מאוד שכיתה. אינני יודעת איך להצביע. אני מבקשת הבהרה.

היו"ר א' נחמיאס:

אם שר המשפטים מסכים להשיב, בבקשה אדוני.

שר המשפטים א' שריר:

כדברי התשובה התייחסתי לאספקט הזה. צריך לזכור בראש ובראשונה, כי מי שהוטל עליו קנס הוא אדם שנמצא אשם בבית-משפט מוסמך, כלומר, הוא עבר עבירה — — — זו שאלה משנית, לאחר שכית-משפט מוסמך במדינת ישראל הטיל עליו מה שהטיל. אבל בוועדה ידונו באספקט הזה ביתר הרחבה.

היו"ר א' נחמיאס:

אנחנו עוברים אפוא להצבעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת חוק העונשין (איסור תשלום קנס על-ידי תאגיד), התשמ"ז — 1978, לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

יא. הצעת חוק המועצות האזוריות (בחירת ראש המועצה), התשמ"ז — 1987*

(הצעת חבר הכנסת ד' מגן)

נקיים הצבעה. אנחנו מבקשים שלא לקיים היום את ההצבעה. האם יש משהו שמתנגד לכך? אני רואה שאין מתנגדים. אם כן, ההצבעה לא תתקיים היום.

יב. הצעה לסדר-היום

השביתה בסוכנויות הדואר

לשביתות, כאמור, ולסנקציות על-ידי הסוכנים החתומים למעשה על חוזה עם משרד הדואר, שהפך בינתיים להיות רשות. השביתות האלה והסנקציות האלה לא היו נגד הממשלה, אלא הן פגעו למעשה בשירות הניתן לאזרחים, תינוקות וקשישים, שכן לא הוגשו כל שירותי הדואר שהאזרח הישראלי נזקק להם כמעט מדי יום ביומו.

הסנקציות האלה פגעו ברכבות אנשים, אורחי מדינת ישראל. לכן אני מציע לממשלת ישראל למצוא פתרון הוגן לסוכני דואר אלה. ישבתי עם חלק מהם ביום ראשון שעבר, ונוכחתי לצערי, שבסולם המשכורות בארץ הם תופסים את השלב הנמוך ביותר.

אינני אומר שהם אינם צודקים, אמרתי להם שעקרונית אני נגד שביתות, ובודואי נגד שביתות הפוגעות בסוג האוכלוסייה המקבלת מהם שירות, ובמידה אותם כפריים שאין להם אלטרנטיבה. כחיפה, כחל-אביב, אפילו בעפולה ובכרמיאל יש סוכנויות דואר ובתי-דואר. אם הסוכן שובת לאות הודות עם איגוד הסוכנים, יכול חושב של אותה עיר או עיירה לפנות לבית-דואר או לסניף דואר אחר באותה עיר. אבל אם הוא גר

רצוי בחברה הישראלית, אך יש מקום לשקול בה שיקולים נוספים, סייגים מסוימים או תיקוני הגדרות מסוימים. כמו בקשר להטלת אחריות פלילית על מנהלי תאגיד. אני סבור אפוא, שוועדת החוקה, חוק ומשפט היא המקום הנכון לליבון החוק, וכאשר החוק יועבר אליה היא תיתן את דעתה גם על אספקטים אחרים ותוכל להכין הצעה מושלמת יותר לקראת הקריאה השנייה והשלישית.

היו"ר א' נחמיאס:

אתה מסכים, אדוני השר, להעביר את הנושא לוועדה?

שר המשפטים א' שריר: כן.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לשר המשפטים. חברי הכנסת, אני מעמיד להצבעה את הצעת חוק העונשין (איסור תשלום קנס על-ידי תאגיד), התשמ"ז — 1987, של חבר הכנסת אוריאל לין.

עדנה סולודר (המערך):

אני יכולה לשאול את השר שאלה?

היו"ר א' נחמיאס:

כן גבתי, את יכולה לשאול.

עדנה סולודר (המערך):

הצעת החוק אומרת, שלא ישלם תאגיד קנס של חברו. יש תאגידים שהחברים בהם מכניסים את כל כספם ואת משכורתם

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, בקשר להצעת החוק מס' תמ"ט, הצעת חוק המועצות האזוריות (בחירת ראש המועצה), התשמ"ז — 1987, של חבר הכנסת דוד מגן, הודענו בשבוע שעבר, שהשבר

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, הצעה לסדר-היום מס' 5665 של חבר הכנסת זידן עטשי, בנושא: השביתה בסוכנויות הדואר.

זידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בראשית דברי אני רוצה לפנות אל כל סוכני הדואר ברחבי הארץ בקריאה שיחזרו לעבודתם ויפסיקו את השביתה שלהם עוד היום. מחר, ב-28 בחודש, יפקדו רבבות קשישים את סוכנויות הדואר, את בתי-הדואר ואת סניפי הדואר ברחבי הארץ, כדי לקבל שם את צרכת הזיקנה שלהם. ולורק בשל סיבה זאת אני חושב, שחוכה מוסרית מוטלת על סוכני הדואר השובתים לפתוח את הסוכנויות שלהם כבר מחר, כדי שיוכלו לספק את השירות החיוני הזה לקשישים שצריכים לקבל את צבתם החודשית.

במשך השנה האחרונה היינו עדים לכמה פעולות — סנקציות, שביתות חלקיות וסגירת סוכנויות דואר. אני מדבר על סוכנויות דואר בלבד, ולא על סניפי דואר ולא על בתי-דואר. כי זו הבעיה המרכזית המעסיקה אותנו היום. היינו עדים

* "דברי הכנסת", חוכרת כ"ה, עמ' 2763.

אני חושב שיש כאן אפשרות למנוע סבל מאותם אזרחים. אני יודע שרשות הדואר לא רוצה לדבר אתם כל עוד הם שובתים. אני דיברתי עם אנשי רשות הדואר. גם אם רשות הדואר תדבר אתם, היא לא יכולה להוסיף להם אפילו סכום מינימלי לשנה זו. כי עלי-די כך היא תערער את האיוון בקרב עובדי הדואר האחרים שאינם סוכנים ואינם קבלנים. אינני רוצה שמצד אחד יגרמו הסוכנים סבל לאזרחי ישראל וימנעו מהם שירות כה חיוני, ומצד שני תגרמו או תגרמו גם רשות הדואר לסבלם של אזרחי ישראל.

אני מבקש לדון בנושא ככבוד ראש משום שהבעיה נמשכת הרבה מאוד זמן. יש הרבה מאוד פרטים שאינני מזכיר אותם בגלל אילוצי הזמן, אבל אני חושב שאם רשות הדואר ונציגי הסוכנים ישבו וידונו בסוגיה הזאת, אפשר יהיה להקל על האזרח במדינת ישראל, שהוא למעשה הקורבן של שביתת הסוכנים, אם תימשך, והוא ייהנה אם היא תיפסק.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת זיידן עטשי. אני מומין את סגן השר רוני מילוא לדברי תשובה, בבקשה אדוני.

שבח וייס (המערק):

חבר הכנסת זיידן עטשי לא ידע, כאשר הגיש את ההצעה לסדר-היום, שלא השר רובינשטיין ישיב לו אלא סגן השר מילוא.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:

זה במסגרת מסע היכרות עם משרדי הממשלה. עברתי את משרד הפנים, עכשיו משרד התקשורת.

דב בן-מאיר (המערק):

זה גורלם של הרצים למרחקים ארוכים.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:

תלי לאן מגיעים בסוף.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, משרד התקשורת העסיק בשעתו סוכני דואר, אשר הפעילו סוכנויות דואר שבהן ניתנו שירותי דואר לציבור הרחב. סוכני הדואר הועסקו על-ידי משרד התקשורת כקבלנים עצמאיים מכוח חוזה שנחתם בין המשרד לבין כל סוכן וסוכן ותוקפו פג ב-31 במרס 1987.

רשות הדואר, הפועלת מכוח חוק רשות הדואר, התשמ"ז-1986, ניהלה עם סוכני הדואר משאומתן במטרה להגיע אתם להסכם חדש על המשך הפעלת סוכנויות הדואר על-ידם. לצורך זה הציעה הרשות, כי החוזה הנוכחי בסעיף 1 לעיל יוארך בשלושה חודשים, פרק זמן שבו ינוהל המשאומתן לחתימת ההסכם החדש.

בצדק ציין חבר הכנסת עטשי, שמדובר כאן על תנאים שיש מקום לשקול את שיפורם, והנושא הזה הובא בהחלט בחשבון. לכן גם היתה הצעה להאריך את החוזה בשלב ראשון בשלושה חודשים, כדי שניתן יהיה להמשיך את השירות לציבור ולנהל משאומתן בקשר לתנאים של.

ארגון סוכני הדואר דחה חרימשמעית את הצעת הרשות להארכת החוזה האמור והציב בפני הרשות דרישות בלתי סבירות. לבסוף, הוא נקט צעד חריצני של עיצומים בתחילה, והשבחה לאחר מכן, ללא כל הודעה מראש.

יצוין כי נציגי ארגון סוכני הדואר טרם נפגשו עם מנכ"ל הרשות, והם אף דחו את הצעתו המפורשת לעשות זאת ערב תחילת העיצומים.

בכפר נידח, גם מבחינה גיאוגרפית, אין האזרח יכול לקבל שירות אלטרנטיבי באותו כפר וגם לא באותו אזור, אלא הוא צריך לנסוע העירה, דבר הכרוך באיבוד זמן וגם בהוצאות. וזה מצב בלתי נסבל במדינת ישראל.

לכן, הסוכנים הכפריים, הנמצאים ביישובים הקטנים, הנידחים, המבודדים, שאינם קרובים לעיר, הם הסובלים ביותר מבחינה זו. כנגד זה, אותם סוכנים שחתמו על חוזה והפכו לקבלנים של משרד התקשורת ידעו על מה הם חותמים. אם אנונו מסתכלים על טבלת השכר שלהם — ושוב, רבותי, אני מדבר על הכפריים, לא רק הערכים והדרורים, אני מדבר על כפריים בכלל. אני מדבר על יישובים רבים. יש לנו 380 סוכנויות המפורזות ברחבי הארץ, ולפעמים מקיפות השביתות את כולם, לפעמים את חלקם, וודאי שהשביתות לא כוללות את אותם סוכנים הנמצאים במקומות טואנים בתוך העיר ומרוויחים הרבה מאוד כסף. אני מדבר כל הזמן על הסוכנים בעירות הקטנות.

אם אני בא לנתח את משכורתו של סוכן, וזאת ממקור מוסמך שבדקתי באופן אישי: הסוכן מקבל 920 שקל נטו, משרד התקשורת משלם בשבילו 390 שקל מס הכנסה, מהסכום של 920 שקל הוא משלם 169 שקל מע"מ, 164 שקל ביטוח לאומי, 50 שקל הוצאות החזקת הסוכנות, 50 שקל לקופת-חולים. נשאר לסוכן סכום של 436 שקל לחדש. נוסף על זה יש סוכנים שצריכים לקחת את הדואר או לחלק אותו לבתים, וזאת ביישובים קטנים מאוד, או לשלשל אותו לתוך חביות דואר כמרכזי חלוקה הנמצאים בכפרים השונים —

שבח וייס (המערק):

— — —

זיידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):

חבר הכנסת וייס, אני שכן שלך לפחות מבחינה גיאוגרפית, חבין את סבלי שם ואל תפריע לי.

לסוכן נשאר סכום של 436 שקל לחדש נטו. אם הוא רוצה לשכור מישור כדי שלא ישלשל הוא עצמו את המכתבים לתיבות הדואר או יחלק אותם, הוא צריך לשלם לאותו איש ששכר סכום של 200 שקל מינימום. מה נשאר לו למעשה? אולי 250 שקל לחדש, סכום שאינני חושב שיש לו אח ורע בסקטורים האחרים במדינת ישראל.

לכן, אני חושב שמשרד התקשורת, והיום רשות הדואר, חייבים לתת את דעתם לנושא הזה.

דבר נוסף ואחרון שאני רוצה לדבר עליו — היום עברו אותם סוכנים לרשות הדואר והם אינם שייכים עוד למשרד התקשורת. בהתאם, חייב גם הסטטוס שלהם להשתנות כאשר הם עוברים ממעביד שהעסיק אותם בקבלנות, למעביד אחר, גוף אחר, והם פועלים תחת מטרייה אחרת מזו שהיתה להם עד היום.

ביקשתי מהסוכנים להפסיק את השביתה כדי שלא יפגעו יותר באוכלוסייה בכל רחבי הארץ. אני מקווה שעד מחר נהיה עדים להפסקת השביתה.

אני מבקש מידידי סגן השר רוני מילוא, שיענה על ההצעה לסדר-היום שלי, להבין שאפילו אם הממשלה לא תבטיח להם היום פתרון, אבל תבטיח להם טיפול רציני בסוגיה זו תוך שיקול דעת וכבוד ראש, הם יוכלו להפסיק את השביתה, משום שאין להם עניין בהשבחת שירות כה חיוני, שאלפים ורבבות מאזרחי מדינת ישראל זקוקים לו.

המיוחדות של הרשות למתן השירות לציבור. יהפכו את הפגיעה בשירות למזערית, ואולי אף ימנעו אותה כליל.

אדוני היושב-ראש, רשות הדואר במשרד התקשורת תיקח לתשומת לב את ההערות ואת הדברים שהושמעו כאן על-ידי חבר הכנסת זיידן עטשי, גם באשר לשירות לציבור וגם באשר לתנאי העבודה של סוכני הדואר. אנחנו נעשה מאמץ להביא במהרה לסיום הסכסוך הזה, לשביעות רצונם של מקבלי השירות ושל נותני השירות. תודה רבה.

אני מציע להעביר את הנושא הזה לוועדה, בתקווה שעד שהוא יעלה לדיון השביתה תסתיים, ואם לא — יתקיים הדיון בוועדה.

היור"ר א' נחמיאס:

תודה לאדוני, סגן השר רוני מילוא. חבר הכנסת זיידן עטשי, האם אחת מסכים שהצעתך תועבר לוועדה?

זיידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז): כן.

היור"ר א' נחמיאס:

תודה. חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת: להעביר את הצעתו של חבר הכנסת זיידן עטשי בנושא "השביתה בסוכנויות הדואר" לוועדה הכלכלה. מי להצעה — יצביע.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה הכלכלה נתקבלה.

היור"ר א' נחמיאס:

אם כן, ההצעה תועבר לוועדה הכלכלה של הכנסת.

יג. הצעה לסדר-היום

מלווה מרצון למימון ה"לביא"

תערוכת ציורים נהדרת. הכול מתלהבים מןהקצף, מן הניצוצות הניתחים בחיינו בארץ, ומתעלמים מן המעשה הבסיסי, הבונה, העושה.

אכן, למעשה ההיסטורי שאנו עושים בארץ הזאת, במאה הזאת, שהוא אשד מים אדיר, מתלווים גם קצף רב ולעיתים גם זוהמה, שכן הוא עוקר מציאות היסטורית בת אלפיים שנה ומעמידה מחדש על בסיסה הרחב. אכן, הבוקר אמר טדי קולק, שמן המאה ה-20 תיוותר כמעשה זוהר, חיובי והיסטורי, רק הציונות; לא הקומוניזם. לא הפצצה האטומית ולא המלחמות העולמיות. ייוותר הפלא ההיסטורי, כיצד הצליח עם קטן כן 650,000 נפש לקום ולקחת את גורלו לידיה, לגבור על אויביו, לבסס את קיומו הפיסי ולבצר לעצמו מקום במועדון האקסלוסיבי והמוכיל בעולם בתחומי המדע, החברה והאסתטיקה.

כל זה עלה בדיננו, כיוון שבמרכזו המהפכה הלאומית שלנו ניצבו אומנם אנשי חזון, אך שתי רגליים עמדו תמיד על הקרקע המוצקה של המציאות. הם ידעו תמיד לחבר את החזון עם האפשרי: לא למות כדי לכבוש את ההר, אלא להישאר בחיים ולהמשיך, גם כאשר נתגלעו מעקשים, והשיריה נשארה חקועה זמנית במעלה ההר; לא לכופף ראש ולשוב כאשר העתיד או ההווה נראו לכאורה אבודים.

השביתה הקיפה בתחילתה כ-175 סוכנויות דואר מתוך 388, אשר רק 250 מהן חברות בארגון סוכני הדואר. אך מספרן יורד מיום ליום והגיע ל-120 ב-26 למאי 1987, קרי אתמול.

רשות הדואר פועלת להקטנת הפגיעה בציבור. בצדק ציין חבר הכנסת עטשי את הבעיה של פגיעה בציבור כתוצאה מההשבתה. במיוחד במקומות קטנים שבהם אין אלטרנטיבה לשירותי הדואר. לשם צמצום הפגיעה בציבור תגברה הרשות את יחידות הדואר הסמוכות לסוכנויות השוכנות, האריכה את משך פתיחתן לציבור, שיגרה מכונות המחלקות דואר לאזורים שבהם נמנע הדבר כתוצאה מהשביתה ונקטה אמצעים מקומיים נוספים, על-פי הצורך. במסגרת פעולות אלה נפתחו סניפי הדואר של הרשות כיום שישי, 15 במאי, שהיה היום האחרון לתשלום מס ערך מוסף, מעבר לשעה הרגילה, ובמקומות מסוימים אף עד השעה 16:00.

בנסיבות אלו הודיעה רשות הדואר, כי היא לא תנהל כל משא-ומתן תחת איום של שביתה, ולא כל שכן בעיצומה של שביתה.

בכוונת רשות הדואר לפנות לכל סוכני הדואר ישירות, בהצעה לחתום על חוזה חדש המעניק תוספת שהיתה מתחייבת מכוח החוזה הקודם עם משרד התקשורת, כלומר 6% מ-1 באפריל 1987.

נוסף על כך, תעניק הרשות לכל סוכן שירצה בכך את הזכות לקבל תשלום כשעור 6% לקופת הגמל שלו, בלא תלות בחברות או באי-חברותו בארגון סוכני הדואר, בניגוד למצב הקיים, שלפיו על סוכן המבקש ליהנות מהטבה זו להיות חבר בארגון סוכני הדואר.

להערכת הרשות תחול בימים הקרובים ירידה נוספת בהיקף השביתה המצומצם, עובדה זו, כצירוף פעולותיה

היור"ר א' נחמיאס:

אנחנו עוברים לסעיף הבא: הצעה לסדר-היום מס' 5061, בנושא "מלווה מרצון למימון ה"לביא". חבר הכנסת דב בן-מאיר, בבקשה.

גרשון שפט (התחיה):

איהו שר ישיב? אצלי רשום סגן שר האוצר.

היור"ר א' נחמיאס:

אצלי רשום סגן שר האוצר. סגן שר האוצר איננו. על-פי התקנון חבר כנסת רשאי להעלות את הצעתו גם אם אין תשובת הממשלה וגם אם נציג הממשלה אינו נוכח.

דב בן-מאיר (המערך):

ידוע לנו, אני דחיתי את הצעתי מהשבוע שעבר לשבוע זה, ואינני מוכן לדחות עוד.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אמש והיום אנו עומדים בסימן פרשת פולארד; בכל הארץ וגם בכנסת סוערות הרוחות. אבל היום הוא גם יום איחוד ירושלים, בשבוע שעבר געשה הכנסת סגוב השאלה, האם תיפול ממשלת האחדות הלאומית. בת כעת ובמקביל נפתח פסטיבל ירושלים, ובו נוטלים חלק מאות אלפי איש. בתל-אביב, במזיאון תל-אביב, נפתחה

למאבק מסוכן ואומלל בין לבין עצמן על פרוטת התקציב הממשלתי. תוך הפעלת העוכדים או אמצעי לחץ אחרים.

גרשון שפט (התחיה):

איך אתה מסביר את ההתנגדות של מנהל "חדיראן" בכל כלי התקשורת ובכל המקומות האחרים?

דב בן-מאיר (המעריך):

אני לא מסכים לה. אני נגדה. אני אומר: כשם שאסור להילחם על תקציב הבריאות באמצעות השכלת הוקנים הנוקמים לרחוב ואסור להיאבק על תקציב החינוך על-ידי שיגור מיליון ילדים הביתה, כך אסור לשלוח להפגנות את עובדי המפעלים. אני נגד מלחמה של אלה באלה.

כרור לכולנו כי הגיעה עת ההתייעלות ואסור לפרוץ את תקציב המדינה. אולם אפשר גם אפשר להילחץ ולהתנדב ולעזור לתעשייה הביטחונית שלנו לעבור את תקופת ההסתגלות תוך כרי צמצום מרבי של הנוק.

משום כך אני מציע שנחליט על מלווה בסכום של 150 מיליון דולר לשנה, ובכסף הכול 750 מיליון דולר לחמש שנים, לכיסוי החסר התקציבי להשלמת ה"לביא" ולייצורו השוטף. לדעתי, אפשר יהיה להטיל מלווה כזה כמלווה חובה. תארו לכם, אם כל מי שיצא השנה לחוץ-לארץ — ו-750,000 יצאו השנה — ישלם 100 דולר כמלווה ל"לביא", הרי לפנינו 75 מיליון דולר. אם כל מי שקונה מכונית חדשה או ישנה ישלם 250 דולר, הרי לפנינו 15 מיליון דולר מ-60,000 מכוניות: שלא לדבר על היטלים קטנים יותר על רוכשי מקדורים, תנורי מיקרוגל וכדומה, ושלא לדבר על חסלום משמעותי של רוכשי דירות בשטח של 120 מ"ר ומעלה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אתה מדבר על מלווה חובה?

דב בן-מאיר (המעריך):

כן. אני הייתי בעד מלווה חובה: אסביר מרוע אני מציע מלווה מרצון, אבל לא הייתי מתנגד למלווה חובה, כי עם ישראל טובע כים של צריכה פרטית שעלתה אשתדק כ-12%.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
זהו הדבר החשוב ביותר שצריך לעשות?

דב בן-מאיר (המעריך):
לפי דעתי כן.

אוי לאותה ברשה, ידו של אותו ציבור הצרכנים אינה משגת לרכוש מחט לבית-חולים, מחברת לבית-ספר או ציוד מלחמה חיוני לצה"ל. הרי בשנות ה-50 ישבו מיליון אנשים במחנות עולים, והיה לנו כסף לבנות את המוביל הארצי. לבנות שלושה נמלים ושני כורים אטומיים. היום אין לנו כסף לשום דבר.

יעקב ז'אק אמיר (המעריך):
אז היו אנשי חזון.

דב בן-מאיר (המעריך):
זה מה שאני רוצה להחזיר היום.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
אז לא עשו התנחלויות.

שבת וייס (המעריך):
עשו משילומים מגרמניה.

והעיקר — מעולם לא נבהלנו ולא נרתענו מהמפוכחים, מהמבוינים, מהחכמים שידעו ויודעים תמיד טוב יותר, שאין סיכוי להקמת מדינה של יהודים במזרח התיכון; שלא כדאי להקים מדינה כזאת; שהמדינה מאוכזת וצריך לעזוב; שהחכם בעת ההיא ישמור נפשו וייסע לאמריקה.

כך היה כאשר צחקו האגרנומים לשלמה לכיא, כשהחל לנטוע אשכוליות בעמק-חרוד; כאשר הוחל בהקמת יישובי חומה ומגדל; כאשר בן-גוריון העז להכריז על הקמת המדינה; כאשר שמעון פרס נאלץ לערוך מגביות פרטיות כדי להשלים את הכור האטומי בדימונה; וכך גם עכשיו, כאשר מטוס ה"לביא" כבר מונח על האוכניים, וכל הספקנים, קטני האמונה, המפוכחים בעלי החשבון, הצניקנים והאינטרסנטים גותנים עליו בקולם.

אדוני היושב-ראש, מעבר לתחשיבים של כדאיות, לעומס הכספי ולחלופות הקרצות, עומדות לפנינו כמה שאלות תהומיות, שעליהן צריך לענות ובהן צריך להכריע: שאלה ראשונה — האם תוכל ישראל להישען לאורך זמן ולנוכח נסיכות פוליטיות משתנות בעולם ובארצות-הברית על אספקה סדירה של מטוסי מלחמה המצוידים באמצעי האלקטרוניקה החדשים והמובילים? שכן, כל פיגור של ארבע-חמש שנים בקצב הפיתוח ובעוצמת המחקר המדעי ישאיר את ישראל במצב של שוויון עם שכנותיה, שוויון שפירושו מפלה צבאית, חלילה, במלחמה הבאה.

שאלה שנייה — התוכל התעשייה הישראלית המתוחכמת להחזיק מעמד בלא פיתוחים עצמאיים משלה כמו ה"לביא", נוכח ניסיונותיה של התעשייה המקבילה בארצות-הברית להצמיח את הגידול המרשים, והמסוכן לטעמיה, של התעשייה שלנו? ראו מה הם עשו ל"סולתם" ולמרגמות שלו כאשר ניסה להתחרות בהם בארצות-הברית? הרי מרגמות אינן "לביא", ובכל זאת.

שאלה שלישית — האומנם נגזר עלינו-התלחץ הצמצום של הפיתוח הטכנולוגי שלנו, שחייב להביא את מומחינו ומדענינו למצב של חוסר תעסוקה, מצב שיביא אותם להגר מהארץ ולהילקט באותן תעשיות אמריקניות המתחרות בנו עכשיו בשצף קצף? המעשה הזה הרי יביא אותנו לקנות לאחר מכן אותם מוצרים שמומחים אלה מייצרים עכשיו בשבילנו כתוצרת כחול-לבן, ובזול, מארצות-הברית, כדולרים, ביזקר, ותוך חלות טכנולוגית מעמיקה והולכת במעצמה זו.

זאת ועוד, מתברר שהצבא ומערכת הביטחון לא טרחו בעבר יתר על המידה להעמיד אותנו, הפוליטיקאים, על מה שחלק מהם חשב כטעות בכל הנוגע ל"לביא". מתי התעוררו? כאשר הוחל בצמצום תקציבים, כאשר הסתבר לפתע לממסד הצבאי, שלא יהיה אפשר להתקדם כל הזמן ולכל הכיוונים, וכי יש להכין סדר עדיפויות. הצבא ומערכת הביטחון לא דאגו עד כה להגביר את הלחץ לגבי המחיר ולהכניס את עקרון התחרות התמחירית אל התעשיות הצבאיות שלנו. אלה למדו לחיות בגן-עדן של "קוסט-פלוס", עכשיו, כאשר הגיע עת הידוק התגורה, נמצאים כולם במצב קשה ביותר של הסתגלות למצב החדש. מצב חדש זה פירושו מציאת שוקי יצוא נוספים, מעבר לייצור חלקי של מוצרים אזרחיים, להתייעלות ולהורדת כל השומן.

את כל זה יש לדרוש מכולם ללא פשרות, גם מיצרני ה"לביא", אולם אסור בשום אופן לשפוך את התינוק עם המים, כשם שאסור גם להכניס את התעשיות הביטחוניות השונות

יתגייס וייענה לאתגר, שכן הוא הרבה יותר טוב מהאשראי שנותנים לו מנהיגיו.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת דב בן-מאיר. חבר הכנסת דב בן-מאיר, אני מבקש לשאול, ותואל בטובך להשיב לי: האם היה בינך לבין סגן שר האוצר הסכם כלשהו, או שהכול פתוח?

דב בן-מאיר (המערך):

הוא אמר שהוא יענה בשבוע שלאחר השבוע הבא ויציג להעביר את הנושא לדיון בוועדה.

שבח וייס (המערך):

זה מה שאני עומד לעשות.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מציע להוריד.

היו"ר א' נחמיאס:

מאחר שהיה הסכם בין המציע לבין סגן שר האוצר, אנחנו נעצרים כאן, אנחנו לא יכולים להתקדם הלאה.

שבח וייס (המערך):

אניאפשר להציע להעביר את הנושא לוועדה?

היו"ר א' נחמיאס:

הכול אפשרי, אבל לאחר דברי תשובה של סגן השר. אלמלא היה הסכם בין שני הגינטלמנים, היה הכול פתוח לפנינו, כי אין חובה לשמוע תשובה של סגן השר. אבל מאחר שהיה ביניהם הסכם גינטלמני, חברי, אנחנו לא יכולים לעשות דבר.

יד. הצעת חוק חיילים משוחררים (תיקון — הנחה בשכר לימוד), התשמ"ז — 1987 (הצעת חבר הכנסת ד' שילנסקי)

אני אומר גלויות: חשבתי לעשות אותו דבר גם הפעם, כי אני יודע שכאופן רגיל, כשאני מדבר על חוק חיילים משוחררים — וכבר דיברתי פעמים רבות מעל במה זו על חיילים משוחררים — אין היענות. אמרתי לעצמי: ערב בחירות אני אפעל.

את החוק המוצע הנחתי על שולחן הכנסת, כפי שתראו בחוברת הכחולה, ב'9 במרס 1987.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אני רוצה להביא לידיעתך, שגם אני הגשתי הצעה בנושא זה, מהפכנית יותר, אבל, לצערי הרב, ביקשו הנהלת המערך וסיעת הליכוד שלא אניח אותה על שולחן הכנסת אלא אחכה עד החלטת הקואליציה. לפיכך, לפחות רעיונית אני תומך בהצעתך, ואני מקווה שגם אני אוכל להעלות את הצעתי אחרי שתאושר.

דב שילנסקי (הליכוד):

היושב-ראש מעיר לי שהשעון רץ ואני עדיין לא התחלתי לדבר.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אנחנו כל כך מעטים פה, לא נורא אם נחליף דעות.

דב שילנסקי (הליכוד):

נכון, אפשר לדבר פה בצורה קולגיאלית, זה כמו במשפחה.

דב בן-מאיר (המערך):

גם את השילומים אפשר היה להפנות רק לצריכה ואפשר היה להפנות לדברים אחרים. השאלה היא מי אומר מה לעשות.

אני יודע עד כמה יבטלו החכמים בעיניהם את ההצעה, ילעגו לה מלמעלה למטה. כל אלה מזכירים לי את הציניקנים שלעגו לאמי האלמנה, כאשר תרמה את טבעת הנישואין שלה "כופר היישוב" בשנות ה-30; את חברי לבחירות הבגרות שלעגו לי כשהתגייסתי עם חברי לפלמ"ח, בעוד הם נוסעים לברקליי להמשיך בלימודיהם; את אלה שדרשו עליה סלקטיבית לארץ בשנות ה-50 ואת יורשיהם, הממשיכים היום למרוד בעיני ציניקנים כל חזון חדש של חשמול הנגב, של תעלת הימים, של רכבת לאלית — כאילו חידוש עצמאותו של עם ישראל באוצר זה מפעל כלכלי אשר צריך להימדד תמיד במאזנים של רווח והפסד כלכלי.

אני מבקש מהכנסת לאשר העברת הצעתי לדיון מעמיק בוועדת הכספים.

היו"ר א' נחמיאס:

אדוני סגן יושב-ראש הכנסת, אתה יכול לבקש דיון במליאה.

דב בן-מאיר (המערך):

סליחה. אני מבקש מהכנסת לאשר דיון בהצעת. הטוב ביותר היה אילו אישרה הכנסת, באישורו של שר האוצר, הטלת מלווה חובה למשך חמש שנים, כסכום של 150 מיליון דולר לשנה, להשלמת החסר למימון ה"לכיא"; ולא, אני מבקש שהכנסת תאשר הנפקת מלווה מרצון. אני בטוח שעם ישראל

היו"ר א' נחמיאס:

אנחנו עוברים לסעיף הבא: הצעת חוק חיילים משוחררים (תיקון — הנחה בשכר לימוד), מס' ח"ע. חבר הכנסת דב שילנסקי, בבקשה.

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אניני רוצה לדבר על החוק הזה מן התב. אני רוצה לדבר בנושא זה אל החברים הנמצאים פה מלב אל לב.

שבח וייס (המערך):

האם הממשלה כבר ויתרה על הרעיון של שכר לימוד שונה?

דב שילנסקי (הליכוד):

כפי שאתה רואה, אין פה מי שיענה מטעם הממשלה. אני לא מכחיש. היו אלי פניות שאוותר על השמעת הטיועונים שלי במסגרת הצעת החוק הזאת. אני מצטער, לא נענית לפניות.

בנושא הזה של חיילים משוחררים אני לא רואה נושא מפלגתי. הוא איננו נושא הקשור עם X או Y בממשלה. על חוקי חיילים משוחררים לחמתי בכנסת הקודמת, וכולכם יודעים זאת. נתקלתי בהתנגדות. עשיתי מעשה, אמרו שהוא לא יפה, הנחתי את חוק חיילים משוחררים על שולחן הכנסת הקודמת ערב הבחירות, וקרה בדיוק מה שצפיתי: כל חלקי הבית התחרו זה בזה — מי תומך יותר בחוק הזה.

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, עם חבר הכנסת שבח וייס יש לי כמה שטחים מאוד ביתיים. הוא עושה לי שירות חברי ועובר לספסלי הליכוד. אבל, עכשיו גמרתי לדבר אל הצד שחבר הכנסת שבח וייס יושב על ספסליו, ואני פונה אל הצד שלכם: איך המערך יכול להתנגד להצעת החוק שלי? הרי אתם אמרתם שההחלטה היא לגיטימית אלא שהיא הועברה בצורה לא יפה ולא נכונה. הנה, הצעת החוק שלי הובאה בצורה יפה ונכונה במרס, ואין כל סיבה, לא לצד זה של הבית ולא לצד זה של הבית, להתנגד לה.

לכן, אני מבקש מכל חלקי הבית — ולא ארחיב בנימוקים ולא אאריך בנאום, כי אלה שקובעים אינם פה, אני מדבר אל חברי הכנסת, ואני פונה בעיקר אל אנשי המערך — קבלו את הצעת החוק שלי. את כל המאבקים שלי למען החייל המשוחרר ניהלתי לא במסגרת מפלגתית אלא במסגרת על-מפלגתית. גם המאבק שלי בנושא זה הוא על רקע כללי לאומי. בואו אפוא כל חלקי הבית, נחטלה מעל חילוקי דעות קטנים ונעשה למען החייל המשוחרר.

הרשה לי, אדוני היושב-ראש, לומר עוד שני משפטים: א. כמה אנחנו מציעים — כבר אמרתי זאת הרבה פעמים, ואחזור על כך גם היום — כמה אנו מציעים ליורדים שחוזרים? למה לא נציע זאת לבחור הצעיר שנאמנותו למדינה היא עד חוס ועד אין סוף? למה נציע זאת למי שירד ונגיד לו: נאמנותך למדינה, נניח, היה בה איזה פגם, וברגע של חולשה ירדת מהמדינה, בוא ניתן לך הכול? קודם כול ניתן למי שנאמנותם למדינה היא מוחלטת. למה להגיד לו: רד לאמריקה, אחר כך ניתן לך? בואו נגיד לו זאת לפני שהוא יורד לאמריקה.

נקודה שנייה — מה אני מציע, על מה אני לוחם, מה אני מבקש פה למען החייל המשוחרר? הרבה? מבחינת תקציב המדינה הרי זה לא כלום. אני מבקש חייו, בסך-הכול חייו. הבה ניתן לבנים הטובים ביותר שלנו את החייון הזה.

אני מבקש מכל חלקי הבית לתמוך בהצעת החוק שלי. תודה רבה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת שילנסקי. הצעה אחרת לחבר הכנסת שבח וייס.

דב שילנסקי (הליכוד):

הוא אינו יכול להציע הצעה אחרת, זו הצעת חוק.

היו"ר א' נחמיאס:

הוא יכול להציע.

שבח וייס (המערך):

הצעת חוק בקריאה שרומית היא הצעה לסדר-היום.

היו"ר א' נחמיאס:

בוודאי, בבקשה, חבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש: חברי הכנסת, אני מזדהה עם רוב הדברים שאמר חבר הכנסת דב שילנסקי בדבר זכותם של משרתי צה"ל לסדרה שלמה של — אני לא אקרא לזה הטבות אלא זכויות מקנות גלויות, אשר נותנות ביטוי לעובדה שבמשך שלוש שנים, או שנתיים, משך שירות הנשים, הם משרתים בצבא, ואחר כך הם משרתים במילואים ככוננות מלאה, ובעת מלחמה אין חשבון של חודשי מילואים. אין ספק שהם, על-פי דין, ואין בכך שום אפליה, זכאים לסדרה של

ובכן, ידידי, עם כל הכבוד, אני מעריך את הצעתך, אך יש הבדל מסוים. אתה העלית את הצעת החוק שלך אחרי שקמה פה השעוררייה: זה לא שולל את הצעת החוק שלך, והיא טובה. אני הנחתי את הצעתי קודם לכן. למה אני מרגיש זאת? כי הרי אומרים שהחלטת הממשלה היא גזענית. אני רוצה להראות. שבלא כל הוויכוח הזה העליתי את הצעתי, הנחתי אותה במסגרת פעולות למען חיילים משוחררים, כי אני מאמין שאין בזה כל אפליה גזעית. זה חל על יהודי שלא הולך לצבא ועל לא-יהודי שלא הולך לצבא.

איפה יש כאן צדק? בכלל. בכל הקשור באוניברסיטאות יש אפליה של החייל המשוחרר. אביא לך את הדוגמה של הבנות, לא הערביות — היהודיות. בת יהודייה שאינה משרתת בצבא, נוגשת לבחינות כניסה באוניברסיטה תיכף אחרי סיום התיכון, כאשר חומר הלימודים עדיין טרי בראשה. עמה מתחרה — אם מספר המקומות מצומצם — מי ששירת שלוש שנים בצה"ל, והוא פרופסור לכל הגיבלאות ביהודה, בשומרון, בלבנון. יודע היטב את כל חלקי התותח, אבל שלוש שנות הגיבלאות השכיחו ממנו את החומר היסודי והבסיסי שלמד בתיכון, את החומר של בחינות הבגרות. איך הוא יכול לעמוד מול אותה בחורה, שאתמול סיימה את בחינות הבגרות? הוא מופלה לרעה. אני מביא רק דוגמה אחת מני רבות. לכן, כשטח ההשכלה התיכונית אנחנו צריכים עוד לתקן הרבה עיוותים המפלים לרעה את החייל המשוחרר. אין בזה כל אפליה לרעה מטעמי עדה, מוצא, דת או גזע.

שבח וייס (המערך):

או מין.

דב שילנסקי (הליכוד):

או מין.

רבותי, אני רוצה להגיד עוד: איך הממשלה יכולה להתנגד להצעת החוק שלי? כיוון שהממשלה איננה יכולה להתנגד להצעת חוק זו שלי, העליתי אותה עכשיו, אפילו שחשבתי, כפי שאמרתי לכם גלויות, להעלות אותה ערב הבחירות. כאשר אדם כואב כלבו, מחניק צעקה בקרבו, כל דרך חוקית היא לגיטימית, וחשבתי להביא הצעת חוק זו ערב הבחירות. אבל, כפי שאמרתי, ביקשתי להביא אותה השבוע, שהרי מה אמרה הממשלה? היא אמרה: 1,500 — ואני מעגל את הסכומים — באופן כללי, למי שלא שירת בצבא, ו-1,000 למי ששירת בצבא. הממשלה החליטה החלטה מרחיקה לכת לעומת הצעתי, כי אני כתבתי בהצעת החוק שלי הנחה של 25% לחייל משוחרר, והממשלה החליטה על 30%. אני מסכים ל-30%. מצד, לגבי חייל משוחרר הייתי מסכים גם ל-50%. אם כך, איך הממשלה יכולה היום — ואני פונה גם אל אנשי המערך, אבל קודם אדבר אל אנשי הליכוד בממשלה: איך אתם יכולים להתנגד להצעה שלי? הרי אתם עצמכם הסכמתם בהחלטה שלכם על הנחה של 30% לחיילים משוחררים, ובהחלטה זו תמכו כל שרי הליכוד. איך אתם, שרי הליכוד, יכולים להתנגד להצעתי?

שבח וייס (המערך):

אתה פונה אל ספסלי המערך ומדבר אל חברי הליכוד.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני מדבר אל חברי ואל עצמי, אתה צודק.

היו"ר א' נחמיאס:

אין אף אחד על ספסלי הליכוד. חוק מחבר הכנסת דב שילנסקי אין שום נציג של הליכוד. ממשך לדבר אל אנשי המערך, לא אל ספסלים ריקים.

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אינני תמים דעים עם חברי, כי אם אכניס חמישה דברים — בוודאי אף אחד לא יתקבל. לכן בואו נגמור דבר אחד.

שנית, אני רוצה להגיד לכם בהגינות, שאני חש שעם הציבור שיושב כאן אני יכול להעביר את ההצעה — — —

היור"ר א' נחמיאס:

אני מציע לאדוני שישכח לי אם הוא נענה לפנייתו של חבר הכנסת שבח רייס.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני רוצה להגיד עוד שני משפטים. אני חש שאני יכול היום להעביר את זה, אבל הממשלה הציבה בפני תנאי: או שמגישים רוב כדי להוריד את ההצעה, או שאני אסכים לכן שהחשוכה עליה תהיה בשבוע הבא. מאחר שחששתי שיורידו את ההצעה, הסכמתי לתשובה בשבוע הבא, בתקווה שכל אלה שיושבים פה יתמכו בהצעה בשבוע הבא.

יעקב זיאק אמיר (המערך):

כעוד שבועיים, לא בשבוע הבא.

היור"ר א' נחמיאס:

לא קיבלתי תשובה, חבר הכנסת שילנסקי.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני מסכים לדחייה, משתי הסיבות.

היור"ר א' נחמיאס:

בסדר. ובכן חבר הכנסת שילנסקי מסכים לדחייה. אם כן, ההצבעה על הצעת החוק תידחה. היושב-ראש יקבע את מועד ההצבעה.

טו. הצעות לסדר-היום

עתיד יכולי החיטה בארץ

שמיטה, את היבולים; ואגב כך הם רוצים לכפות את רצונם על כל העם בישראל.

כל היקפה של האוכלוסייה החרדית, אדוני היושב-ראש, הוא פחות מ-5% מכלל האוכלוסייה, והיא מבקשת לכפות את רצונה על 95% מהציבור הישראלי ולעוות את רצונו. עובדה היא שהקורבנות הראשונים של החלטת הבר"ץ הם טחנות הקמח והמאפיות, ומתוך 40 מאפיות יש כמה, ודווקא מן הגדולות, בידי הקיבוצים. בידי הקיבוצים יש גם כמה טחנות קמח. וגם אלה נכנעים לעת עתה לכפייה ולאיומי הבר"ץ וחוששים לקלוט את החיטה הישראלית. חיטה מן הגויים — כן: חיטה של יהודים מארץ-ישראל — לא.

לנו, אדוני היושב-ראש, אין כל טענה לאורחותיהם, הלהיכויותיהם ולאמונותיהם של החרדים. אנו מכבדים את רצונו של כל אורח במדינה לקיים את אמונתו. אנו קובעים כי זכותם של החרדים שלא לטעום השנה אפילו פרי אחד מפריה של הארץ הזאת, זכותם לייבא קמח רק מן הגויים, זכותם לטפל בקמח זה ולאפות ממנו ככל העולה על רוחם וככל שיאבדו ליהנות ולשכנע ממנו. מה שאין להם זכות לעשות הוא לכופף את זכותנו להחליט בעצמנו על צרכינו, דרכינו ואורחותינו. וזה בדיוק מה שהם עושים בפרשת החיטה והשמיטה.

אני מבקש לכוא חשבון גם כיהודי אל יהודים. והלוא טעמיה של השמיטה מקורם היה הרומני, סוציאלי ורציונלי. לא

זכויות הנובעות מכך. אני גם אינני רואה בכך שום אפליה. יש פה הבחנה, על-פי תורה משפטית שלמה שפיתח בזמנו הפרופסור משה זילברג, סגן נשיא בית-המשפט העליון. בעניינים אלה אנו צריכים לעשות הבדל בין הבחנה ובין אפליה, מה שלא היה בהחלטת הממשלה לפני שבועיים. שעל-פניה ועל-פרשנותה היתה בה אפליה.

אולם, נדמה לי, שאנחנו, כבית-מחוקקים — מה שהגנו לעתים, אנו בעיקר בית-נבחרים ולא בית-מחוקקים — חייבים מאוד להיזהר ביוזמות חקיקה פרטיות, של חברי הכנסת. הנוגעות נגיעה ממשית בשיקולים שהם גם פיסקליים והן נמנות עם חקיקה הרודפת אחרי החדשות, וזה מין נוסחה שבה מנסים להפוך הצהרות חוק להצעות חוק ולחוק. הדבר גורם — אם זה מצליח — לחקיקה בלתי-מסודרת. זה נושא שצריך הסדרה רחבה, וחבר הכנסת דב שילנסקי עצמו הוא האיש שהציע לפני יותר משנתיים מסגרת של הסדרה רחבה. ויש תוכניות כעניין זה — יש תוכנית של הפרופסור אסף רזין, שמציעה מסגרת שלא תהיה בה אפליה, אלא סיוע רחב ומקיף, מסודר ומבוקר, למשרתים בשירות חובה.

על כן, רק מסיבה זו הייתי ממליץ מאוד, שחבר הכנסת שילנסקי יתן את הצעתו זו וישלב אותה במסגרת הרבה יותר רחבה, כוללת, מקפת, לא מקרית, מתואמת במקרה זה עם מוסדות הממשלה, ולי אין ספק שהבית כולו יתמוך בהצעה כזאת. זו הסיבה שאני מבקש, אם מותר לי לבקש ממנו, שלא יערוך עכשיו הצבעה. אם לא — אני מבקש לא לתמוך בה.

היור"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת שבח רייס. חבר הכנסת דב שילנסקי, האם אתה נענה לפנייתו של חבר הכנסת רייס?

היור"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא: הצעות לסדר-היום מס' 5640, 5643, 5677, 5686, בנושא "עתיד יכולי החיטה בארץ". מאת חברי הכנסת רן כהן, אלעזר גרנות, גרשון שפט, ויצחק ארצי. רשות הדיבור לראשון הנואמים — חבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, חברות וחברי הכנסת, לא יאומן כי יסופר, כי בעוד הטבע, האקלים והחקלאים זיכו אותנו השנה ביבולים יוצאים מן הכלל, קמו על החיטה הישראלית רבני "בית-הדין לצדק" של העדה החרדית והם תובעים להופכה משנה ברובה לשנה מקוללת, משנת רווח ורווחה לשנת הפסד ופגע רע, משנת אור לשנת חושך.

טענתם היא, כי הם עושים זאת בשם האמונה ובשם האלוהים, אשר כיך אותנו ביבולים העולים כמעט פי שלושה על יכולי השנה הקודמת. יכולים שלא היו לנו, ככל הנראה, ב-20 השנים האחרונות כמותם בכמות ובאיכות.

ועתה של אנשי הבר"ץ להשחית קרוב ל-300,000 טונות חיטה — ועוד משוכחת מאין כמוה, גרעינים יפים, מלאים וטובים — באה להם בשל שנת השמיטה שבה אנו שרויים ומתוך רצונם להילחם ברכנות הראשית, שהכשירה, כמדי שנת

הי"ד א' נחמיאס:

או תגיד להפיל. למה "להשמיט"?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מקבל כרצון את הפירוש של היושב-ראש. אבל בשנת שמיטה אומרים להשמיט.

הי"ד א' נחמיאס:

זה לא פירוש של היושב-ראש; זה תיקון. אני מבקש לתקן אותך, אם אתה רוצה. מצדי אל תאמר כלום. אבל לא להשמיט, באמת.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אמרתי שאני מקבל זאת. אדוני היושב-ראש. הלא אנחנו עוסקים בפסוקים, ואמרתי שאני מקבל את הגדרתך.

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להתריע על הסכנה של הידרדרות לחברה מפגרת ונחותה. כבר היום מטפלים במכרז מכירה לארצות-הבדית, ובתוך ימים ספורים לא יהיה לאן להוביל את החיטה מן השרות. מדי יום נקצרים בין 5,000 ל-6,000 טונות חיטה, ובעלי הטחנות והמאפיות מסרבים, מפאת הפחד מן הבר"ץ, לאסוף את החיטה במחסניהם, וחלקה כבר מתקלקל בשדות או בדרכי מן השרות. בתוך ימים אחדים הנוק יהיה נורא ואיום.

אני תובע מן המאפיות והטחנות, במיוחד מאלה של הקיבוצים, לא להיכנע לתכתיב החרדי הזה, ולגלות אומץ לב וכוח עמידה מול הניסיון לכופף אותם ואותנו. אני תובע מהממשלה להפסיק את המחול המנוחך והמשפיל הזה, להחליט מייד אילו מאפיות יאפו למען העדה החרדית, ולגונן על כל שאר המאפיות, שיקבלו את החיטה הישראלית, ישלחו אותה ויאפו ממנה. אני תובע מראשי הציבור החרדי לנטוש את הפירושים האפלים והפולחניים המפגרים ולחדול מפגיעה בדמותה האמיתית של היהדות. תודה רבה.

הי"ד א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת רן כהן. באותו נושא — אני מזמין את חבר הכנסת גרשון שפט.

גרשון שפט (התחיה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לכאורה אנו דנים כאן על עתיד יכולי החיטה בארץ ועל הנוקשים הכבדים הנגרמים, או העלולים להיגרם לחקלאים, כאשר אין הם יכולים לאכסן ולשווק את יכולי החיטה אשר, ברוך השם, היו טובים השנה. 260,000 טונות חיטה, רובם בנגב, במחיר של כ-200 דולר לטונה — זה לא עניין קטן. מדובר בנוקשים של מאות מיליוני דולרים.

אבל, אני רוצה להתייחס לעניין העקרוני ולא רק לצד הכלכלי. קיים הסדר בין הרבנות הראשית לישראל לבין משרד התעשייה והמסחר ומשרד החקלאות על דרכי שיווק וטחינה של חיטה בשנת שמיטה זו, כפי שהיה קיים בשנות שמיטה קודמות. הסדר זה קובע מספר מסוים של טחנות העובדות רק בטיחנת חיטה מיובאת, ואשר מספקות לחם. לציבור הרתי-החרדי, אשר איננו מסתפק בפסיקת הרבנות הראשית ואיננו מקבל את מרותה ואת כל פסקי ההלכה שרבוני מוציאים.

לראובנו. בשעה זו מופעל לחץ כבד על טחנות ומאפיות שלא לקבל חיטה מקומית ולייבא חיטה מתוך-לארץ. כשאני אומר לחץ, הכוונה לאי-נתינת הכשר על-ידי בית-דין צדק של העדה החרדית, אשר תודר — ומכך אני מזהיר — לתחומים

היה מחזור זרעים בעיבוד האדמה, וקבעו ש"השביעית תשמיטה ואכלו אבינו עמך". ביקשו להחזיר לתודעה כי האדמה לא נוצרה בידי האדם ולא תהיה כבעלותו הפרטית לנצח. ביקשו להעניק לאבינו העם אחת לשבע שנים אפשרות לאכול משדהו של החקלאי חינם אין כסף, ועוד הרחיבו את רעיון השמיטה לביטול העבדות ולשמיטת חובות. במקור, היה בית-הדין שוכר פועלים לקטוף, לקצור ולבצור, והיה אוסף את היבולים בשנת שמיטה מן השדות ומאחסן אותם ב"אוצר בית-הדין" כדי לחלקם בין העניים לבין העשירים, שלא לפי עושרם ועוניים, אלא לפי מספר הנפשות בבתיהם. הלא כל אלה הם רעיונות נשגבים ונפלאים של עמנו, שהיהדות התברכה בהם. כיצד הגענו לשפל הזה בעת הזאת, עד שאין שומטים חובות אלא בתוככי קבוצות קטנות, ואפילו לעניים ביותר אין שומטים חובות בחברה הישראלית כולה? ואת זה לא כופין על החברה, אלא רק את שמיטת הגרענים. ואין פוסלים שעבדו כאשר הוא שעבד, ואפילו הוא נעשה כתנאים השפלים ביותר. וכל מה שנותר כיום הזה בידי רבני הבר"ץ הוא שמיטת יכולה המבוך של הארץ הזאת, כאשר הרבנות הראשית מכשירה אותו, באופן מודע ועל-פי פסיקות של גדולי הלכה. עד לאיה אכסודר אפשר להגיע? הלא התפיסות הנחשבות פרימיטיביות היו לאור גדול ביחס לפרשנויות הבר"ץ של היום, כשהוא כופה אותן עלינו, לא כשהוא מקיים אותן לגבי האוכלוסייה שמאמינה בפסיקת הבר"ץ; זו זכותה המלאה. והלא את רוחה ונשמתה של יהדות אמת, מתקרמת, צודקת והומנית עוקרים דווקא אלה המתקראים במקרה זה הפוסקים בקרב החרדים.

אדוני היושב-ראש, אני יכול לחלוק על ראשי העדה החרדית, אך כעסי אינו עליהם. כעסי הוא על ממשלת ישראל ועל בעלי טחנות הקמח והמאפיות. על הממשלה — ובמיוחד, כמובן, על השרים נסים, ושרון — שבצניעות הם מוכנים לגרום לנוק חמור, להשליך את החיטה לבעלי החיים כמספוא או לשלוח אותה לחוץ-לארץ ולהפסיד קרוב ל-30 מיליון שקלים. זה יהיה המחיר, בהפסד של 70 דולר לטונה. אוניות ישראליות יוכלו חיטה נפלאה שלנו לארצות-הבדית, ואותן אוניות יחזרו עם חיטה אמריקנית פחות טובה, שעלותה גבוהה יותר לאין שיעור. ובסך הכול זה יעלה 30 מיליון שקלים. שהמדינה תצטרך לשלם. אנב, לא החקלאי ישלם את זה. המחיר לחקלאי מובטח, והוא יהיה השנה, כפי הנראה, קרוב ל-193 דולר לטונה חיטה.

לאיזו דרגת שפל צריכה להגיע ממשלה וצריכה להגיע מדינה כדי לשלוח 300,000 טונות חיטה טובה לארצות-הבדית במחיר זול ולייבא במקומם 300,000 טונות, נוסף על אלה שאנו קונים מדי שנה, חיטה פחות טובה, במחיר יקר יותר, ועוד להוסיף ולשלם הובלה, ביטוח, נזקים ועוד?

השרים נסים ושרון "מפלרטטים" עם ראשי העדה החרדית ורוקמים עמם "שירקס" פוליטי ונוטים להיכנע לדרישותיהם רק משום רצונם להבטיח הסכם עמם על-מנת שיישארו בגוש הליכוד, במחיר הכפפת רצונו של רוב הציבור בישראל, ובכך נפגעו את הפלת הממשלה הזאת, שכבר מזמן היתה צריכה לנפוח את נשמתה. במקום להשמיט היום את החיטה במדינת ישראל, צריך היה להשמיט את הממשלה-הזאת עצמה.

הי"ד א' נחמיאס:
להשמיט?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
להשמיט זה להפיל את הממשלה.

יצחק ארצי (המערץ):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, היום, בשעה מאוחרת זו, יקרה כאן כנראה גם גדול ויתברר שאני, הרחוק ח"ק פרסה מתפיסותיו של קודמי, חבר הכנסת גרשון שפט, אהיה תמים דעים אתו בהרבה קורות שהוא העלה בסוגיה הטרגיקומית הזאת, סוגיית הסכנה של שחתת החיטה במדינת ישראל.

נחרדתי כאשר ביקרתי בסוף השבוע בקיבוץ עין השלושה בנגב הצפוני ונודע לי על אבסורד חדש המאפיין היום את מדינת ישראל. קרה השנה "אסון" — לאחר שלוש שנות בצורת היתה השנה הזאת שנה של גשמי ברכה בשדות הנגב והם הניבו יכולים גדולים של חיטה. בכל מדינה גורמלית היו שמחים על מפנה כזה, אך רצה הגורל שזוהי שנת שפע אבל גם שנת שמיטה. התוצאה היא מחלוקת מסביב לגורל היבול — האם מותר לטחון את הגרעינים לקמח? החוגים החרדיים טוענים: לא, אין להאכיל את המדינה בשנת שמיטה בלחם שנאפה מקמח של חיטה יהודית, אלא צריך בשנה כזאת להאכיל את מדינת ישראל אך ורק בלחם שנאפה מקמח של גויים.

ברצוני לציין שזו אינה דעתם של כל החוגים הדתיים. יש יהודים דתיים המתחשבים בסידור שהחליטה עליה הרבנות. על סף השנה החדשה מכרה הרבנות את האדמה לנוכרים, מכר פיקטיבי, בדומה למכירת חמץ. כתוצאה ממכר זה גדלה החיטה כאילו בשדות נוכרים ולכן מותר להשתמש בה.

לא כן החוגים החרדיים הקיצוניים, החוגים שסביב הגוף הנקרא בד"ץ — בית דין צדק.

מה שמפליא הוא, שמיעוט זה הצליח לגרום לכך שמשרד התעשייה והמסחר הורה לטחנות הקמח לעצור את גלגליהן ואין טוחנים את החיטה מיבול השנה. התוצאה המידית היא, שבעיצומו של הקציר נוצר מחסור במקומות אחסנה לחיטה, מצטברות כמויות, האסמים מלאים, ובעוד שבועיים לא יהיו מקומות אחסון. בלתי ברירה יוקמו מצבורי חיטה בשדות, ישפכו שם את החיטה, והיא צפויה לקלקל.

בארץ אנו מגדלים חיטה בשטח של 60,000 דונם, והיבול הצפוי השנה הוא 250,000 טונות. בשלב זה מעריכים שלא יימצא מקום אחסון ל-50,000 טונות חיטה. ואני שואל: האם אפשר לקיים מדינה על יסודות כאלה? שנים על גבי שנים נדרשו עד שהחקלאי שלנו הפך לחקלאי אמיתי. בזיעת אפיו הוא מייצר את הלחם שלנו. והנה בא חוג מצומצם של אנשים, שאינם מסוגלים אלא להכביר, ותוקעים מקלות בגלגלים. עמל של אלפים עומד לרדת לטמיון. זה מצב מעוות שלא היה דוגמתו לא בארץ ולא בעולם, ובמצב כזה צעות גם הצעות מעוותות: למכור קרח לאסקימואים, להיניח למכור חיטה לגויים בוול ולקנות בחזרה את החיטה ביוקר. ומי ישלם? שולמן ישלם. חשם הממשלה העשירה של ישראל, המשופעת בכספים, אותה ממשלה אשר בגלל כמה מיליונים מזעזעת את מערכת ההשכלה הגבוהה, את מערכת הבריאות ועוד.

בהמשך למה שקרה עכשיו. לא אתפלא אם משהו יציע להפסיק אחת לשבע שנים את גידול החיטה ולהשביח כליל את כל הייצור החקלאי, או למכור רק לגויים והיהודים יקנו אצל הגויים.

אני קורא לאותם חוגים ולא לה התומכים בהם: מספיק, סלקו יריכם מתחתם זה. אין לכם חלק ונחלה בחקלאות מסוג זה. אל תכתובו לאחרים. עד עכשיו לחמם בעניין החזיר, המצות, חילול שבת כפרהסיה. מה שאתם עושים עכשיו גרוע אפילו מהנושא של איסור טיסות "אל על" בשבת. חוגים שאין

רבים יותר ויותר, וממילא מחליש את כוחה של הרבנות הראשית. עד כדי כך שהממשלה — וחשמועו היטב — היתה מוכנה בשלב מסוים למכור את החיטה שלנו ולייבא חיטה מתוך ילארץ. אני מקווה שההסדר הזה, שמישהו חשב עליו, לא יצא לפועל, מפני שזו לא מטרת השמיטה כפי שאנחנו מכירים אותה מן התורה. מפי חכמינו ז"ל ומכל הדינים שהיו קשורים בה. ודאי וודאי שלא לרבר הזה התכוונו.

הסילוף של רעיון השמיטה ושל כל הכרוך בו הוא אחד הדברים המרכזיים שעל מוסדות הממשלה, בתיאום עם הרבנות הראשית, לתקן ולמנוע. יש לדחות בתוקף כל לחץ וכל אפשרות כלשהי שגורמים מגורמים שונים ייכנעו לתכתיבים מסוג זה. הרבנות הראשית היא הגורם הממלכתי היחיד אשר לו הסמכות בשטח הדתי בעניינים הקובעים לגבי כל המדינה. יש חוגים שיכולים לעשות את שלהם בציבור שלהם, אבל, לגבי המדינה כמדינה יש לנו רק סמכות אחת. אני שמח שבעניין זה הרבנות הראשית ומוסדות המדינה הולכים יד ביד, ויש ביניהם הסדר, אלא שצריך לשמור עליו.

עם זאת, אני קובע בצער, שיש טחנות ומאפיות השייכות לגורמים המתנגדים בדרך כלל לחוקים הדתיים הללו, המתקפים ומשמיצים אותם כראש חוצות, בכלי התקשורת ובכל המקומות, אבל, כשהדבר נוגע לכיס, לעניין הכלכלי שלהם, פתאום הם אומרים: מה אפשר לעשות, אנחנו נכנעים לברצ"ץ — בגלל עוד כמה כיכרות לחם שאולי יוכלו למכור בשנה זו.

יפה עשה חבר הכנסת רן כהן בפנתו אליהם, אבל אני חושב שלא צריך להסתפק בפנייה. מאפיות שלא עשו כך בשנות השמיטה הקודמות אינן יכולות עכשיו להפוך פתאום את הקערה על פיה. אני יודע שיש מאפיות קטנות שבמשך הזמן התחסלו, ועכשיו מדובר במאפיות גדולות. אבל, גם הן אינן יכולות במשך השנה לרבר נגד, וכששנת שמיטה פוגעת בהן במשהו, הן אומרות: מה אנחנו יכולים לעשות? אנחנו רוצים דווקא את ההכשר של העדה החרדית.

מבחינה מסוימת זוהי צביעות, ולא זו בלבד שאני רוצה להוקיע אותה, אלא אני חושב שהממשלה אינה צריכה להשלים אתה. על הממשלה ללחוץ על גורמים אלה כדי שלא יעשו זאת.

אני חושב שההסדרים שהממשלה עשתה, ושיש בידה לעשותם, הם הסדרים טובים, והכנסת צריכה לסמוך את ידה עליהם ולעשות הכול על-מנת שהם יתקיימו. אבל, לעומת זאת, אם יהיו תופעות של כניעה מהסיכות הכלכליות שהזכרתי קודם, אני חושב שעלינו להתנגד לכך, ולא רק להתנגד אלא גם לסמוך את ידינו על מוסדות ממשלתיים שינקטו אמצעים כלפיהם אחר כך. במשך כל השנה, ושלא יהיו תופעות כאלה בשנת שמיטה.

אני חושב שבהזדמנות זו אנחנו צריכים לחזק גם את הציבור שאינו דתי, וגם לחזק את הרבנות הראשית, המבינה את הכביה ומשתדלת לפתור אותה בצורה הנכונה. גם אם לא כולם מסכימים לכל דבר קטן, בקנה מידה ארצי אני יודע שהן חברי הכנסת והן הממשלה היו מוכנים ללכת לקראת פתרונות כאלה, וכך צריך לעשות.

היות שהבעיה עקרונית וחשובה, אנחנו צריכים לחת את דעתנו עליה ולדון על הנושא כאן במליאת הכנסת.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת גרשון שפט. רשות הדיבור לאחרון הדוברים בהצעה זו, חבר הכנסת יצחק ארצי, בבקשה.

מיוחדת של קליטת החיטים מיבול מקומי ומכירתם לטחנות הקמח, ומשם — לצרכנים הסופיים.

בשנת השמיטה הקודמת התארגנה המערכת כך שטחנות מספר טחנו חיטה מיובאת בלבד, ותוצרת זו סופקה למאפיות כרדודות, אשר סיפקו את צורכי האוכלוסייה שומרת השמיטה. שאר הטחנות והמאפיות צרכו חיטה וקמח הן מיבול מקומי והן מיבוא.

משרדנו נמצא בעיצומו של טיפול אשר יאפשר, בסופו של דבר, להגיע להסדר אזורי, שבמסגרתו ייקבעו בכל אזור כמה טחנות אשר יטחנו חיטה מייצור מקומי כמתכונת ההסדר שהיה בעבר. עם זאת אני מצייץ, שהדרישה לחיטה שאיננה כתחום חיסת שנת השמיטה גדלה, וזאת מוכרחים לכבד.

במקביל כודק משרדנו דרכים לייצוא חלקי של חיטה — איש לא חשב על ייצוא חיטה לארצות-הברית, חשבו על ייצוא חיטה למדינה באזור — בדרכים אשר לא תהיינה קשורות בהוצאה תקציבית, או שיהיו כרוכות בהוצאה תקציבית מזערית.

בעניין זה יש שתי אפשרויות, אדוני היושב-ראש. אפשרות אחת היא לרדן בנושא במליאה. אולי טוב לרדן בו במליאה, אבל ההמלצה היום אמרה, שיש להעביר את הנושא לוועדה מבחינתי אפשר לרדן בנושא במליאה. אם רוצים להעביר את הנושא לוועדה, אני מציע להעביר אותו לוועדת הכספים.

היו"ר א' נחמיאס:

אדוני, אתה צריך להגיד מה אתה רוצה.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

אני בעד העברת הנושא לוועדת הכספים.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה. חבר הכנסת ורדיגר, בבקשה.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מציע להסיר מסדר-היום את הצעתו של חבר הכנסת רן כהן בדבר דאגתו לעתידה של החקלאות בארץ ולעיתיד יכולי החיטה בארץ. איזה מין טרגדיה מתרחשת כאן במדינה, אילו בזבוזים. הלוא אנחנו איננו יודעים על בזבוזים והקיבוצים ודאי אינם יודעים מה הם בזבוזים.

דב שילנסקי (הליכוד):

חס וחלילה.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

רק ועדת הכספים יושבת על המדוכה ומתחבטת בשאלה מנין ייצאו כמה מאות מיליונים כדי לכסות על הבזבוזים. והנה, פתאום מצאתם לכם כאן בזבוזים.

משהו ומישהו מפריעים, כנראה, את מנותחו של חבר הכנסת רן כהן. הוא מטיל האשמות והשמעות על הציבור החרדי, על רבני הבד"ץ, ומוסר עובדות ונתונים לא נכונים, כפי ששמענו כאן מפי שר התעשייה והמסחר. וכאן רוצה אני לברך את השר על ההסבר היפה והמכובד שהוא נתן בנושא כל כך קדוש כמו שמירת מצוות הארץ בכלל, ושמירת שנת השמיטה, שבה אנו נתונים בשנה זו, בפרט.

ובכן, רבותי, חרם כביכול מטילים רבנים על תחנות הקמח בישראל ומאיימים כי יסירו מהן את אישורי הכשרות אם יסייעו לאפיית לחם מקמח של שנת השמיטה.

להם ולא כלום עם גידול חיטה מתערכים גם בענף הזה, ומתכבים מדיניות למשרד ממשלתי. ושיא השעורוייה הוא, שמשרד ממשלתי מכובד נכנע בשקט. זה מצב כלתי נסבל.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני שואל את שר התעשייה והמסחר: מה הניע אותך להורות לטחנות שלא לקבל את החיטה ולהיכנע ללחץ של קבוצה קטנה; הממרה אפילו את פיה של הרבנות הראשית? החוגים החרדיים הקיצוניים רשאים לנהל את חייהם כאוות נפשם. הייתי מבין אילו נקבע שטחנה אחת, נניח באזור בני-ברק, תפעל לפי רצונו של הבד"ץ ותשתמש רק בחיטת גויים, ומשם יסופק לחם לכל הארץ, לאלה המעוניינים בלחם כזה. אבל לשחק את כל הטחנות, לגרום לשפיכת החיטה בשדות — זה נזק של מיליונים לכעלי הענף הזה, המקיימים תרתי משמע את המצווה של "המוציא לחם מן הארץ", וכוונת אפס מוציאים לחם.

וזהו שעורוייה שאין דוגמתה, תוצפה היא מצד אלה אשר מתיימרים להכתוב תנאים כאלה לרוב החקלאים בארץ. תנו לחקלאי לעבוד ולייצר.

ולשר התעשייה והמסחר אני קורא: תן הוראה לטחנות לחרש את העבודה. סייע לענף החקלאות הזה, לענף הפלחה, לחיות את חייו בצורה מסודרת. אל תהפוך גם אתה, חקלאי וחק, את שמחת ההצלחה לאבל. דרישתו של המיעוט הקיצוני טעונה אולי סידור ספציפי, אבל לא ייתכן שבגלל גישתם האובסקורנטיסטית יסבול הענף כולו. לכן אני מציע לרדן בנושא זה במליאת הכנסת. תודה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת יצחק ארצי. אני מזמין את שר התעשייה והמסחר לברר תשובה. בבקשה, אדוני.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית, לעובדות והן שונות מאלה שהוצגו כאן. הן לגבי היבולים — מעריכים השנה את יכולי החיטה ב-250,000 טונות ולא ב-400,000 טונות; הן לגבי גודל השטח — לא 60,000 דונם אלא 600,000 דונם; הן לגבי העדר מקומות קליטה לחיטה — יש טיפול במציאת מקומות כאלה. לא נגרם בשלב זה כל נזק, ואני מקווה שגם לא ייגרם. לא מוצרכת חיטה ממאכל אדם למאכל בהמה.

אני רוצה גם לציין, שלא הורינו לשום טחנת קמח מה לטחון ומה לא לטחון, וזה כלל לא בתחום שמישהו יכול להורות עליו.

שנת החקלאות התשמ"ז היתה שנת יבולים ברוכה מבחינת ענף גידול החיטה. היבול השנתי צפוי להגיע השנה, כפי שאמרתי, ל-250,000 טונות, בהשוואה לכ-120,000 טונות בשנה ממוצעת. תופעה זו, שהיא חריגה באופיה, תופעה ברוכה מאין כמוה — אני אומר זאת כחקלאי היודע להעריך את יכול החיטה — קרתה בשנת שמיטה ולכן נוצרות בעיות לוגיסטיות, הן של קליטה והן של צריכה.

בשנה ממוצעת מסתכמת צריכת קמחים מכל הסוגים, במונחי חיטה, ב-650,000 טונות בקירוב. חיטים — יכולי השנה הברוכה מהווים אפוא 40% מכלל הצריכה.

שנת שמיטה מחייבת התארגנות מיוחדת. אי-אפשר להתעלם מכך שמספר האנשים שאינם רוצים לצרוך חיטה משנת שמיטה גדל, ולא זו בלבד שאיני רואה בכך פגם, אלא אני גם מכבד, וכיהודי אני שמח על כך. זה, כמובן, מחייב התארגנות. לכן אני אומר, ששנת שמיטה מחייבת התארגנות

השמיטה — ומייד אצטט את פסוקי הכרעה — אלה מפסידים כסף, והם יודעים שהכרעה תבוא.

אני רוצה להזכיר כאן את המכון לחקר החקלאות על-פי התורה, שבראשו עומד מי שהיה חבר הכנסת במשך שנים רבות בבית הזה, הרב קלמן כהנא שליט"א, המתמסר זה שנים למחקר בעיות החקלאות על-פי התורה והמצוות בשיתוף עם מכון וולקני, וכולם מברכים על הפעולה הגדולה שנעשת במשותף, דתיים ולא-דתיים.

עכשיו, רבותי, אני רוצה לצטט כמה פסוקים. זה צריך להיות מחוץ לחשבון הזמן.

היו"ר א' נחמיאס:

פסוקים. בבקשה, נשמע אותם.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

בפרשת "בהר" — היא נקראה רק לפני שבוע ימים — נאמר: "כי תבוא אל הארץ אשר אני נתן לכם ושבתה הארץ שבת לה". שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמר כרמך ואספת את תבואתה" — זה היה בארץ-ישראל — "ובשנה השביעית שבת שבתוך יהיה לארץ. שבת לה, שדך לא תזרע וכרמך לא תזמר". ומה נאמר בהמשך? "וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית, הן לא נזרע ולא נאסף את תבואתנו, וצוית את ברכתי לכם בשנה הששית". מדוע זה? "והארץ לא תמכר לצמיחתה, כי לי כל הארץ" — לא של הקיבוץ הארצי, לא של הקיבוץ הדתי, לא של פועלי אגודת-ישראל ולא של התנועה הקיבוצית של חבר הכנסת ארצי. "לי כל הארץ", כל הארץ לקדושת-כבוד-הוא — "ובכל ארץ אחזתכם גאלה תתנו לארץ".

מה אומר המדרש על הפסוק: "ברכו ה' מלאכיו, גבורי כח עושי דברו"? אומר המדרש: "גבורי כח עושי דברו, כמה הכתוב מדבר — — —"

היו"ר א' נחמיאס:

יש לך רק שלוש דקות ואתה מדבר כבר עשר דקות. אם אלה ציטוטים מהתורה, בבקשה, אבל אתה רוצה לצטט את כל התנ"ך.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

לא, אל תפחד: זה צריך להישמע בהזדמנות זאת.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ברשותך, פסוק מול פסוק, נאמר גם — — —

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

"— אמר רבי יצחק, בשומרי שביעית הכתוב מדבר". ועוד אומר המדרש על הפסוק "הייתי שחוק לכל עמי" — ובזאת אסיים — "רב אבהו פתח: ישיחו כי יושבי שער". מי הם יושבי שער? — "אלו אומות העולם, שהם יושבים בבתי תיאטראות ובבתי קרקסאות ונגינות שותי שכר" — שיכורים — "ומכיוון שהם אוכלים ושוחים ומשתכרים הם יושבים ולועגים לי ואומרים: 'הרי אין אנו צריכים לאכול חורובים כיהודים'". כלומר, מה אנחנו צריכים לעשות כמו היהודים האלה שומרי השביעית? מי לועג לנו? — הגויים.

רבותי, אם עמי הארץ לועגים לנו — זה מוכן מאליו, אבל הבה נזכר שאחינו בני ישראל לא ילעגו לשורשים שלהם, ליסודות שלהם, לתורה שלהם, אשר בלעדיה אין לנו קיום לא בעולם הזה ולא בעולם הבא.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת אברהם ורדיגר.

כמובן, רבותי, ההצעה והסגנון שבו נדונה הכעיה מלאים, ראשית, אידיעת התורה ואי-הכרת שומריה, אבל, ברוך השם, יש גם לברך. ברוך השם, השנה יש יכולי חיטה ברוכים. ברוך השם.

רבותי חברי הכנסת, יש בקרבנו חברי כנסת המנסים בכל הזדמנות להתקיף את היהדות הדתית ואת נושאי דגל התורה, ויש הזדמנות כזאת במיוחד כאשר גם הנושא שנוי במחלוקת בקרב היהדות הדתית. נכון, יש גישה של הרבנות הראשית ויש גישה של ציבור גדול מאוד, ההולך וגדל מדי שנה בשנה, ודבק, בין שרוצים ובין שאין רוצים בכך. בשמירת מצוות שמיטה ומצוות הארץ על דקדוקיהן ופרטיהן. זה לא היה לפני שבע שנים, לפני 14 שנים, לפני 21 שנים. ברוך השם, חל שינוי. וככן אנחנו רואים בכהן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

שיקיימו זאת לעצמם, אכבד אותם מאוד, אצדיע להם.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

ברוך השם, הגענו לכך שציבור שומרי שביעית הולך וגדל, ואני רוצה להגיד כאן, חבר הכנסת שפט, שהשנה הצטרפו לכך מאות אלפים מעשרות קיבוצים ויישובים של הפועל המזרחי, שבשנים עברו לא היו דבקים בשמירת מצוות הארץ על כל דקדוקיהן. חל שינוי. ובכן, מה קרה כאן, בפרט כשהוסבר לנו כי גם במחירים אין הפרש? סתם נרבתם כדי לתקוף שמירת מצוות אשר בזכותה אנחנו חיים כאן, כי אלה מצוות של ארץ-ישראל. ככל שנדבוק יותר במצוות אלה, כך נתקשר יותר לאדמה, לאדמת ארץ-ישראל, וכאן כולם, גם קיבוצי "השומר הצעיר" — — —

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת ורדיגר, תסביר לי, האם אין זו מצוות ארץ-ישראל לאכול מפריה?

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

נכון, אבל מייד אצטט כמה פסוקים, שאני חושב שטוב שניזכר בהם, אף שכולנו רואי לומדים.

היו"ר א' נחמיאס:

זו אחת המצוות הגדולות.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

ובכן, רבותי, אין מאיימים על בעלי טחנות קמח, אין מאיימים על מאפיות — זה "בובע מעשיות". מה אתם חושבים, שהמשביר המרכזי או "תנובה" הפכו פתאום כולם לצדיקים? זה עניין של עסקים, ואם אינם רוצים, שלא יעשו זאת, איש אינו מכריח אותם.

אני רוצה לציין — בכל אופן אני מייצג כאן את ההתיישבות של פועלי אגודת ישראל — שאנחנו היינו הראשונים, האבנגרד ההולך לפני המחנה בקשר לשמירת שנת השמיטה ושמירת מצוות הארץ, הקיבוצים והיישובים חפץ-חיים, יסודות, מכוא-חורון, שעלבים, בית-חלקי, בני-ראם, מתתיהו, מודיעין, זנוח, גמזו, תפרח ועוד ועוד שומרים שמיטה כהלכתה.

גרשון שפט (התחיה):

אתה רוצה לומר שהקיבוץ הדתי אינו שומר שמיטה כהלכתה?

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

אדרבה, אם כן, מה כאן המאבק ונגד מי הוא? אלה מקדשים שם שמים. אני רוצה לומר לכם, רבותי, שבשנת

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, גם אני רוצה לצטט.

היו"ר א' נחמיאס:

זה פסוק מהתורה? זה נותן לו חשובה? — נשמע זאת מפי איש "השומר הצעיר".

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

פסוק י"ג: "פירות שביעית אין מוציאים אותם מהארץ לחוצה לארץ ואפילו לסוריה ואין מאכילין אותם לא לגוי ולא לשכיר". אנא בכבודך, חבר הכנסת ורדיגר, צריך לקרוא הכול — — —

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

אם ייתנו לי רשות לעלות ולהסביר מה שציטטת — — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אפילו לסוריה, ואתם רוצים לייצא לארצות-הברית?

היו"ר א' נחמיאס:

טוב, סיימנו מסכת ציטוטים. אנחנו עוברים להצבעה. חבר הכנסת רן כהן, אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כן, אדוני.

היו"ר א' נחמיאס:

"תודה. חבר הכנסת גרשון שפט?

גרשון שפט (התחיה):

כן.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה. חבר הכנסת ארצי?

יצחק ארצי (המערך):

אני מסכים.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה. להצעתו של חבר הכנסת רן כהן יש לנו שתי הצעות: האחת — להעבירה לוועדה; והשנייה — להסירה מעל סדר-היום. מי בעד העברה לוועדה, יצביע. מי בעד הסרה מעל סדר-היום? חברי הכנסת, אני מבקש סליחה. אני חוזר על ההצבעה.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

למה?

היו"ר א' נחמיאס:

קודם כול, עוד לא אמרתי מה היו התוצאות. מותר לי:

מי בעד העברה לוועדה, יצביע. מי בעד ההסרה?

הישיבה ננעלה בשעה 16:46.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא

שהעלה חבר הכנסת ר' כהן

לוועדה — מיעוט

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא שהעלה חבר הכנסת

ר' כהן בסדר-היום של הכנסת — רוב

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר

הכנסת ר' כהן בסדר-היום של הכנסת

נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:

הצעתו של חבר הכנסת רן כהן הוסרה מסדר-היום. מי

להצעתו של חבר הכנסת גרשון שפט להעביר לוועדה? מי נגד?

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא

שהעלה חבר הכנסת ג' שפט

לוועדה — רוב

נגד — אין

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר

הכנסת ג' שפט לוועדה נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה. הנושא יועבר לוועדה. להצעתו של חבר הכנסת

יצחק ארצי — מי להעברה לוועדה, יצביע. מי נגד?

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא

שהעלה חבר הכנסת י' ארצי

לוועדה — רוב

נגד — אין

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר

הכנסת י' ארצי לוועדה נתקבלה.

רפאל פנחס (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

לאיזו ועדה?

היו"ר א' נחמיאס:

השר ביקש לוועדת הכספים.

יצחק ארצי (המערך):

אני מציע ועדת הכלכלה.

היו"ר א' נחמיאס:

אם כן, ועדת הכנסת תקבע את הוועדה שתדון בנושא.

חברי הכנסת, הישיבה הבאה — ביום שני בשעה 11:00.

ישיבה זו נעולה.

נספחות

א. סדר-היום לישיבות שכ"ב — שכ"ד

- א. שאלות בעל-פה.
ב. שאלות ותשובות.
ג. סקירת שר העבודה והרווחה על פעולות משרדו.
ד. דין וחשבון משלחת הכנסת לוועידת האיגוד הבין-פרלמנטרי במנגואה.
ה. הצעת חוק הרשויות המקומיות (עדר על קביעת ארנונה כללית) (תיקון מס' 2), התשמ"ז — 1987 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
ו. הצעת ועדת הכנסת לתיקון סעיפים 3, 4, 14, 22, 29, 102 וסעיף 135 לחקון הכנסת.
ז. הצעת חוק משכן הכנסת ורחבתו (תיקון מס' 4), התשמ"ז — 1987 (קריאה ראשונה).
ח. הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 33), התשמ"ז — 1987 (קריאה ראשונה).
ט. הצעת חוק האזרחות (תיקון מס' 5), התשמ"ז — 1987 (תיקון מס' 5), התשמ"ז — 1987 (קריאה ראשונה).
י. הצעות לסדר-היום.
יא. הצעת חוק לתיקון פקודת הנמלים (מס' 2), התשמ"ז — 1987 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
יב. הצעת חוק לתיקון חוק הספנות והגבלת אחריותם של בעלי כלי שיט (תיקון), התשמ"ה — 1985 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
יג. הצעת חוק לתיקון פקודת האגודות השיתופיות (מס' 4), התשמ"ז — 1987 (קריאה ראשונה).
יד. הצעת חוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 32), התשמ"ז — 1987 (קריאה ראשונה).
טו. הצעת חוק לתיקון פקודת בתי-הסוהר (מס' 9), התשמ"ז — 1987 (קריאה ראשונה).
טז. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 18), התשמ"ז — 1987 (קריאה ראשונה).
יז. הצעת חוק הנכים (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 14), התשמ"ז — 1987 (קריאה ראשונה).
יח. הצעת חוק לשכת עורכי-הדין (תיקון מס' 16), התשמ"ז — 1987 (קריאה ראשונה).
יט. הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 25), התשמ"ז — 1987 (קריאה ראשונה).
כ. הרפואה המשפחתית כמנוף לחיסול משבר הרפואה — הצעת חבר הכנסת ד' כץ-מאיר.
כא. פיטורי מורים והשיבושים בעקבותם במערכת החינוך — הצעות חברי הכנסת מ' פלד, ד' דינוני, ד' מגן ור' איתן.
- כב. עיצומים והשבתות במערכת החינוך — הצעת חבר הכנסת ר' איתן.
כג. המשבר המתמשך במערכת הבריאות.
כד. המשבר המחריף בכתי-החולים — הצעות חברי הכנסת ר' שם-טוב ור' כהן.
כה. הצעת חוק היטל על נסיעה לחוץ-לארץ (תיקון מס' 3), התשמ"ז — 1986 (קריאה ראשונה).
כו. הצעת חוק חגורות בטיחות ברכב, התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).
כז. הצעת חוק הנויקים האזרחיים (אחריות המדינה) (תיקון מס' 3), התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
כח. הצעת חוק רישום קבלנים לעבודות הנדסה בנאיות, התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).
כט. הצעת חוק החיילים המשוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון מס' 8), התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).
ל. הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 31), התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
לא. הצעת חוק המכר (דירות) (תיקון מס' 2), התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
לב. הצעת חוק פנקס הבוחרים (הוראות שעה), התשמ"ו — 1985 (קריאה ראשונה).
לג. הצעת חוק לתיקון פקודת זכויות החשמל, התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
לד. מושב חבר הנאמנים של הסוכנות בניו-יורק — הצעות חברי הכנסת ע' לנדאו, ח' דרוקמן, ג' כהן וע' סולדור.
לה. התבטאויות של הרב פרדס בעיתון "כתורת ראשית" — הצעת חברת הכנסת ש' אלוני.
לו. עידוד שירות קבע של קצינים זוטרים בצבא — מאת חבר הכנסת י' שריד.
לז. הודעת ראש הממשלה בדבר הסדרים חדשים לניהול חיי החושבים בשטחים — הצעות חברי הכנסת ז' עטשי, ש' אלוני, א' גרנות, ב' בן-אליעזר, מ' איתן וג' כהן; נאום חוסין ומשמעויותיו — הצעות חברי הכנסת אמ' לין, ר' כהן, י' צבן, מ' מיעארי וי' נאמן.
לח. הקמת מנזר הכרמליטים באושביץ — הצעות חברי הכנסת ד' שילנסקי וח' גרוסמן.
לט. העלאת מחירי הדלק לתעשייה — הצעת חבר הכנסת א' גרנות.
מ. הצהרת ישראל בעצרת האו"ם להפסקת אש בלבנון ולנסיגה הדרגתית מדרום-לבנון — הצעת חבר הכנסת א' גרנות.

- מא. הפסקת זרם המים לעיר אוסאל-פתם — הצעת חבר הכנסת ת' טובי.
 מב. בקשה מארצות-הברית לבטל מעמד של פליטים ליהודים היוצאים מברית-המועצות — הצעות חברי הכנסת-א' גרנות וש' בן-שלמה.
 מג. מאזן הנירה שלילי בגליל — הצעת חבר הכנסת א' נחמיאס.
 מד. שלטון החוק — הצעת חבר הכנסת מ' וירשובסקי.
 מה. הודעת הממשלה על צירופו של חבר הכנסת י"ח פרץ לממשלה.

ב. הצעות לסדר-היום לישיבה שכ"ד

12. זיהום אוויר בחיפה ובאזור המפרץ — הצעת חבר הכנסת ח' קופמן.
 13. ירושלים עיר השלום — הצעת חבר הכנסת א' גרנות.
 14-18. עשרים שנה למלחמת ששת הימים — הצעות חברי הכנסת ח' רמון, י' שריד, ח' דרוקמן, מ' וילנר וא' ולדמן.
 19. העברת משרד הרישוי לגוף פרטי — הצעת חבר הכנסת י' צכן.
 20. השכיחה בסוכנויות הדואר — הצעת חבר הכנסת ז' עטשי.
 21. מלווה מרצון למימון ה"לביא" — הצעת חבר הכנסת ד' בן-מאיר.
 22. עתיד יכולי החיטה בארץ — הצעות חברי הכנסת ר' כהן, ג' שפט וי' ארצי.

ג. תיקון טעויות בחוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 72), התשמ"ז — 1987

(לפי סעיף 10א(ב) לפקודת סדרי השלטון והמשפט, התש"ח — 1948)

- בחקק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 72), התשמ"ז — 1987 —
 (1) בסעיף 10, במקום מספרו של הסעיף החדש צריך להיות "125ב";
 (2) בסעיף 29(ב), במקום "י"ב בטבת התשמ"ה", צריך להיות "י" בטבת התשמ"ה", ובמקום "יתואם סכום 66,660 השקלים", צריך להיות "יתואם סכום 66,600 השקלים".

¹ ס"ח התשמ"ז, עמ' 89.

ד. תיקון טעות בחוק היטל על שירותים מיובאים ונכסי חוץ (הוראת שעה)

(תיקון מס' 3 והארכת תוקף), התשמ"ז — 1987

(לפי סעיף 10א(ב) לפקודת סדרי השלטון והמשפט, התש"ח — 1948)

- בחקק היטל על שירותים מיובאים ונכסי חוץ (הוראת שעה) (תיקון מס' 3 והארכת תוקף), התשמ"ז — 1987, בסעיף 10(ב), במקום "כ" בחשון" צריך להיות "כ"ט בחשון".

¹ ס"ח התשמ"ז, עמ' 100.

ה. תיקון טעות בחוק יסודות התקציב, התשמ"ה — 1985

(לפי סעיף 10א(ב) לפקודת סדרי השלטון והמשפט, התש"ח — 1948)

- בחקק יסודות התקציב, התשמ"ה — 1985, בסעיף 41(ד), במקום "לפני יום החלטת הוועדה" צריך להיות "לפני יום החלטת הכנסת".

¹ ס"ח התשמ"ה, עמ' 60.

ו. הצעת חוק הרשויות המקומיות (עדר על קביעת ארנונה כללית) (תיקון מס' 2), התשמ"ז — 1987

1. תיקון סעיף 3
 בסעיף 3 לחוק הרשויות המקומיות (עדר על קביעת ארנונה כללית), התשל"ו — 1976, אחרי פסקה (2) יבוא:
 (3) "הוא אינו מחויב כמשמעותו בסעיף 227ב (ב) לפקודת העיריות² או בסעיף 153 (ב) לצו המועצות המקומיות (א), התשי"א — 1951, לפי העניין".

¹ ס"ח התשל"ו, עמ' 252; התשמ"כ, עמ' 4.

² דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 8, עמ' 197; ס"ח התשכ"ז, עמ' 56; התשל"ו, עמ' 103; ז, עמ' 86.

³ ק"ת התשי"א, עמ' 178; התשל"ז, עמ' 2589.

ז. הצעת חוק יסוד: הממשלה (תיקון), התשמ"ו — 1985

(הצעת חבר הכנסת ש' וייס)

"(ב) עם מתן הודעה ליושב־ראש הכנסת לפי סעיף קטן (א), תחליט הכנסת בתוך 7 ימים על התפטרותה."

1. תיקון סעיף 10
אחרי סעיף 10 לחוק־יסוד: הממשלה, במקום סעיף —
קטן (ב) יבוא:

דברי הסבר

רב בלי שתהא בת ענישה. אם יתקבל תיקון זה, הרי אחרי שמיעה הנשיא את כל האפשרויות לכינון ממשלה וזו לא קמה, תיאלץ הכנסת להתפזר ולערך בחירות חדשות. לפי הערכתנו, ימריץ תיקון זה את הסיעות לזרז תהליכי כינון ממשלה חדשה, שכן חרב דמוקלס של פיזור הכנסת תתנופף מעל ראשן.

במצב החוקתי הקיים קיימת לקונה כחוק, שכן ייתכן מצב שבו יגיע הנשיא למסקנה, שאין אפשרות לכונן ממשלה ויודיע על כך ליושב־ראש הכנסת, אך הכנסת תמאן להתפזר ותאפשר לממשלה לכהן כממשלת מעבר, ללא הגבלת זמן. זה מצב פסול שכן ממשלה כזאת, הנעדרת אמון, נהנית מחופש פעולה

ח. הצעת חוק העונשין (איסור תשלום קנס על ידי תאגיד), התשמ"ז — 1987

(הצעת חבר הכנסת אר' לין)

מעביד קנס שהוטל על עובדיו. העובר על הוראת חוק זה דינו שנת מאסר.

(כ) נעברה העבירה על־ידי תאגיד, רואים מי שהיה שותף, במישרין או בעקיפין, להחלטה על תשלום הקנס, כמי שעבר את העבירה."

1. הוספת פרק
בחוק העונשין, התשל"ז — 1977,¹ אחרי סעיף 252 יבוא:
"252א. תשלום קנס
(א) לא ישלם תאגיד קנס שהוטל על זולתו ולא ישלם

¹ ס"ח התשל"ז, עמ' 226.

דברי הסבר

בכמה גופים ציבוריים במשק התפתח הנוהג של תשלום קנס כשכיל העובדים. מדובר בדרך כלל בגופים ציבוריים המתוקצבים מקופת המדינה. ענישה פנימית של הארגון אינה יכולה להוות תחליף לענישה הכללית, שכן חוקי הענישה חייבים להיות שווים לכל אזרח.

חוק העונשין והוראות חוק פליליות אחרות מטילים עונשים על מבצעי עבירות. כוונת הענישה היא, בין השאר, להרחיע את מבצע העבירה עצמו וכן להרתיע מבצעי עבירות בכוח. אם מבצע העבירה אינו נושא בעונש, הרי שהוראת חוק המטילה עונש על ביצוע עבירה אינה משיגה את יעדה.

ט. מסקנות ביניים של ועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושאים: 1. "הצורך הדחוף לבטל החלטת

ממשלה בעניין רדינג ג'"; 2. "החלטת הממשלה להקים תחנת כוח בשכונת מגורים ברמת־אביב"

משרד הבריאות ד"ר שמואל כרנר שחיבר דוח בנושא. כן הופיעו בפני הוועדה מומחי חברת החשמל בראשות מר יצחק חופי, מנכ"ל החברה, ונציגי משרד הפנים, עיריית תל־אביב, מלר"ז — המועצה למניעת רעש וזיהום אוויר — ותושבים בצפון תל־אביב.

לאחר שמיעת כל המומחים ועיון בחומר כתוב, קיבלה הוועדה את המסקנות הבאות, שנתקבלו על־ידי ועדת המשנה ואושרו על־ידי מליאת הוועדה:

1. הוועדה לא שוכנעה מעבר לכל ספק שנבדקו כל החלופות האפשריות, טרם ההחלטה על המיקום ברדינג ג'.

2. הוועדה מביעה את חרדתה, כי למעשה אין מדובר בתחנה שתפעל בשעת חירום בלבד, אלא בשתי טורבינות של 100 מגאוט, שיפועלו כל ימות השנה בשעות העומס כדי להתגבר על תקלות מקומיות או ארציות באספקת החשמל. טורבינות אלו יונעו בסולר, ויהוו למעשה תחנת חשמל גופריתית לכל דבר.

הכנסת החליטה בישיבתה מיום י"ט בשבט התשמ"ז, 18 בפברואר 1987, להטיל על ועדת הכנסת לקבוע את הוועדה שתדון בהצעות האמורות של חברי הכנסת ד' בן־מאיר ואו' לין.

ועדת הכנסת החליטה בישיבתה מיום כ"ד בשבט התשמ"ז, 23 בפברואר 1987, להעביר את הדיון בהצעה הנ"ל לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

חבר הכנסת ב' שליט העלה את הנושא הנ"ל ביוזמתו בוועדה עוד לפני העברת שתי ההצעות האמורות לדיון בוועדה.

יושב־ראש הוועדה, חבר הכנסת ד' שילנסקי, החליט לדון בהצעות הנ"ל במסגרת ועדת משנה, שבראשה יעמוד ח"כ ב' שליט, והחברים בה יהיו: מ' ורשובסקי, ע' סולודר וא' ורדינג.

ועדת המשנה לענייני רדינג ג' שמעה במשך ישיבות מספר את שר האנרגיה ואת מנכ"ל משרדו, שרת הבריאות ונציג

סביבתי מקיף ולקבוע פרמטרים בווריס כאשר לכל הוספה של זיהום סביבתי מתחנת כוח זמנית או קבועה.

7. הוועדה רשמה לפנייה את הצהרת שרת הבריאות כישיבה מיום 23 באפריל 1987, כי משרדה מתנגד נמרצות להקמת התחנה באתר רדינג ג'.

8. הוועדה רשמה לפנייה את הודעתה של נציגתו הבכירה של שר האנרגיה בשם השר, שאם יוכרר כי קיים שמץ מינהו של סיכון לבריאותם של אזרחים, יאסוף משרדה את ידו מרעיון רדינג ג'.

9. נוכח כל האמור לעיל פונה הוועדה לממשלה להחזיר את הנושא האמור לדיון מחדש בוועדה שרים לעניין רדינג ובממשלה, הן בשל הסיבות שנמנו לעיל, והן משום שהממשלה החליטה בנושא מקצועי, סבוך ושנוי במחלוקת, כלי שעמד בפניה דוח שמואל ברנר ממשד הבריאות, המעלה בלשון המעטה ספקות וחששות עמוקים מהמיקום המוצע, במקביל ממליצה הוועדה לפעול בנושא זה על-פי הליכי תכנון ובנייה מקובלים, כרי שהצדק גם יראה וגם יעשה.

3. הוועדה מבינה ללבו של שר האנרגיה, השואף להבטיח

מקורות אנרגיה חלופיים לגוש דן כמקרה של שעת חירום. אולם, אין היא מוכנה לקבל ממשרדו פתרונות המונחים על-ידי שיקולים כלכליים גרידא. כמו כן, אין הוועדה מוכנה לסמוך ידיה על הבטחותיו של השר לגבי מועדי השימוש בתחנה, משכם והיקפם. שכן חברת החשמל לא עמדה בתקנים המינימליים שנדרשו ממנה בהפעלת רדינג ג', דבר המלמד גם על העתיד.

4. הוועדה קובעת שהניסיון להשתמש בנושא רדינג כהליכי תכנון ובנייה מקוצרים על-פי חוק תחנות הכוח תל-אביב, התשכ"ז-1967, נועד למעשה לעקוף את אזורי צפון תל-אביב ולהימנע מללבן אתם נושא הקשור ישירות באיכות חייהם ובבריאותם.

5. הוועדה משבחת את מאמציו של שר הפנים להעביר קבלת ההחלטות בנושא זה לוועדת הבנייה והתכנון המחוזית, על-פי חוק התכנון והבנייה.

6. הוועדה מביעה צער על כי הממשלה אישרה הקמתן של טורבינות גז ברדינג ג' בלי לערוך תחילה סקר בריאות